

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ 2020-I

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ ՊԱՅՊԱՆԵԼ Է ԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՌԻՍԿԵՐԻ ԿԱՆԱՄԱՆ ՈՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Մակրոդիսկեր			
Վարկային ռիսկ			
Շուկայական ռիսկ			
Իրացվելիության ռիսկ			
Բանկային համակարգի կլանման ռևալույություն			
	2018 IV	2019 IV	2020 II

ԳՐԱՆՑՎԵԼ Է ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՈՒԹՅԱՆ ԱՆԿՈՒՄ

Ծառայություններ	-5.3 %
Արդյունաբերություն	-2.0 %
Շինարարություն	-30.4 %
Գյուղատնտեսություն	1.8 %

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՆԿՈՒՄ - 5.7 %

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՐՁԱՆԱԳՐԵԼ Է ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՆԿՈՒՄ

-4.9% ՀՀ գործընկեր երկրներում ևս դիտարկվել է տնտեսական աճի անկում:
Տնտեսության վերականգնման ժամկետները և տեմպերը դեռևս խիստ անորոշ են:

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ ԸՆԱՐՈՒՆԱԿԵԼ Է ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԲԱՎԱՐԱՐԵԼ ԱՆՀՐԱԹԵՑ ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐՈՎ

62.8%
ՀԱՐԿԵՐ/ՀՆԱ

5.8%
ՀԱՐԿԵՐԻ ԱՃ

6.9%
Ֆինանսական
անհատական
վարկեր

4.8%
Իրավաբանական
անհատական
վարկեր

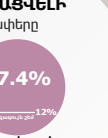
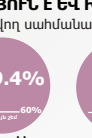
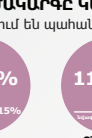
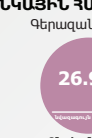
ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՊՈՐՏՏՑԵԼԻ ՈՐԱԿԻ ՓԱՏՏԱՑԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎԱՆ ԶԵՆ

5.3% Հաշվի առնելով ներկայիս անորոշությունները և ռիսկերի համակարգային բնույթը՝ հնարավոր է վարկային ռիսկի աճ հետազգայում:

ԲԱՆԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ ԿԱՅՈՒՆ Է ԵՎ ԻՐԱՏՎԵԼԻ ԳԵՐԱԳԱՆՑՈՒՄ ԵՆ ԿԱԽԱՆՋՎՈՂ ՍԱԽՄԱՆԱՋԱԿՆԵՐԸ

26.9%
Հնդհանուր
իրացվելիություն

119.4%
Հնդհանուր
իրացվելիություն

17.4%
Կապիտալի
համարժեքություն

12%
Կապիտալի
համարժեքություն

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԿԱՊԻՏԱԼԻ ՀԱՄԱՐԺԵՐՈՒԹՅԱՆ ՆՈՐՄԱՏԻՎԸ 10%-ԻՑ ԻՋԵՑՎԵԼ Է 9%

Կենտրոնական բանկը կապիտալի համարժեքության նորմատիվի նվազեցման շրջանակներում բանկերին հորդորել է կիրառել կապիտալի կառավարման խելամիտ մոտեցումներ:

**ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ
ԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ**

2020

1-ին կիսամյակ

**Ֆինանսական կայունության հաշվետվությունում ներկայացված են
Հայաստանի Հանրապետության ֆինանսական համակարգի
կայունությունը վտանգող հավանական ռիսկերը, դրանց ազդեցության
ուղղություններն ու գնահատականները, ինչպես նաև ֆինանսական
համակարգի կողմից այդ ռիսկերը կլանելու կամ չեզոքացնելու
կարողությունը:**

**Հաշվետվությունում ներառված ՀՀ մակրոտնտեսական միջավայրի
վերաբերյալ առավել մանրամասն տեղեկատվությունը հրապարակվում է
Դրամավարկային քաղաքականության ծրագրի կատարման
հաշվետվությունում:**

**«Ֆինանսական կայունության հաշվետվության» նախորդ
հրապարակումները հասանելի են ՀՀ կենտրոնական բանկի www.cba.am
պաշտոնական կայքում:**

**Հաշվետվությունում օգտագործված են
30.09.2020 թ. դրությամբ առկա ցուցանիշները:**

Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Երևան 0010, Վազգեն Սարգսյան 6
Հեռախոս՝ (374 10) 58 38 41
Ֆաքս՝ (374 10) 52 38 52
Ինտերնետային կայք www.cba.am

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Նախաբան	6
Ծանուցում	8
Ամփոփագիր	9
1. Մակրոպրոդենցիալ ռիսկերի քարտեզ	12
2. Մակրոտնտեսական զարգացումներ	15
2.1. Զարգացումները արտաքին միջավայրում	15
2.2. Զարգացումները ներքին միջավայրում	17
<i>Ներգիր 1. Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի կողմից COVID-19 համավարակին արձագանքելու նպատակով իրականացված միջոցառումները.....</i>	19
2.3. Տնային տնտեսությունների պարտքը և դրանց ածանցվող հնարավոր ռիսկերը	21
<i>Ներգիր 2. Նպատակային վարկավորման միջոցով Հայաստանի Հանրապետության Կառավարության COVID-19 համավարակի հետևանքների չեզոքացման աջակցության ծրագրեր</i>	26
2.4. Անշարժ գույքի շուկայի միտումները և դրանցից ածանցվող ռիսկերը	28
3. ՀՀ ֆինանսական համակարգի զարգացումներ	32
3.1. Զարգացումները ներքին ֆինանսական շուկայում.....	32
3.2. Ռիսկերը ֆինանսական համակարգում և ենթակառուցվածքներում	34
3.2.1. Առևտրային բանկեր	34
<i>Ներգիր 3. Սպառողների շահերի պաշտպանություն</i>	44
3.2.2. Ոչ բանկ ֆինանսական կազմակերպություններ	45
<i>Ներգիր 4. 2020 թվականի I կիսամյակի ընթացքում կարգավորման դաշտում իրականացված փոփոխությունները</i>	49
4. Մակրոպրոդենցիալ քաղաքականություն	51
5. Ֆինանսական ենթակառուցվածքների կայունությունը	53
5.1. Միջբանկային վճարումներ ՀՀ ԿԲ էլեկտրոնային վճարումների համակարգով.....	53
<i>Ներգիր 5. Վճարային քարտերով իրականացված գործարքների առանձնահատկությունները</i>	56
Գծապատկերներ	58
Աղյուսակներ	59
Տերմինների բառարան	60
Օգտագործված հապավումներ	62

Ֆինանսական կայունության ապահովումը Կենտրոնական բանկի հիմնական խնդիրներից մեկն է (գների կայունության ապահովման խնդրին զուգահեռ), որը ընդհանուր մակրոտնտեսական կայունության կարևորագույն բաղադրիչ է և երկարաժամկետ կայուն տնտեսական աճի կարևորագույն նախապայման:

Ֆինանսական կայունությունը կարելի է բնորոշել որպես ֆինանսական, մակրոտնտեսական պայմանների այնպիսի համադրություն, որի դեպքում ֆինանսական համակարգը՝ ֆինանսական հաստատությունները, շուկաները և շուկայի ենթակառուցվածքները միասին ունակ են դիմակայելու հավանական ցնցումներին ու անհավասարակշռություններին՝ այդպիսով նվազեցնելով ֆինանսական միջնորդության գործառույթների խաթարման հավանականությունը:

Ֆինանսական կայունության խնդրի ներքո մշտադիտարկվում և գնահատվում են ինչպես ֆինանսական համակարգում, այնպես էլ ներքին ու արտաքին մակրոտնտեսական զարգացումների արդյունքում ֆինանսական համակարգի կայունությունը վրանգող հավանական ռիսկերը, դրանց ծագման աղբյուրները: Այդ ռիսկերի համապարփակ վերլուծության և ֆինանսական կայունության վրա դրանց հնարավոր ազդեցության գնահատման արդյունքում մշակվում և իրականացվում է մակրոպրոդենցիալ քաղաքականությունը:

ՀՀ կենտրոնական բանկի **Ֆինանսական կայունության հաշվետվությունը** հրապարակվում է կիսամյակային պարբերականությամբ և ներկայացնում է ֆինանսական համակարգի կայունությունը վտանգող հավանական ռիսկերի, ինչպես նաև այդ ռիսկերին դիմակայելու ունակության ընդհանուր գնահատականը: Ֆինանսական կայունության վերլուծությունների վերաբերյալ տեղեկատվության հրապարակման միջոցով Կենտրոնական բանկը նպատակ ունի շահագրգիռ կողմերի ուշադրությունը հրավիրելու այն ռիսկերի, իրադարձությունների վրա, որոնք կարող են վտանգել ֆինանսական կայունությունը, ինչպես նաև նախաձեռնելու այդ ռիսկերի կառավարմանը, նվազեցմանն ուղղված միջոցառումներ:

Համաձայն 2015 թ. իրականացված սահմանադրական փոփոխությունների՝ 2018 թ. ապրիլի 9-ից, գների կայունության հիմնական նպատակին զուգահեռ, ֆինանսական կայունությունը ևս դարձել է Կենտրոնական բանկի հիմնական նպատակ:

Ֆինանսական կայունությունը և գների կայունությունը ընդհանուր մակրոտնտեսական կայունության բաղադրիչներ են և արդյունավետորեն փոխլրացնում են միմյանց: Ֆինանսական համակարգի անկայուն վիճակը կարող է խոչընդոտել դրամավարկային քաղաքականության իրականացմանը և արդյունավետությանը, երկարաժամկետ և կայուն տնտեսական աճի ապահովմանը: Միևնույն ժամանակ, մակրոտնտեսական, ներառյալ՝ գների կայունությունը նպաստում է ֆինանսական կայունությունը վտանգող ռիսկերի նվազեցմանը: Ֆինանսական համակարգը կարևոր դեր է խաղում ընդհանուր տնտեսական համակարգում, և անհրաժեշտ է, որ ֆինանսական համակարգը պահպանի գործընթացների անընդհատությունը և կայունությունը՝ այդպիսով նպաստելով տնտեսության բնականոն աճին:

Ֆինանսական կայունությունը վտանգող ռիսկերի վաղաժամկետ բացահայտման համար ՀՀ կենտրոնական բանկը իրականացնում է ինչպես ֆինանսական համակարգի, այնպես էլ ընդհանուր մակրոտնտեսական զարգացումների շարունակական մշտադիտարկում (մոնիթորինգ) և վերլուծություններ: Հաշվետվությունում ներկայացված են մակրոմիջավայրում և ֆինանսական համակարգում դրսևորված ռիսկերը, դրանց ազդեցությունը տնտեսության ու ֆինանսական համակարգի տարբեր հատվածների զարգացումների վրա:

Հայաստանի Հանրապետության ֆինանսական կայունության վրա ազդող տնտեսական և ոչ տնտեսական ռիսկերը կարող են ծագել ներքին մակրոմիջավայրում, երկրից դուրս՝ արտաքին տնտեսությունում, և բուն ֆինանսական համակարգում:

Ելնելով վերոնշյալից՝ ՀՀ ֆինանսական կայունությանը խոչընդոտող հավանական ռիսկերը հաշվետվությունում ներկայացված են հետևյալ հիմնական ուղղություններով.

- ✓ համաշխարհային տնտեսության զարգացումներից փոխանցվող ռիսկեր,
- ✓ ՀՀ մակրոտնտեսական միջավայրի զարգացումներից փոխանցվող ռիսկեր,
- ✓ ՀՀ ֆինանսական շուկայի զարգացումներից փոխանցվող ռիսկեր,
- ✓ ՀՀ ֆինանսական հաստատություններից փոխանցվող ռիսկեր,
- ✓ ՀՀ ֆինանսական ենթակառուցներից փոխանցվող ռիսկեր:

Հաշվետվությունում ներկայացված են այդ ոլորտներում դրսևորված ռիսկերը և դրանց հնարավոր ազդեցությունը տնտեսության և ֆինանսական համակարգի բոլոր հատվածների զարգացումների վրա, ինչպես նաև վերոնշյալ ռիսկերի հասցեագրմանն ուղղված ՀՀ ԿԲ մակրոպրոդեցնցիալ քաղաքականությունը: Ընդ որում, ֆինանսական կայունության հաշվետվությունում հիմնականում կարևորվում են բանկային համակարգի ռիսկերն ու զարգացման ուղղությունները, քանի որ ֆինանսական համակարգի ակտիվների մոտ 84%-ը առևտրային բանկերի ակտիվներն են, հետևաբար՝ բանկային համակարգի իրավիճակով են հիմնականում պայմանավորվում ընդհանուր ֆինանսական կայունության մակարդակը և զարգացման ուղղությունները:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

«Ֆինանսական կայունության հաշվետվության» կիսամյակային պարբերականում վերլուծված և ներկայացված են 2020թ-ի առաջին կիսամյակի ընթացքում ՀՀ ֆինանսական կայունության վերաբերյալ զարգացումները և վերջինիս վրա ազդող հիմնական ռիսկերը՝ մինչև սեպտեմբերի 30-ը առկա փաստացի տեղեկատվության հիման վրա:

Պարբերականի հրապարակման պահին ՀՀ կառավարության՝ 2020թ. սեպտեմբերի 27-ի թիվ 1586-Ն որոշմամբ ՀՀ ամբողջ տարածքում հայտարարվել է ռազմական դրություն՝ պայմանավորված Արցախի և Ադրբեյջանի շփման գծի երկանքով Ադրբեյջանի կողմից լայնամասշտաբ ռազմական գործողությունների նախաձեռնմամբ: Կենտրոնական բանկը գիտակցում է, որ վերոնշյալ հանգամանքով պայմանավորված, հնարավոր են լրացուցիչ ռիսկեր և տնտեսական զարգացումներ, որոնք տեղ չեն գտել տվյալ պարբերականում:

Այնուամենայնիվ հարկ ենք համարում նշել, ՀՀ բոլոր բանկերը ռազմական դրության ժամանակահատվածում բնականոն աշխատում են և ունեն բավարար կապիտալ և իրացվելիություն՝ ապահովելու տնտեսությունում ֆինանսական հոսքերի սպասարկումը: ԿԲ-ը ֆինանսական կայունության ապահովման խնդրի իրականացման նպատակով պատրաստ է արձագանքելու առաջիկա զարգացումներին իր իրավասությունների շրջանակներում, համապատասխան գործիքակազմով:

2020 թ. առաջին կիսամյակում COVID-19 համավարակի հետևանքով ֆինանսական կայունության մարտահրավերները էականորեն տարբերվում են նախորդ բոլոր ճգնաժամերի մարտահրավերներից: Համավարակի աննախադեպ մասշտաբները և բնույթը խոր տնտեսական անկման և անորոշությունների պատճառ են հանդիսացել: ՀՀ Կառավարությունը, ՀՀ կենտրոնական բանկը կարևորագույն միջոցառումներ են ձեռնարկել համավարակի հետևանքով տնտեսական ակտիվության, սպառման ու եկամուտների կրճատման, ֆինանսական շուկաների ու բանկային համակարգի առջև ծառացած անորոշությունների միաժամանակյա դրսևորված հետևանքները մեղմելու ու չեզոքացնելու նպատակով:

Հայաստանի Հանրապետության ֆինանսական համակարգը 2020 թ. առաջին կիսամյակում գործել է արագ փոփոխվող ու անորոշ մակրոտնտեսական միջավայրում: Համավարակի տարածման կանխարգելման ու դրա հետևանքների մեղմման նպատակով տնտեսական սահմանափակումների կիրառմամբ պայմանավորված՝ արձանագրվել է տնտեսական անկում: Կենտրոնական բանկը, հաշվի առնելով պահպանվող ցածր գնաճային միջավայրը, ինչպես նաև արտաքին պահանջարկի վերականգնման որոշակի ուղացման հանգամանքը, շարունակել է դրամավարկային պայմանների թուլացումը՝ իջեցնելով վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը: Դրամավարկային պայմանների թուլացումը և Կառավարության հակաճգնաժամային միջոցառումների շարունակականությունը միտված են նպաստելու ներքին պահանջարկի վերականգնմանը:

Ֆինանսական համակարգին հաջողվել է ապահովել տնտեսությունում ֆինանսական ծառայությունների մատուցման անընդհատությունը: Համավարակի կանխման նպատակով կիրառվող սահմանափակումների պայմաններում առևտրային բանկերը շարունակել են մատուցել բանկային ծառայությունները՝ առաջնությունը տալով առցանց/հեռավար ծառայությունների հասանելիության, հաճախորդների տեղեկացվածության մակարդակի բարձրացմանը: Առևտրային բանկերի նախաձեռնությամբ առաջարկված վարկային արձակուրդները և վարկերի պայմանների վերանայումները հնարավորություն տվեցին համավարակից առավելապես տուժած վարկառուներին վերաբաշխելու իրենց պարտքի սպասարկման բեռը՝ ապագա ակնկալվող եկամուտներին համարժեք:

2020 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում տնտեսությանը տրամադրված վարկերի աճի տեմպը պահպանվել է:

Բանկային համակարգում կապիտալի բավարար բարձր մակարդակի և իրացվելիության բուֆերների առկայության, ՀՀ

կառավարության հակաճգնաժամային միջոցառումների, ինչպես նաև ստեղծված իրավիճակին ԿԲ քաղաքականության համահունչ արձագանքի արդյունքում վարկերի աճի տեմպերի դանդաղում չի արձանագրվել: Վարկերի աճի մակարդակը նաև պայմանավորված է ֆինանսական կազմակերպությունների կողմից վարկային արձակուրդների տրամադրման գործընթացով, որի արդյունքում հետաձգվել են վարկերի գծով ըստ ժամանակացույցի նախատեսվող մարումները: Այնուամենայնիվ, հարկ է նշել, որ համավարակի հետ կապված զարգացումներն ու տնտեսական ակտիվության վերականգնման հեռանկարները դեռևս անորոշ են, և տնտեսության մեջ եկամուտների վերականգնման դանդաղմանը զուգընթաց ապագայում հնարավոր է վարկերի աճի տեմպերի դանդաղում:

Համավարակի կանխարգելման նպատակով կիրառվող սահմանափակումներով պայմանավորված տնտեսական ակտիվության անկումը և եկամուտների կրճատումը բացասաբար կանդրադառնան ֆինանսական հաստատությունների վարկային պորտֆելի որակի վրա: Ենթադրվում է, որ ֆինանսական կազմակերպությունների կողմից վարկային արձակուրդների տրամադրումը թույլ է տվել աճող վարկային ռիսկի դրսևորումները և դրա գծով կորուստները տեղաբաշխել ժամանակի մեջ, որոնք մասնակիորեն իրենց արտացոլումը կգտնեն երկրորդ կիսամյակի ծախսերում և վարկային պորտֆելի որակական ցուցանիշներում:

Կապիտալի բավարար բուֆերների առկայությունը ֆինանսական կայունության կարևոր նախապայման է, և բանկային համակարգը պետք է կիրառի կապիտալի կառավարման խելամիտ մոտեցումներ: Ստեղծված իրավիճակում Կենտրոնական բանկի պրուդենցիալ կարգավորման և մակրոպրուդենցիալ քաղաքականության միջոցառումները առավելապես ուղղված են կորոնավիրուսի համավարակի բացասական ազդեցություններին բանկային համակարգի դիմակայման ունակության ամրապնդմանը: Ինչպես արդեն նշվել է, ներկայումս բանկային համակարգը բավարար կապիտալացված է: Այնուամենայնիվ, հաշվի առնելով համավարակի տարածման և տևականության հետ կապված անորոշություններից ածանցվող վարկային ռիսկի հետագա հնարավոր դրսևորումները, բանկային համակարգը պետք է կիրառի կապիտալի կառավարման զգուշավոր մոտեցումներ՝ ձեռնպահ մնալով շահաբաժիններ վճարելուց կամ հետաձգելով դրանց վճարման գործընթացը:

2020 թվականին ՀՀ կենտրոնական բանկն իրականացրել է պրուդենցիալ միջոցառումներ, որոնք ուղղված են եղել համավարակի հետևանքով դրսևորված ռիսկերի պայմաններում բանկային համակարգի գործունեության անընդհատության ապահովմանը և կորուստների կլանման ունակության բարձրացմանը: Մասնավորապես, ԿԲ-ն 1 տոկոսային կետով նվազեցրել է հիմնական կապիտալի համարժեքության պահանջը: Այս

միջոցառումը վերջին տարիների ՀՀ ԿԲ պրոուդենցիալ կարգավորման գործողությունների օրակարգում էր, սակայն հետաձգվում էր վարկավորման գերտաքացման նախկին դիսկերի առկայության պայմաններում:

Կապիտալի հակացիկլիկ բուֆերը պահպանվել է 0 տոկոս մակարդակում՝ առավելապես պայմանավորված վարկավորման գերտաքացման դիսկերի նվազման սպասումներով:

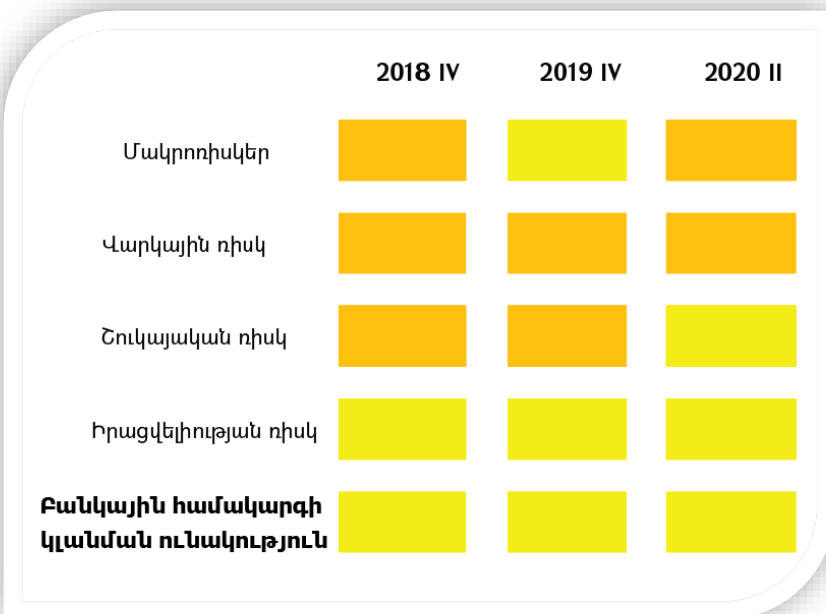
ԿԲ իրականացրած վերոնշյալ միջոցառումները նպատակ ունեն ընդլայնելու բանկային համակարգի կողմից դիսկերի կլանման ունակությունը՝ միևնույն ժամանակ հնարավորություն ստեղծելով նախկինում ձևավորված կապիտալի բուֆերները օգտագործելու տնտեսության վարկավորման բնականոն պահանջարկը բավարարելու համար:

1. ՄԱԿՐՈՊՐՈԴԵՆՑԻԱԼ ՌԻՍԿԵՐԻ ՔԱՐՏԵԶ.

Մակրոպրոդենցիալ ռիսկերի քարտեզը¹ կազմված է երկու հիմնական մասից՝ ֆինանսական կայունությունը վտանգող ռիսկերի աղբյուրներ և համակարգի կողմից այդ ռիսկերի կլանման ունակություն կամ ճկունություն:

Ռիսկերը բնութագրող հապվածը ներկայացնում է համակարգային ռիսկերի կուտակումներն ըստ առանձին աղբյուրների, որոնց նյութականացման դեպքում բանկային համակարգի կայունությունը կարող է վտանգվել: **Համակարգի ճկունությունը բնութագրող հապվածը** ներկայացնում է համակարգի կողմից ռիսկերի կլանման ունակությունը՝ իրացվելի միջոցների, կապիտալի բարձիկների առկայությունը:

Մակրոպրոդենցիալ քարտեզ, 2020 1-ին կիսամյակ

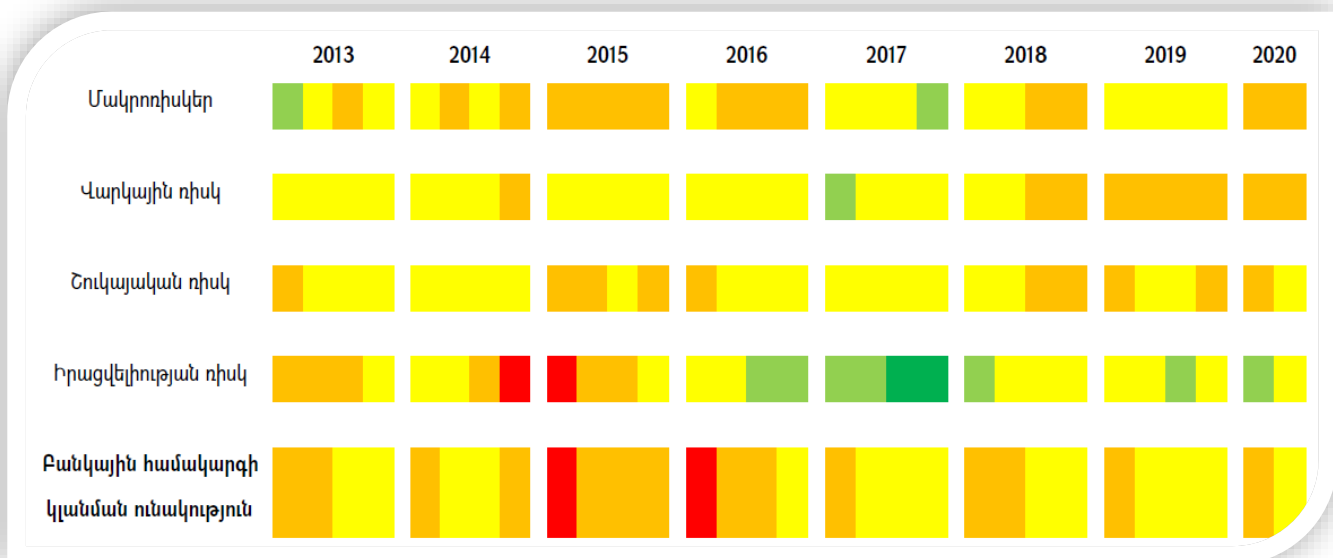
Ընթացիկ տարվա առաջին կեսին, նախորդ տարեվերջի համեմատությամբ, որոշ ռիսկերի խմբերում աճ է դիտարկվել՝ մեծապես պայմանավորված աշխարհում և Հայաստանում համավա-

¹ Քարտեզը բաղկացած է 23 ցուցանիշներից, որոնք ագրեգացվում են 2 հիմնական՝ ռիսկի աղբյուրների և ռիսկերի կլանման ունակության խմբերում: Ցուցանիշները բերվել են համադրելի չափողականության, և վերջիններիս ներդաշնակեցումն իրականացվել է Գաուսյան Կետնել կուտակային բաշխման ֆունկցիայի միջոցով, որի արդյունքում նորմավորված ցուցանիշները տարանվում են (0,1) միջակայքում: Գունային լուծումները (5 գույն) ներկայացնում են (0,1) միջակայքի բաժանումը 5 հավասարաչափ միջակայքերի: Դեպի կարմիր գույն ուղղությունը փաստում է ռիսկի աճը, դեպի կանաչը՝ նվազումը: Գնահատականները թարմացվում և հաշվարկվում են ըստ եռամսյակների:

րակի զարգացումներով և տնտեսության վրա վերջինիս ազդեցություններով: Մասնավորապես, կիսամյակի ընթացքում ներքին տնտեսությունում գրանցված անկումով և հետագա վերականգնման անորոշություններով պայմանավորված՝ արձանագրվել է մակրոմիջավայրից փոխանցվող ռիսկերի աճ: **Մակրոռիսկեր խմբի** ամփոփ ցուցանիշի վատթարացմանը նպաստել է կիսամյակի ընթացքում արձանագրված տնտեսական անկումը: Գործընկեր երկրներում ևս տնտեսական աճի անկումներով պայմանավորված՝ նվազել են նաև դրամական փոխանցումները: Մակրոռիսկերի ամփոփ ցուցանիշի վրա բացասական ազդեցությունը պահպանել է «պետական պարտքի» ցուցանիշի աճը (մանրամասն տե՛ս «Մակրոտնտեսական զարգացումներ» բաժինը):

Կիսամյակի ընթացքում ռիսկերի կուտակումների որոշակի աճ է արձանագրվել

Վարկային ռիսկի ամփոփ ցուցանիշի համեմատաբար բարձր արժեքը շարունակում է պահպանվել տնային տնտեսությունների վարկերի աճի տեմպի պատմական միջինը գերազանցող արժեքների շնորհիվ (մանրամասն տե՛ս «Տնային տնտեսությունների պարտքը և դրանից ածանցվող հնարավոր ռիսկերը» բաժինը):

Ծուկայական ռիսկեր ենթախմբում ռիսկերի կուտակմանը շարունակում է նպաստել անշարժ գույքի գների դեռևս պահպանվող աճը, որը զուգորդվել է նաև հիպոտեկային վարկերի աճով: Ծուկայի հետագա գերտաքացման վտանգից ածանցված ռիսկերին համարժեք արձագանքելու նպատակով ԿԲ-ն շարունակում է մշտադիտարկել պահանջ/գրավ (Loan to value - LTV) ցուցանիշի միտումները բանկային համակարգում (մանրամասն տե՛ս «Անշարժ գույքի շուկայի միտումները և դրանից ածանցվող ռիսկերը» բաժինը):

Իրացվելիության ռիսկի աճը հիմնականում պայմանավորված է «Միջբանկային ֆինանսավորման» ցուցանիշի աճով, որը ներկայացնում է միջբանկային պարտավորությունների և պահանջների ընթացիկ մակարդակի շեղումը պատմական միջինից:

Ֆինանսական համակարգի կողմից հավանական ռիսկերի կլանման ունակությունը բնութագրող ամփոփ ցուցանիշը չի փոփոխվել՝ պայմանավորված իրացվելիության ու կապիտալի համարժեքության ցուցանիշների հարաբերականորեն բարձր մակարդակի պահպանմամբ: Ռիսկերի կլանման նման մակարդակի առկայությունը հավանական ռիսկերի նյութականացման դեպքում թույլ կտա բանկային համակարգին դրսևորել ճկունություն, պահպանել գործընթացների անընդհատություն և ապահովել ֆինանսական կայունության բավարար մակարդակ (մանրամասն տե՛ս «ՀՀ Ֆինանսական համակարգի զարգացումներ» բաժինը):

Մակրոպրոդեսցիալ ռիսկերի քարտեզը համապարփակ ձևով արտացոլում է հաշվետվության մյուս բաժինների հիմնական դիտարկումները և եզրակացությունները:

2. ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ

Հայաստանը, լինելով փոքր, բաց տնտեսությամբ երկիր, զերծ չի կարող մնալ արտաքին հատվածից ներթափանցող ռիսկերից: Ընթացիկ հաշվի պակասուրդ/ՀՆԱ հավասարակշիռ մակարդակից որոշակի շեղումը, արտաքին պարտքի և դոլարայնացման ներկա մակարդակները որոշ չափով խոցելի են դարձնում ՀՀ տնտեսությունը և ֆինանսական համակարգը արտաքին հատվածի անբարենպաստ զարգացումների և հավանական ռիսկերի նկատմամբ: Այդ ռիսկերի շարքում կարելի է առանձնացնել համաշխարհային տնտեսական աճի, հիմնական ապրանքային շուկաներում գների, հիմնական գործընկեր երկրներում տնտեսական պայմանների ու արտաքին պահանջարկի անբարենպաստ միտումները և այլն: Այդ ռիսկերը մշտադիտարկվում և գնահատվում են Հայաստանի Հանրապետության ֆինանսական կայունության վրա ազդեցության տեսանկյունից:

Որպես բազային մակրոտնտեսական սցենար է ընդունված ԿԲ երրորդ եռամսյակի «Գնաճի հաշվետվությունում» նկարագրված սցենարը²:

2.1. ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐԸ ԱՐՏԱՔԻՆ ՄԻՋԱՎԱՅՐՈՒՄ

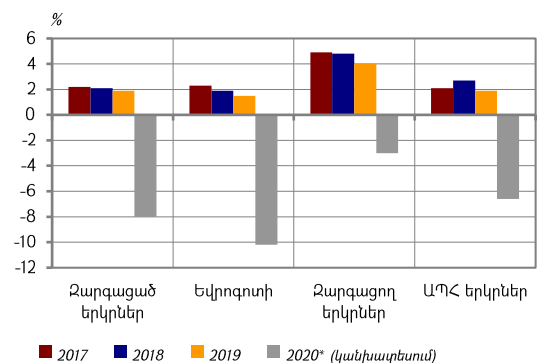
2020 թ. առաջին կիսամյակում համավարակի տարածումը աննախադեպ առողջապահական, տնտեսական և ֆինանսական մարտահրավերների առաջ է կանգնեցրել աշխարհի բոլոր երկրներին, ինչի հետևանքով էականորեն փոխվել է համաշխարհային տնտեսության զարգացման հեռանկարը: Արդեն առաջին կիսամյակում խոր անկում է արձանագրվել զարգացած և զարգացող երկրներում:

Համաձայն ԱՄՀ վերջին գնահատականների՝ 2020 թ-ին համաշխարհային տնտեսական անկումը կկազմի -4.9%, այդ թվում՝ զարգացած երկրներում՝ -8.0%, զարգացողներում՝ -3.0%:

Այնուամենայնիվ, և՛ զարգացած և՛ զարգացող երկրները մեծածավալ ներարկումներ են իրականացնում տնտեսություններում ինչպես հարկաբյուջեփայլին, այնպես էլ դրամավարկային ընդլայնողական քաղաքականությունների միջոցով: Վերջիններիս դրական միտումները ակնառու կլինեն կարճաժամկետ հատվածում:

² ՀՀ մակրոտնտեսական միջավայրի վերաբերյալ առավել մանրամասն տեղեկատվությունը հրապարակվում է Դրամավարկային քաղաքականության ծրագրի կարարման հաշվետվությունում:

Համաշխարհային տնտեսական աճը

Աղբյուր՝ ԱՄՀ:

Համաշխարհային տնտեսության³ անկումն իր հերթին բացասական ռիսկեր է առաջ բերել նաև Հայաստանի տնտեսական աճի, տնտեսավարողների, տնային տնտեսությունների եկամուրների, հեղափոխության նաև՝ ֆինանսական համակարգի համար:

Համաշխարհային տնտեսությունում, պայմանավորված համավարակի տարածմամբ, արձանագրվել է տնտեսական անկում, միևնույն ժամանակ, վերականգնման ժամկետները և տեմպերը խիստ անորոշ են:

Համավարակի հետևանքով 2020 թ. առաջին կիսամյակի տնտեսական անկումը փաստացի ավելի խորն էր, քան կանխատեսվում էր, իսկ վերականգնումը կլինի կանխատեսվածից առավել դանդաղ և աստիճանական:

ՀՀ հիմնական գործընկեր երկրներում ևս տնտեսական զարգացումները եղել են ոչ բարենպաստ, ինչպես նաև առկա են հետագա զարգացումների հետ կապված զգալի անորոշություններ:

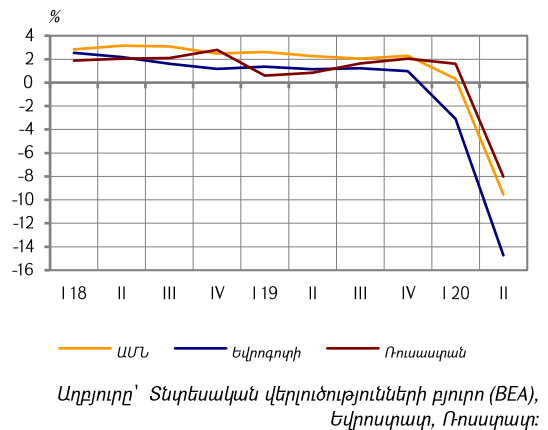
2020 թ. առաջին կիսամյակի ընթացքում ՀՀ հիմնական գործընկեր երկրներում արձանագրվել է տնտեսական անկում, որը, համաձայն որոշ կանխատեսումների, կդանդաղի տարվա երկրորդ կեսին:

Մասնավորապես՝ ԱՄՆ տնտեսական անկման կանխատեսումը 2020 թ. կազմում է 5.3%, Եվրոգոտու համար՝ 7.9%, ՌԴ-ի համար՝ 4.5%:

Չնայած հարկաբյուջետային քաղաքականության խթանման արդյունքում տնտեսական անկումը կլինի սպասվածից ավելի փոքր, անորոշության բարձր մակարդակի պահպանման պարագայում մասնավոր ծախսումները զսպված կմնան ավելի երկար՝ դանդաղեցնելով տնտեսության վերականգնումը հիմնական գործընկեր երկրներում: Տնտեսական անկման ներքո կիսամյակի ընթացքում նվազել է դեպի ՀՀ մասնավոր դրամական փոխանցումների ներհոսքը, արձանագրվել է նաև ապրանքների և ծառայությունների արտահանման ծավալների զգալի կրճատում:

Այնուամենայնիվ, հարկ է նշել, որ վերջին տարիներին, մասնավոր փոխանցումների շարունակական նվազման պայմաններում, էականորեն նվազել է վերջիններիս կշիռը տնային տնտեսությունների եկամուտներում՝ այդպիսով նվազեցնելով տնային տնտեսությունների զգալունությունը մասնավոր դրամական փոխանցումների նվազումից ածանցված ռիսկերի նկատմամբ:

Տնտեսական աճը գործընկեր երկրներում

³ Մանրամասն տե՛ս «Գնաճի հաշվետվություն» հրապարակման մեջ:
https://www.cba.am/Storage/AM/downloads/parberakan/DVQ/Gnach_II_20.pdf

Հիմնական ապրանքային շուկաներում կիսամյակի ընթացքում արձանագրվել են գնանկման միտումներ:

Համավարակի տարածումը իր ազդեցությունն է ունեցել նաև հիմնական ապրանքատեսակների շուկաներում, ընդ որում՝ և՛ պահանջարկի, և՛ առաջարկի տեսանկյունից: Գների նվազման վրա ազդել է երկրների սահմանների փակման և հիմնական արտադրական շղթաների խաթարման հետևանքով պահանջարկի նվազումը, ինչպես նաև համաշխարհային տնտեսական աճի բացասական զարգացումները:

Հարկ է նշել, որ առաջին չորս ամիսների շարունակական նվազմանը հաջորդել է գների որոշակի կայունացումը: Մասնավորապես, կիսամյակի առաջին կեսին համավարակի մեծ թափով տարածման և Չինաստանի տնտեսության աճի հետ կապված ռիսկերի ավելացման պայմաններում պղնձի գները նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատությամբ զգալի նվազել էին, մինչդեռ կիսամյակի վերջում արդեն իսկ նկատելի է գների վերականգնում՝ Չինաստանի պահանջարկի վերականգնման շնորհիվ:

Ավիաչվերթների մասսայական չեղարկման պայմաններում նավթի նկատմամբ պահանջարկի կրճատումը, ինչպես նաև ՕՊԵԿ+ անդամ երկրների կողմից առաջարկի կրճատման շուրջ անհամաձայնությունները իրենց հերթին զգալի նվազեցրել են նավթի միջազգային գները, որոնք կիսամյակի վերջում որոշակի վերականգնման միտում են արձանագրել:

Արտաքին հատվածի նշված զարգացումները և անորոշությունները զգալի ռիսկեր են առաջացրել ներքին մակրոֆինանսական միջավայրի համար, իսկ հեղափոխական զարգացումների հետ կապված շարունակում են գերակշռել անորոշության բարձր մակարդակը և ռիսկերի նյութականացման մեծ հավանականությունը:

2.2. ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐԸ ՆԵՐՔԻՆ ՄԻՋԱՎԱՅՐՈՒՄ

Կիսամյակի ընթացքում համավարակի արագ տեմպերով տարածումը, մի շարք հակահամավարակային միջոցառումների, սահմանափակումների կիրառումը, ինչպես նաև դրանց պայմաններում ներքին և արտաքին պահանջարկի կրճատումը բացասական ազդեցություն են ունեցել ՀՀ տնտեսական աճի վրա:

Կիսամյակի ընթացքում արձանագրվել է 5.7% տնտեսական անկում, որի հիմնական պատճառը երկրորդ եռամսյակի 12% անկումն է: ՀՀ ԿԲ կանխատեսումների համաձայն՝ տարվա հաջորդ եռամսյակներում անկման տեմպը աստիճանաբար կնվազի, ինչի արդյունքում տարին կամփոփվի 6.2% տնտեսական անկմամբ: Տնտեսական անկման առաջարկի գործոններից գլխավորապես նպաստում կունենա շինարարության և ծառայությունների ճյուղերում թողարկման ծավալների կրճատումը:

Միևնույն ժամանակ, պահանջարկի տեսանկյունից կիսամյակի տնտեսական աճի վրա բացասական նպաստում է ունեցել մասնավոր ծախսումների կրճատումը, ինչը ներկա անորոշությունների պայմաններում կշարունակվի նաև տարվա երկրորդ կեսին:

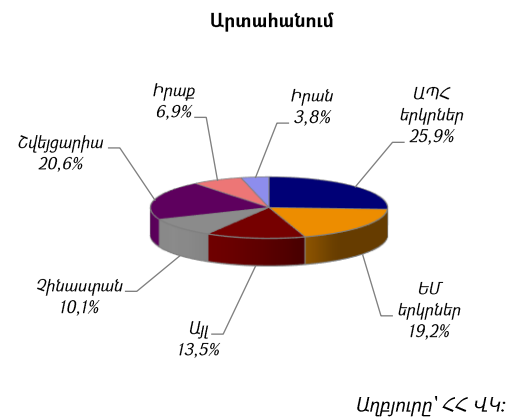
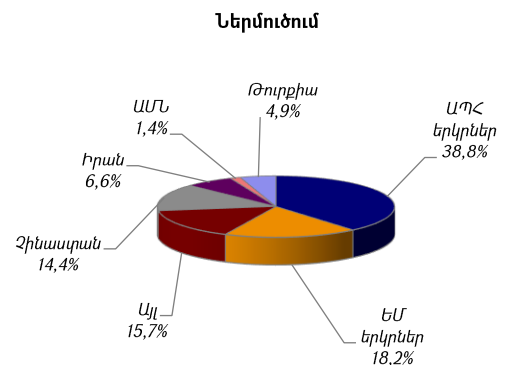
Առաջին կիսամյակի տվյալներով՝ համավարակը էական ազդեցություն չի ունեցել վարկավորման ծավալների և տոկոսադրույքների վրա: Տարվա առաջին եռամսյակի ընթացքում վարկերի աճը հիմնականում պահպանել է նախորդ տարվա միտումները, մինչդեռ երկրորդ եռամսյակում, պայմանավորված առողջապահական սահմանափակումների խստացմամբ և տնտեսական զարգացումների անորոշություններով, վարկերի աճի տեմպերը որոշակիորեն սկսել են դանդաղել:

Համաշխարհային տնտեսության խոր անկումն ու գործընկեր երկրների կողմից համավարակի կանխարգելման նպատակով սահմանափակումների կիրառումը զգալի կրճատել են արտահանման աճի տեմպերը, իսկ ներքին տնտեսությունում եկամուտների նվազումն արտացոլվել է ներմուծման ծավալների զգալի կրճատմամբ:

Տարվա առաջին կեսին արտաքին պահանջարկի կրճատման և հումքային ապրանքատեսակների գների նվազման պայմաններում արձանագրվել է ապրանքների ու ծառայությունների արտահանման ծավալների նվազում, ինչը, համաձայն կանխատեսումների, որոշակիորեն կմեղմվի տարվա երկրորդ կեսին: Տարեկան կտրվածքով կանխատեսվում է իրական արտահանման և ներմուծման ծավալների 29-32% նվազում:

Կանխատեսվում է, որ նավթի գների ցածր մակարդակի պայմաններում Ռուսաստանի տնտեսության զգալի կրճատումը, համավարակի պայմաններում միգրացիոն մոտքերի սահմանափակումները էականորեն կնվազեցնեն ֆիզիկական անձանց դրամական փոխանցումները՝ տարեկան կտրվածքով 15.0-22.0% նվազում:

Հայաստանի արտաքին առևտրի բաշխվածությունն ըստ գործընկեր երկրների - 2020 թ. 1-ին կիսամյակ

⁴ Մանրամասն տե՛ս «Գնաճի հաշվետվություն» հրապարակման մեջ:
https://www.cba.am/Storage/AM/downloads/parberakan/DVQ/Gnach_II_20.pdf

Ընթացիկ հաշվի պակասուրդը նախորդ տարվա համեմատ կբարելավվի՝ կազմելով ՀՆԱ 5.0-6.0%-ը՝ գերազանցապես արտահանման համեմատ ներմուծման առաջանցիկ կրճատման շնորհիվ: Ընթացիկ հաշվի պակասուրդի բարելավման արդյունքում զուտ արտահանման նպաստումը իրական տնտեսական աճին դրական է եղել, և արժույթային ռիսկերի մասով ճնշումներ չի առաջացնում:

Ներգիր 1

Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի կողմից COVID-19 համավարակին արձագանքելու նպատակով իրականացված միջոցառումները

- **Կենտրոնական բանկի խորհուրդը որոշում է կայացրել հիմնական կապիտալի համարժեքության նորմատիվը 10%-ից իջեցնել 9%-ի:** Համաձայն որդեգրած երկարաժամկետ քաղաքականության՝ Կենտրոնական բանկը մշտապես ապահովում է բանկային համակարգի կարգավորման սկզբունքների (այդ թվում՝ կապիտալի կառուցվածքի նկատմամբ պահանջների) համապատասխանությունը Բազելյան կոմիտեի կողմից սահմանված չափորոշիչներին: Տնտեսական ակտիվության և դրա հեռանկարի վրա համավարակով պայմանավորված անորոշությունների բացասական հետևանքները մեղմելու նպատակով որոշում է կայացվել ընդհանուր կապիտալի կառուցվածքում մեծացնել լրացուցիչ կապիտալի տեսակարար կշիռը՝ հնարավորություն տալով բանկերին ստորադաս փոխառություններ և կապիտալի այլ գործիքներ ներգրավելու միջոցով նպաստել տնտեսության սահուն վարկավորմանը: Որոշումը հանդիսանում է Կենտրոնական բանկի՝ ֆինանսական կայունության երկարաժամկետ քաղաքականության մաս և ապահովում է բանկերի հնարավոր ռիսկերը և վնասները կլանող գործիքների բավարար մակարդակ:
- **Կենտրոնական բանկը համապատասխան ազդակներ է փոխանցել բանկերին՝ ձևավորված կապիտալի բուֆերների համար սահմանված պահանջների վերաբերյալ:** ԿԲ-ն երկարաձգել է կապիտալի բուֆերների չափապանման դեպքում բանկերի կողմից դրանց վերականգնման համար սահմանված ժամանակահատվածը, որը տնտեսական ակտիվության նվազման ներկայիս իրավիճակում կընդլայնի բանկերի վարկային աճող կորուստների կլանման հնարավորությունները՝ միաժամանակ նպաստելով վերջիններիս կողմից տնտեսության սահուն վարկավորմանը: Կենտրոնական բանկն այս միջոցառումների շրջանակներում հորդորել է բանկերին զերծ մնալ շահաբաժինների բաշխումից՝ այդպիսով խուսափելով շուկային ապակողմնորոշող ազդակներ հաղորդելուց:
- Ֆինանսական շուկայի տարանդականությունը հարթելու, ռիսկերն ու անորոշությունները նվազեցնելու և դրամավարկային քաղաքականության փոխանցումային մեխանիզմի անխափան գործունեությունն ապահովելու նպատակով դրամավարկային քաղաքականության հիմնական ռեպո գործիքի միջոցով տրամադրվել է

շուկայի աճող պահանջարկին համահունչ դրամային իրացվելիություն: Այս գործողության արդյունքում միջբանկային կարճաժամկետ փողոսադրույքը պահպանվել է քաղաքականության նպատակային փողոսադրույքի շրջանակներում և ապահովվել է պետական արժեթղթերի եկամտաբերության կորի կայունացումը:

➤ **Կենտրոնական բանկի կողմից հեղաձուլվել է Բազել 3-ով սահմանված իրացվելիության երկու նոր նորմատիվների՝ իրացվելիության ծածկույթի նորմատիվի (LCR) և զույր կայուն ֆինանսավորման նորմատիվի (NSFR) ներդրման ժամկետը՝ բանկերի կողմից փոխառության իրական հատվածի ֆինանսավորումը սահուն իրականացնելու նպատակով:** Իրացվելիության նոր նորմատիվները ուժի մեջ կմտնեն 2021թ. հունվարի 1-ից: Միևնույն ժամանակ, հարկ է նշել, որ բանկերի իրացվելիության ռիսկը կարգավորող ընդհանուր և ընթացիկ իրացվելիության նորմատիվները դեռևս գործողության մեջ են:

➤ **Վարկային պարտավորությունները պայմանագրերին համապատասխան կատարելու դժվարություններով պայմանավորված՝ վերանայվել են համավարակից առանձնակի փուլաձևերի և ֆիզիկական անձ վարկառուների պայմանագրային պարտավորությունների կատարման ժամկետները:** Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ ստեղծված իրավիճակում մի շարք վարկառուների վարկունակության վարժարացումը պայմանավորված էր համավարակից բխող համակարգային ռիսկով, Կենտրոնական բանկի և վարկատու կազմակերպությունների համագործակցության արդյունքում ձևավորվել են մեխանիզմներ, որոնց կիրառումը հնարավորություն է տվել **անհատական մոտեցում** ցուցաբերել վարկառուների նկատմամբ, ինչպես նաև խուսափել վարկառուների կողմից վարկային պայմանագրով սահմանված վճարումները չիրականացնելու հետևանքով **վարկային պարտության վարթարացումից:**

«Ազգային հիփոթեքային ընկերություն» ՎՎԿ ՓԲԸ-ն, «Բնակարանների ստացողներին» ՎՎԿ ՓԲԸ-ն և «Գերմանահայկական հիմնադրամը», հետևելով ստեղծված իրավիճակին և նպատակ ունենալով աջակցել ֆինանսական դժվարությունների բախված վարկառուներին, հնարավորություն են ստեղծել իրենց ծրագրերի շրջանակներում բանկերի միջոցով հաճախորդներին տրամադրված վարկերի մայր գումարների մարումները հեղաձուլել մինչև 6 ամսով:

➤ **Գործողությունների համակարգում և զարգացում.** Կենտրոնական բանկը պարբերաբար հանդես է գալիս իրավիճակային հայտարարություններով՝ ուղղված ինչպես արտաքին, այնպես էլ ներքին լսարանին: Միևնույն ժամանակ, ստեղծված իրավիճակում ԿԲ-ն առավել օպերատիվ շարունակում է ուսումնասիրել միջազգային կառույցների, այլ երկրների կենտրոնական բանկերի և քաղաքականություն մշակողների կողմից իրականացվող միջոցառումներն ու համաշխարհային ֆինանսատնտեսական զարգացումները:

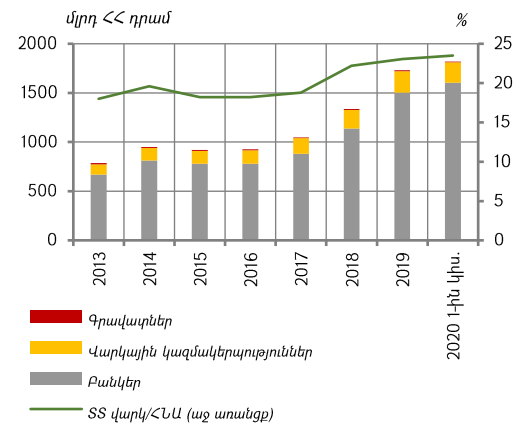
2.3. ՏՆԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՊԱՐՏՔԸ ԵՎ ԴՐԱՆԻՑ ԱԾԱՆՑՎՈՂ ՀՆԱՐԱՎՈՐ ՌԻՍԿԵՐԸ

2020 թվականի առաջին կիսամյակում կորոնավիրուսային համավարակի տարածումը և դեռևս մարտի ամսվա սկզբին դրա հետ կապված սահմանափակումների կիրառումը բացասաբար են անդրադարձել տնային տնտեսությունների զբաղվածության և եկամուտների վրա՝ մեծացնելով վերջիններիս ֆինանսական խոցելիությունը և պարտքային պարտավորությունների սպասարկման դժվարությունները: Տնային տնտեսությունների ռիսկերի մշտադիտարկումը վկայում է, որ դրանք շարունակում են մնալ կառավարելի:

Այս պարագայում հատկապես կարևորվում է համախառն պահանջարկի խթանման ուղղված պետական քաղաքականության իրականացումը՝ նպաստելու տնային տնտեսությունների եկամուտների աճին, պարտքի բեռի թեթևացմանը և պարտքի սպասարկման կարողությունների ամրապնդմանը: Ակնկալվում է, որ տնային տնտեսությունների վրա համավարակի բացասական տնտեսական հետևանքները կպահպանվեն տարվա ընթացքում: Վարկային պարտավորությունների սպասարկման դժվարությունները առավել հավանական են հատկապես այն տնային տնտեսությունների պարագայում, որոնք ունեն պարտքի մեծ բեռ: Այնուհանդերձ, Կառավարության նախաձեռնած հակաճգնաժամային միջոցառումների⁵ իրականացման և շարունակականության, խթանող դրամավարկային քաղաքականության պահպանման, ինչպես նաև ֆինանսական համակարգի կողմից վարկային արձակուրդների տրամադրման պարագայում որոշակիորեն մեղմվել են տնային տնտեսությունների եկամուտների նվազման ռիսկերը և կորուստները: Ֆինանսական կազմակերպությունների կողմից վարկային արձակուրդ է տրամադրվել կամ այլ կերպ վերանայվել է շուրջ 550 հազար վարկառուների 682 մլրդ դրամ մայր գումարով վարկերի համար պայմանները: Վերանայվել և/կամ վարկային արձակուրդ է սահմանվել 958.9 հազ. վարկերի համար, որոնց գծով հետաձգվել են 45.1 մլրդ դրամի մարումներ:

2020 թվականի առաջին կիսամյակում տնային տնտեսությունների վարկ/ՀՆԱ հարաբերակցությունն աննշան աճ է գրանցել և կազմել է 23.5% (2019 թ.՝ 23.1%): Այս ցուցանիշն աճում է բավականին դանդաղ և տարածաշրջանի երկրների մեդիանի համեմատությամբ բարձր չէ, սակայն ենթադրում է տնային տնտեսությունների պարտքի բեռի ավելացում: Տնտեսական ակտիվության կրճատման պայմաններում, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատությամբ, այս տարվա

Տնային տնտեսությունների պարտավորությունների կառուցվածքը

Աղբյուրը՝ ՀՀ ԿԲ:

⁵ Տե՛ս ներգիր 2:

⁶ Տնային տնտեսությունների վարկերում ներառված են առևտրային բանկերի և վարկային կազմակերպությունների կողմից ռեզիդենտ տնային տնտեսություններին տրամադրված հիպոթեկային և սպառողական վարկերը:

առաջին կիսամյակի համար դիտարկվել է սպառողական վարկերի աճի տեմպերի նվազում: Վերոնշյալով պայմանավորված՝ տնային տնտեսությունների պարտքի բեռի ցուցանիշի աճը որոշակիորեն մեղմվել է:

Միևնույն ժամանակ, վերջին տարիներին տնային տնտեսությունների վարկերի տոկոսադրույքների նվազումը և վարկերի ժամկետայնության աճը (այլ հավասար պայմաններում) որոշակիորեն մեղմել են տնային տնտեսությունների պարտքի բեռի սպասարկման ռիսկային զարգացումների հավանականությունը:

ՀՀ կենտրոնական բանկի նախաձեռնությամբ «Բնակչության պարտքերի և ֆինանսական վարքի» թեմայով իրականացված հարցման արդյունքները ևս վկայում են վերջին տարիներին տնային տնտեսությունների համախառն պարտքի բեռի և տնօրինվող եկամտի հարաբերակցության աճի մասին: Վերջինս տնային տնտեսությունների եկամտի համեմատությամբ վարկային և պարտքային այլ պարտավորությունների առաջանցիկ աճի արդյունք է:

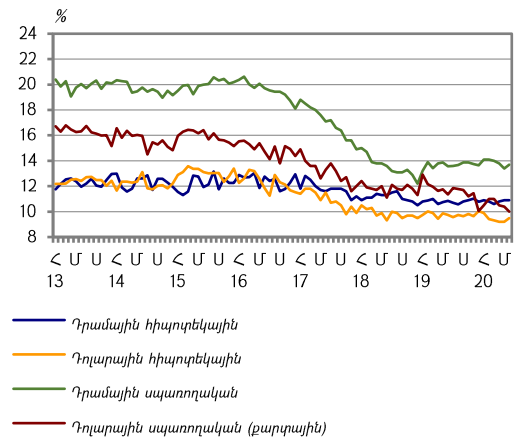
Տնային տնտեսությունների պարտքի սպասարկման մասով ռիսկերի նյութականացման հավանականությունը պահպանվել է: Համավարակի տարածման պայմաններում դիտարկվում է ֆիզիկական անձանց վարկերի աճի տեմպերի նվազում: Համաձայն ՀՀ ԿԲ-ի կողմից իրականացվող ֆինանսական կազմակերպությունների հարցման 2020 թվականի երկրորդ եռամսյակի արդյունքների⁷ ֆիզիկական անձանց վարկավորման ուղղությունների մեջ թե՛ առաջարկի, թե՛ պահանջարկի նկատելի անկում է դիտարկվել: Հարցվողների կողմից արձանագրվել է տնային տնտեսությունների վարկարժանության մակարդակի վատթարացում, ինչի հետ կապված խստացվել են վարկարժանության գնահատման չափանիշները: Երրորդ եռամսյակի սպասումների մասով, հարցվողները նշել են վարկային առաջարկի ընդլայնման հավանականության մասին, սակայն ավելի դանդաղ տեմպերով, ակնկալվում է նաև վարկավորման պահանջարկի աճ բոլոր ուղղություններով:

Տնային տնտեսությունների եկամուտների նկատմամբ վերջին տարիների վարկերի աճի բարձր տեմպերը, թերևս, վկայում են վարկավորման այս ոլորտում ռիսկերի հնարավոր թերագնահատման և կուտակումների մասին⁸, իսկ եկամուտների աճի տեմպերի նվազման սցենարային վարկաձեռնի նյութականացման

⁷ ՀՀ կենտրոնական բանկը յուրաքանչյուր եռամսյակ հարցումներ է կատարում բանկերին, վարկային կազմակերպություններին, ապահովագրական ընկերություններին, ներդրումային ընկերություններին և ներդրումային ֆոնդի կառավարիչներին տնտեսության տարբեր հարվածների փոփոխականների վերաբերյալ՝ նրանց սպասումները բացահայտելու և քաղաքականության իրականացման ընթացքում հաշվի առնելու նպատակով:

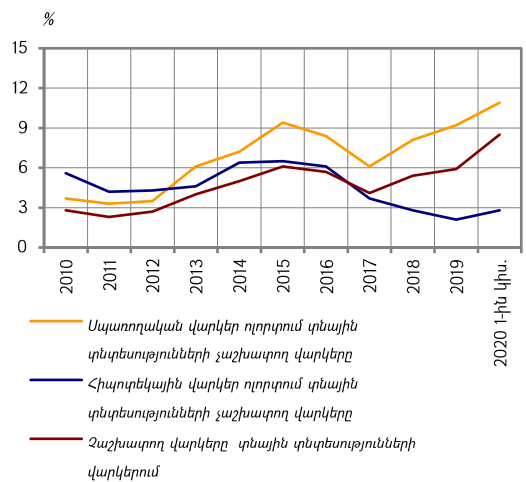
⁸ Վարկավորման ծավալների վերջին տարիների աճը պայմանավորված է բանկերի կանոնադրական կապիտալի համարման և իրացվելի միջոցների առկայության պարագայում սպառողական և հիպոթեկային վարկերի առաջարկի աճով, ինչպես նաև վարկավորման պայմանների դյուրինացման շնորհիվ վարկերի հասանելիության բարձրացմամբ:

Տնային տնտեսությունների տրամադրված վարկերի տոկոսադրույքները

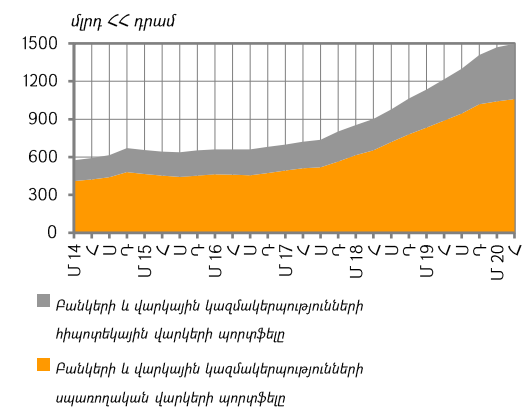

Աղբյուր՝ ՀՀ ԿԲ:

Տնային տնտեսությունների վարկերի միտումները

Բանկերի և վարկային կազմակերպությունների հիպոթեկային և սպառողական վարկային պորտֆելը

Աղբյուր՝ ՀՀ ԿԲ:

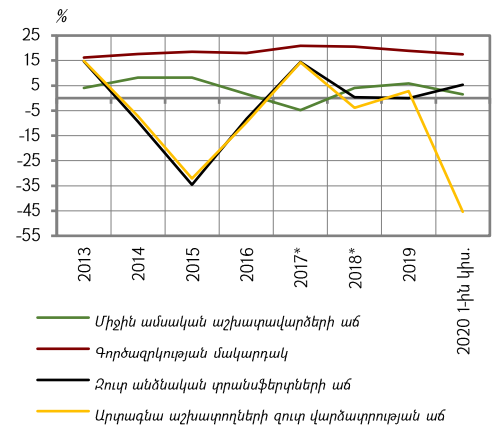
պարագայում մեծանում է նաև տնային տնտեսությունների պարտքի սպասարկման գծով ռիսկերի դրսևորման և ֆինանսական կազմակերպությունների կողմից կորուստներ կրելու հավանականությունը:

Տնային տնտեսությունների մասով վարկային ռիսկը, հաշվարկված որպես ընդհանուր վարկերում չաշխատող վարկերի տեսակարար կշիռ, կիսամյակի ընթացքում աճել է: 2020 թվականի հունիսի դրությամբ տնային տնտեսությունների չաշխատող վարկերի ցուցանիշը⁹ կազմել է 8.5%: Տարվա երկրորդ կեսին չաշխատող վարկերի հետագա աճի հավանականությունը մնում է բարձր՝ հատկապես հաշվի առնելով բարձր անորոշության պայմաններում տնտեսական ակտիվության դանդաղ վերականգնման գործոնը, բանկերի կողմից տրամադրված վարկային արձակուրդների ավարտը:

Տնային տնտեսությունների եկամուտներում շարունակում են գերակշիռ մաս կազմել աշխատավարձի ձևով ստացված եկամուտները, որոնց, իրենց կարևորությամբ, հաջորդում են պետական թոշակները և նպաստները, ինքնազբաղվածությունից ստացված եկամուտները, ինչպես նաև տրանսֆերտները¹⁰: Աշխատավարձերի տ/տ աճը կիսամյակի վերջին կազմել է 1.5%¹¹ պայմանավորված ինչպես Կառավարության՝ աշխատատեղերի պահպանմանն ուղղված աջակցության ծրագրերի ազդեցությամբ, այնպես էլ Վիճակագրական կոմիտեի կողմից հարկադիր պարապորտում գտնվող աշխատողների աշխատավարձերի՝ միջին անվանական աշխատավարձերում ներառման հաշվարկի մեթոդաբանական փոփոխությամբ: Հատկանշական է, որ արդեն 2020 թ. երկրորդ եռամսյակում մասնավոր աշխատավարձերի տարեկան աճը կազմել է 0%: 2020-ի երկրորդ եռամսյակի վերջին գործազրկությունը կազմել է 17.5%: Համավարակի հետևանքների հետագա խորացման պայմաններում ակնկալվում է տնային տնտեսությունների աշխատավարձերի, ինքնազբաղվածությունից ստացվող և այլ գործոնային եկամուտների նվազում:

Սպառողական վարկերի տ/տ աճը 2020 թ. հունիսին կազմել է մոտ 19%, իսկ տարեսկզբի համեմատությամբ՝ շուրջ 4%: Կենտրոնական բանկի կողմից անցկացված հարցման¹² համաձայն՝ սպառողական վարկավորման ամենաակտիվ վարկատեսակներ են շարունակում մնալ անգրավ և անշարժ գույքի գրավով

Անձնական տրանսֆերտների, արտագնա աշխատողների վարձատրության, աշխատավարձերի և գործազրկության փոփոխություն

* 2018 թ. հունվարից սկսած՝ ՀՀ վիճակագրական կոմիտեն վերանայել է աշխատանքի շուկայի վիճակագրության մեթոդաբանությունը, որի շրջանակներում փոփոխության են ենթարկվել մի շարք ցուցանիշների մեծությունները: Ըստ այդմ՝ այսուհետ միջին անվանական աշխատավարձը վերաբերում է 1 և ավելի աշխատող ունեցող կազմակերպություններին:

Աղբյուրը՝ ՀՀ ՎԿ:

⁹ Տնային տնտեսությունների չաշխատող վարկերի ցուցանիշը հաշվարկվել է որպես առևտրային բանկերի և վարկային կազմակերպությունների կողմից տրամադրված սպառողական և հիպոթեկային վարկերի ոլորտում դրամով և արտարժույթով ռեզիդենտների չաշխատող ակտիվների տեսակարար կշիռ առևտրային բանկերի և վարկային կազմակերպությունների կողմից տնային տնտեսություններին տրամադրված վարկերի ծավալում:

¹⁰ Մանրամասն տե՛ս «Հայաստանի սոցիալական պատկերը և աղբյուրությունը, 2019: Մաս 2. Հայաստան. տնային տնտեսությունների եկամուտները, ծախսերը և հիմնական սննդամթերքի սպառումը», ՀՀ ՎԿ:

¹¹ Աղբյուրը՝ ՀՀ ՎԿ:

¹² Աղբյուրը՝ ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից 2020 թ. առաջին կիսամյակում անցկացված «Բանկերի և վարկային կազմակերպությունների կողմից տրամադրվող վարկերի պայմանների» եռամսյակային հարցումներ:

սպառողական վարկերը, որոնց գծով գրավիչ պայմանների առաջարկի շուրջ է հիմնականում ծավալվում բանկերի միջև մրցակցությունը: Ստեղծված իրավիճակում ավելի է կարևորվում առցանց բանկային սպասարկումը, և աճում են առցանց համակարգերի միջոցով արագ անգրավ վարկերի տրամադրման ծավալները (online banking):

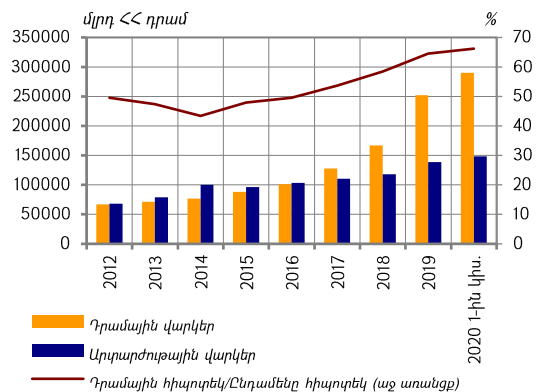
Սպառողական վարկերի աճի տեմպերի նվազմանը զուգահեռ, չաշխատող սպառողական վարկերի մասնաբաժինը ընդհանուր սպառողական վարկերում աճել է 1.6 տոկոսային կետով և կազմել 10.9%: Կենտրոնական բանկի կողմից անցկացված հարցման¹³ համաձայն՝ ակնկալվում է, որ 2020 թ. երկրորդ եռամսյակում դիտարկված տնային տնտեսությունների վարկային պորտֆելի որակի վատացումն ավելի ակնառու կդրսևորվի 2020թ. երկրորդ կիսամյակում: Երկրորդ եռամսյակում բանկերը և վարկային կազմակերպություններն իրենց հաճախորդներին տրամադրել են վարկային արձակուրդներ, իրականացրել են վարկային պայմանների վերանայումներ՝ այդպես վարկի սպասարկման բեռը բաշխելով հաջորդ ժամանակահատվածների վրա: Վարկային արձակուրդների դադարեցմամբ կարող է դիտարկվել վարկերի որակի վատթարացում: Մյուս կողմից՝ հարցված առևտրային բանկերի և վարկային կազմակերպությունների քիչ մասն է, որ ունի լավատեսական տրամադրվածություն և սպասում է սպառողական վարկերի պահանջարկի ավելացման:

Հիպոտեկային վարկերն աճել են մոտ 34%-ով (տ/տ, 2020 թ. հունիսի դրությամբ)՝ պայմանավորված հիմնականում առաջնային շուկայից ձեռք բերված անշարժ գույքի համար պրամադորված հիպոտեկային վարկերի աճով: Հիպոտեկային վարկերի աճին իրենց նպաստում են ունեցել մի շարք պետական ծրագրեր, մասնավորապես՝ տոկոսագումարների չափով վճարված եկամտային հարկի վերադարձը և վարկերի վերաֆինանսավորման միջոցառումները: Այնուհանդերձ, հարկ է նշել, որ հիպոտեկային վարկերի աճի ներկայիս տեմպերը մասամբ պայմանավորված են դեռևս մինչև համավարակը նախաձեռնված հիպոտեկային պայմանագրերի հաստատմամբ, որոնց փաստացի տրամադրումը իրականացվել է արդեն համավարակի տարածումից հետո:

Համավարակի տարածման, ինչպես նաև վերջին տարիներին հիպոտեկային վարկերի նկատմամբ ձևավորված բարձր պահանջարկի բավարարման և հագեցվածության պայմաններում հիպոտեկային վարկավորման ապագա աճի տեմպերի նվազումը հավանական է համարվում:

Կենտրոնական բանկի կողմից անցկացված հարցման համաձայն՝ թեև անշարժ գույքի առաջնային շուկայում գների նվազում

Հիպոտեկային վարկերի արժույթային կառուցվածքը

Աղբյուրը՝ ՀՀ ԿԲ:

¹³ Տե՛ս նույն աղբյուրը:

չի սպասվում, այնուամենայնիվ, 2020 թ. երրորդ եռամսյակի համար հարցվողների կողմից ձևավորվել են հիպոտեկային վարկերի պահանջարկի շատ թույլ աճի սպասումներ: Աճի տեմպի նվազումը պայմանավորված է լինելու թե՛ առաջարկի կրճատմամբ, թե՛ ստեղծված անբարենպաստ պայմանների հետևանքով հաճախորդների կողմից բնակարան ձեռք բերելու որոշումների հետաձգմամբ:

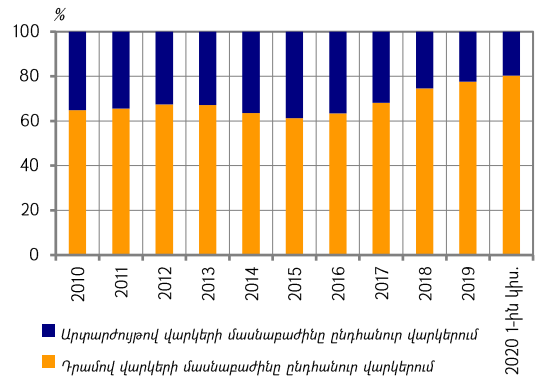
Հիպոտեկային վարկավորման բարձր աճն ուղեկցվել է հիպոտեկային վարկերի պորտֆելի դրամայնացմամբ: Հունիսի դրությամբ դրամային հիպոտեկային վարկերի մասնաբաժինն ընդհանուր հիպոտեկային վարկերում կազմել է 66.2%՝ աճելով 1.7 տոկոսային կետով: Հատկանշական է, որ հիպոտեկային չաշխատող վարկերի տեսակարար կշիռը շարունակաբար պահպանվում է շատ ցածր մակարդակում, իսկ 2020 թ. հունիսի դրությամբ կազմել է 2.8%:

Տնային տնտեսությունների ավանդներն աճում են ավելի ցածր տեմպով, քան պարտավորությունները, ինչը նպաստում է վերջիններիս պարտքային լծակի (լևերիջի) աճին: Հունիսի դրությամբ ռեզիդենտ տնային տնտեսությունների ավանդների ծավալի տ/տ աճը կազմել է 10.44%, և ՀՆԱ-ի նկատմամբ հարաբերակցությունը հասել է 26.1%-ի: Ընդ որում, դրամային ավանդների մասնաբաժինն ընդհանուր ավանդներում շարունակել է աճել և հունիսի վերջին կազմել է 48.3%¹⁴:

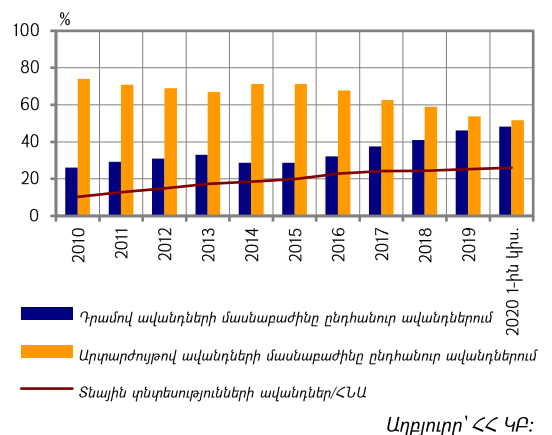
Վերջին տարիներին տնային տնտեսություններին տրամադրված վարկերի դրամայնացման միտում է գրանցվել, ինչն արտաբերության ոլորտի նվազեցման տեսանկյունից դրական է: Նշենք, որ ՀՀ օրենսդրության¹⁵ համաձայն՝ սպառողական վարկերը տրամադրվում են ազգային արժույթով, իսկ հիպոտեկային վարկերի դրամայնացմանն իրենց նպաստումն են ունեցել նաև վերը հիշատակված պետական ծրագրերը:

Տնային տնտեսությունները հիմնականում դիտարկվում են որպես արտաբերության ոլորտի չհեջավորված վարկառուներ, քանի որ եկամուտներում գերակշռում են դրամային եկամուտները¹⁶: Տնային տնտեսությունների պարտքում արտաբերությունը վարկերի առկայությունը վերջիններիս խոցելի է դարձնում արտաբերության փոխարժեքի տատանումներից պարտքի բեռի ավելացման և դրանից ածանցված վարկային ռիսկի նկատմամբ: Վերջին տարիներին վարկերի ապադրարայնացման միտումը դրականորեն է անդրադառնում տնային տնտեսությունների ռիսկերի

Տնային տնտեսությունների տրամադրված վարկերի արժույթային կառուցվածքը

Տնային տնտեսությունների ավանդները

Աղբյուրը՝ ՀՀ ՎԲ:

¹⁴ Ներառված են ռեզիդենտ տնային տնտեսությունների ավանդները:

¹⁵ «Արժույթային կարգավորման և արժույթային վերահսկողության մասին» և «Սպառողական կրեդիտավորման մասին» ՀՀ օրենքները:

¹⁶ Ըստ «Հայաստանի սոցիալական պատկերը և աղքատությունը» ՀՀ ՎԿ 2019 թվականի հաշվետվության՝ 2018 թվականին տնային տնտեսությունների մեկ շնչի հաշվով միջին ամսական անվանական եկամուտների 95.1 փոփոխություն է հասնում. այս ցուցանիշը շարունակաբար աճում է վերջին երեք տարիներին:

հաշվեկշռի վրա՝ նպաստելով ֆինանսական համակարգում արտարժույթի փոխարժեքի տատանումներից ածանցվող վարկային ռիսկի գործոնի նվազեցմանը:

Տնային տնտեսությունների պարտքի բեռի ավելացման պայմաններում Կենտրոնական բանկը նախաձեռնել է մի շարք միջոցառումներ՝ ուղղված ֆիզիկական անձանց շրջանում պատասխանատու վարկավորման խթանմանը ինչպես պրոդենցիալ գործիքների ներդրման, այնպես էլ սպառողների շահերի պաշտպանության ու ֆինանսական կրթման ուղղություններով:

Ներգիր 2

Նպատակային վարկավորման միջոցով Հայաստանի Հանրապետության Կառավարության COVID-19 համավարակի հետևանքների չեզոքացման աջակցության ծրագրեր

ՀՀ Կառավարության կողմից 2020 թ. մարտին հաստատվել է կորոնավիրուսի հետևանքների հակազդման ծրագիրը, որի շրջանակներում ընդգրկված միջոցառումների հիմնական նպատակն է ըստ ոլորտների օժանդակություն կորոնավիրուսի տարածման հետևանքով կանխատեսվող ընթացիկ իրացվելիության հետ կապված ռիսկերը մեղմելու, համավարակի պարճառով աշխատանքը կորցրած անձանց օժանդակության, սոցիալապես անապահով խմբերի սոցիալական աջակցության և սոցիալ-տնտեսական այլ հետևանքների չեզոքացման համար: Աջակցության ծրագրերը, ըստ գերակա խնդիրների հաղթահարման, տարանջատվել են երկու հիմնական՝ տնտեսական և սոցիալական հետևանքների չեզոքացման ծրագրերի: Ընդհանուր առմամբ, Կառավարության կողմից մշակվել են երկու տասնյակից ավելի միջոցառումներ, ընդ որում, Կենտրոնական բանկն աջակցություն է ցուցաբերել տնտեսական հետևանքների չեզոքացմանն ուղղված առաջին և երկրորդ միջոցառումների իրականացման գործընթացներում:

➤ **Կորոնավիրուսի տնտեսական հետևանքների չեզոքացման առաջին ծրագրի** նպատակն է օժանդակել ՀՀ առանձին տնտեսավարողներին՝ համավարակի տարածման հետևանքով կանխատեսվող ընթացիկ իրացվելիության հետ կապված ռիսկերը մեղմելու համար:

Գծանկար 1. Կորոնավիրուսի տնտեսական հետևանքների չեզոքացման առաջին ծրագրի ամփոփում⁷

ՀՀ Կառավարության օժանդակության առաջին միջոցառման շրջանակներում բավարարվել է հայտերի 67.1%-ը կամ 1382 հայտ: Բավարարված հայտերը հիմնականում ուղղվել են հարկերի, աշխատավարձի վճարմանը, հումքի ձեռքբերմանը և, ըստ ծավալի, կազմել են համապատասխանաբար՝ 44.5%, 29.7% և 12.0%:

Բավարարված հայտերի մեծամասնության համար որպես օժանդակության գործիք կիրառվել է սուբսիդավորումը, որը կազմել է հայտերի 89.5%-ը կամ շուրջ 74 մլրդ դրամ: Օժանդակության ձևերից վերաֆինանսավորման և համաֆինանսավորման ծավալները կազմել են համապատասխանաբար՝ 5.4 և 3.3 մլրդ դրամ:

Վարկային հաստատությունների կողմից ընդհանուր օժանդակության ծավալը կազմել է 82.8 մլրդ դրամ: Կապիտալի համալրման գործիքի ուղղությամբ բավարարված հայտերը փոքր կշիռ են կազմել, իսկ ֆինանսավորումը՝ շուրջ 9.6 մլրդ դրամ: Վարկային միջոցներն ուղղվել են հիմնականում առևտրի, արտադրության և գյուղմշակման ոլորտներ:

Ֆինանսական օժանդակության շրջանակներում առևտրի ոլորտին տրամադրվել է 32.3 մլրդ դրամ, գյուղմշակմանը՝ 4.5 մլրդ դրամ, իսկ այլ (SS, շինարարություն, տեքստիլ) ոլորտների ուղղությամբ տրամադրված միջոցները եղել են առավելագույնը՝ կազմելով 41.6 մլրդ դրամ (բավարարված հայտերի 51.1%-ը):

Օժանդակությունը տրամադրվում է բանկերից և վարկային կազմակերպություններից ստացվող նպատակային վարկերի համաֆինանսավորման, վերաֆինանսավորման և տոկոսադրույքի սուբսիդավորման ձևով:

➤ **Կորոնավիրուսի տնտեսական հետևանքների չեզոքացման երկրորդ ծրագրի** նպատակն է օժանդակել գյուղատնտեսության ոլորտում գործունեություն ծավալող առանձին տնտեսավարողներին՝ համավարակով պայմանավորված ընթացիկ իրացվելիության հետ կապված կանխատեսվող ռիսկերը մեղմելու համար: Օժանդակությունը տրամադրվում է վարկային հաստատությունների կողմից ստացվող նպատակային վարկերի համաֆինանսավորման և (կամ) վարկի/լիզինգի տոկոսադրույքի սուբսիդավորման ձևով:

Գծանկար 2. Կորոնավիրուսի տնտեսական հետևանքների չեզոքացման երկրորդ ծրագրի ամփոփում⁸

ՀՀ Կառավարության օժանդակության երկրորդ միջոցառման շրջանակներում բավարարվել է հայտերի 52.2%-ը կամ 27086 հայտ: Բավարարված հայտերի 78.3%-ը ներկայացվել է գյուղատնտեսական միկրովարկերի (մինչև 1 մլն դրամ) ֆինանսական օժանդակության համար:

Վարկային հաստատությունների կողմից ընդհանուր օժանդակության ծավալը կազմել է 49.1 մլրդ ՀՀ դրամ, որից գյուղատնտեսական միկրովարկերին ուղղվել է շուրջ 17.2 մլրդ դրամ: Ընդհանուր առմամբ, երկրորդ միջոցառման շրջանակներում բավարարվել է ներկայացված վարկային հայտերի ընդհանուր ծավալի 39.1%-ը:

Այսպիսով՝ կորոնավիրուսի տնտեսական հետևանքների չեզոքացման առաջին և երկրորդ ծրագրերի շրջանակներում բավարարվել է ներկայացված վարկային հայտերի շուրջ 52.7%-ը, իսկ բավարարված վարկերի ծավալը կազմել է 131.9 մլրդ դրամ:

¹⁷ Ներգրվում օգտագործված են 30.09.2020 թ. դրությամբ առկա տվյալները:

¹⁸ Ներգրվում օգտագործված են 30.09.2020 թ. դրությամբ առկա տվյալները:

2.4. ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ՇՈՒԿԱՅԻ ՄԻՏՈՒՄՆԵՐԸ ԵՎ ԴՐԱՆՑԻՑ ԱԾԱՆՑՎՈՂ ՌԻՍԿԵՐԸ

Ֆինանսական կայունության ապահովման առումով մշտապես կարևորվում է անշարժ գույքի շուկայի զարգացումների մշտադիտարկումը: Ֆինանսական կայունության խոցելիությունը հիմնականում դիտարկվում է շինարարության ճյուղի վարկավորման և հիպոթեկային վարկերի, գրավի արժեքի փոփոխության ռիսկերի նյութականացման տեսանկյունից: Անշարժ գույքի առաջարկի/պահանջարկի, հեղուկաբար նաև գների կտրուկ տատանումները կարող են բացասաբար անդրադառնալ բանկերի ակտիվների որակի վրա՝ ռիսկեր առաջացնելով ֆինանսական կայունության համար:

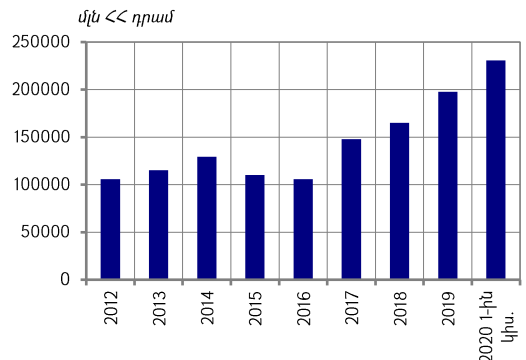
ՀՀ անշարժ գույքի շուկայում վերջին տարիներին գրանցված գների աճի բարձր տեմպերը 2020 թ. առաջին կիսամյակում սկսել են դանդաղել՝ պայմանավորված տնտեսական ակտիվության նվազմամբ, գործազրկության խորացմամբ և տնային տնտեսությունների եկամուտների կրճատմամբ: Գների աճի տեմպերի դանդաղման հիմքում պահանջարկի դիտարկված նվազումն է, որը պայմանավորված է հիմնականում ներքին տնտեսության հետագա զարգացման անորոշություններով, բնակչության եկամուտների աճի տեմպերի նվազմամբ, ինչպես նաև հիպոթեկային վարկավորման պահանջարկի հնարավոր հազեցվածությամբ:

Բազմաբնակարան բնակելի շենքերի բնակարանների գների աճի տեմպի դանդաղում է դիտվել ինչպես Երևանում, այնպես էլ հանրապետության այլ քաղաքներում: Անշարժ գույքի գների նվազմամբ պայմանավորված ռիսկերը նշանակալի չեն եղել ֆինանսական կայունության ապահովման տեսանկյունից:

2020 թ. առաջին կիսամյակում, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատությամբ, անշարժ գույքի շուկայում նկատվել է ակտիվության կրճատում, որն արտահայտվել է բազմաբնակարան բնակելի շենքերի բնակարանների առուվաճառքի գործարքների քանակի կրճատմամբ՝ տ/տ 15.3%-ով (2019 թ. երկրորդ կիսամյակի համեմատությամբ՝ 29.6%-ով):

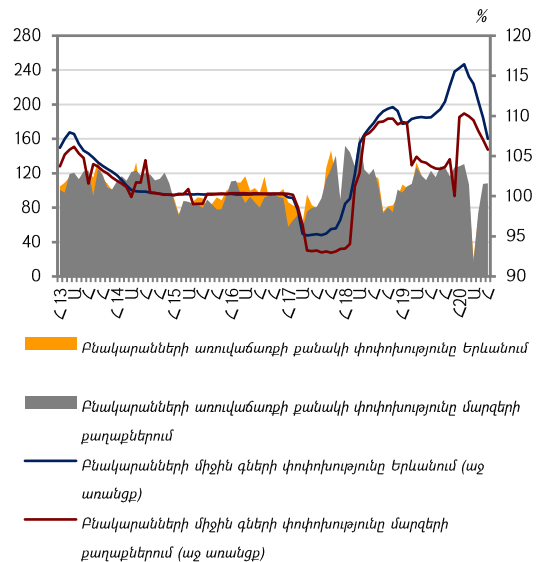
Նվազել է նաև բազմաբնակարան բնակելի շենքերի բնակարանների գների աճի տեմպը: Երևանում¹⁹ բազմաբնակարան բնակելի շենքերի բնակարանների շուկայական միջին գները, 1մ² մակերեսի հաշվարկով, աճել են տ/տ 13.8%-ով (2019 թ. երկրորդ

Բանկերի և վարկային կազմակերպությունների կողմից շինարարության ոլորտին տրամադրված վարկերի ծավալները

Աղբյուրը՝ ՀՀ ԿԲ:

Բնակարանների միջին գների և առուվաճառքի քանակի փոփոխությունը Երևանում և մարզերի քաղաքներում

Աղբյուրը՝ ՀՀ կադաստրի կոմիտե:

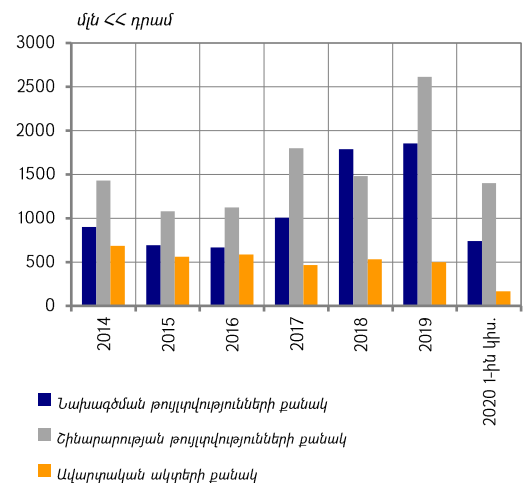
¹⁹ ՀՀ-ում անշարժ գույքի միասնական միջին գների բացակայության պատճառով որպես անշարժ գույքի գնային զարգացումների չափորոշիչ են ընտրվել Երևանի բնակարանների միջին գները:

կիսամյակի համեմատությամբ՝ 6.2%-ով), իսկ մարզերի քաղաքներում՝ տ/տ 5.7%-ով (2019 թ. երկրորդ կիսամյակի համեմատությամբ՝ 3.2%-ով): Ըստ ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից իրականացված եռամսյակային հարցմանը²⁰ մասնակից վարկային հաստատությունների՝ հաջորդ կիսամյակում սպասվում է անշարժ գույքի առաջնային շուկայում ձևավորված գների աճի տեմպերի դանդաղում, իսկ երկրորդային շուկայում և ոչ բնակելի անշարժ գույքի գծով՝ գների նվազում: Հարցմանը մասնակից վարկային հաստատությունները անշարժ գույքի շուկայում սպասվող պասիվացումը պայմանավորում են համավարակի հետևանքով ընդհանուր տնտեսական անկման սպասումներով: Այդ սպասումների ներքո, գործող վարկային պարտավորությունների բեռի թեթևացման և պետական աջակցությամբ տեղաբաշխվող ռեսուրսների դյուրինացմանը զուգահեռ, խստացվել են նոր վարկերի տրամադրման պայմանները (մասնավորապես՝ գրավի պահանջների նկատմամբ): Առաջնային շուկայում գների աճի միտման պահպանումը կապված է նախկինում արդեն իսկ ձեռք բերված պայմանավորվածությունների, պայմանագրերի իրագործման հետ: Ամենայն հավանականությամբ, այս գործոնի ազդեցությունը աստիճանաբար կնվազի համավարակի բացասական հետևանքների հետագա նյութականացման պայմաններում:

Համավարակով պայմանավորված՝ անշարժ գույքի շուկայի պասիվություն է նկատվել առաջարկի տեսանկյունից: Անշարժ գույքի շուկայում նկատվել է շահագործման հանձնված բնակելի շենքերի և անշարժ գույքին առնչվող շինարարության ծավալների անկում: 2020 թ. առաջին կիսամյակում, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատությամբ, Երևանում շինարարության ավարտական ակտերի քանակը կրկնակի կրճատվել է:

Կիսամյակի ընթացքում պահպանվել է հիպոտեկային վարկերի աճի միտումը: Անշարժ գույքի նկատմամբ պահանջարկի, նաև առաջարկի շուկայի վրա շարունակում են բարենպաստ ազդեցություն ունենալ 2015 թ. հունվարի մեկից «Եկամտային հարկի մասին» ՀՀ օրենքից բխող հիպոտեկային վարկի տոկոսագումարների չափով վճարված եկամտային հարկի գումարների վերադարձը և իրականացվող պետական վերաֆինանսավորման ծրագրերը²¹, որոնք շարունակում են ընդլայնել հիպոտեկային վարկավորման հասանելիությունը: Տարվա առաջին կիսամյակում բանկերի և վարկային կազմակերպությունների կողմից

Երևանում շինարարության ծավալները

Աղբյուրը՝ Երևանի քաղաքապետարանի աշխատակազմի քաղաքաշինության և հողի վերահսկողության վարչություն:

²⁰ Աղբյուրը՝ 2020 թ. ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից անցկացված «Բանկերի և վարկային կազմակերպությունների կողմից տրամադրվող վարկերի պայմանների եռամսյակային հարցում»:

²¹ 2020 թ. հունիսից գործում են երեխա ունեցող ընտանիքների բնակարանային ապահովության պետական աջակցության 2020-2023 թվականների ծրագրերը:

տրամադրվող հիպոտեկային վարկերի²² ծավալի աճի հետ վարկերի քանակը նվազել է 0.8%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված համավարակի գործոնի պատճառով անշարժ գույքի վերանորոգման հիպոտեկային վարկերի քանակի նվազմամբ: Միևնույն ժամանակ, իրավաբանական անձանց տրամադրված բնակելի և ոչ բնակելի շենքերի շինարարությանն ուղղված վարկավորման ծավալներն աճել են 18.8%-ով: Փաստացի չափսատող հիպոտեկային վարկերը բացարձակ արժեքով մեծացել են, սակայն վերջիններիս կշիռը հարաբերականորեն նվազել է՝ պայմանավորված հիպոտեկային վարկերի բարձր աճի տեմպով: Հիպոտեկային չափսատող վարկերի կշռի նվազումը դեռևս չի վկայում վարկային ռիսկի նվազման միտումների մասին: Համաձայն ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից իրականացվող եռամսյակային հարցումների՝ բանկերը և վարկային կազմակերպությունները առաջին կիսամյակում հիպոտեկային վարկերի գծով կատարված վճարման գրաֆիկների վերանայումների և վճարումների վերաբաշխումների հաշվին մեղմել են վարկավորման պայմանները: Ըստ հարցման արդյունքների՝ տարվա երկրորդ կեսին վարկային հաստատությունների կողմից սպասվում են գրավի պահանջի և վարկառուների վարկունակության գնահատման չափանիշների խստացումներ: ՀՀ կենտրոնական բանկը շարունակում է դեռևս նախորդ տարվանից սկսված վերլուծական և մեթոդական աշխատանքները անշարժ գույքի շուկայում հնարավոր ռիսկերի մեղմմանն ուղղված մակրոարուղեցիալ՝ պահանջ/գրավի արժեք (LTV) գործիքի ներդրման ուղղությամբ:

Այսպիսով՝ 2020 թ. առաջին կիսամյակում անշարժ գույքի շուկայում պասիվացման միտումը դրսևորվել է առավաճառքի քանակի նվազմամբ, որն ուղեկցվել է անշարժ գույքի գների աճի տեմպի դանդաղմամբ: Այնուամենայնիվ, անշարժ գույքի գների փոփոխությունները էական ռիսկեր չեն պարունակել ֆինանսական կայունության ապահովման տեսանկյունից: Վերջինս բացատրվում է այն հանգամանքով, որ հիպոտեկային վարկերի աճի միտման պահպանման շնորհիվ անշարժ գույքի շուկայում գների էական տատանումներ դեռ չեն դիտարկվել: Միևնույն ժամանակ, հիպոտեկային վարկերի ծավալների գրանցված աճը հիմնականում պայմանավորված է նախկինում՝ մինչև համավարակը ձեռք բերված պայմանագրային համաձայնությունների իրագործմամբ: 2020 թ. երկրորդ կիսամյակում վերոնշված գործոնի ազդեցությունը աստիճանաբար կարող է թուլանալ, ինչը կարտահայտվի

²² Հիպոտեկային վարկերը ներառում են անշարժ գույքի ձեռքբերման, անշարժ գույքի վերանորոգման և անշարժ գույքի կառուցապատման հիպոտեկային վարկերի հանրագումարը:

անշարժ գույքի շուկայում գների նվազմամբ և/կամ հիպոտեկային վարկերի աճի տեմպի դանդաղմամբ: Թեև անշարժ գույքի առաջնային շուկայում գների էական նվազում չի գրանցվի, այնուամենայնիվ, հիպոտեկային վարկերի պահանջարկը համեմատաբար թույլ կլինի՝ պայմանավորված մրցունակ առաջարկի կրճատմամբ և ստեղծված անբարենպաստ պայմանների հետևանքով հաճախորդների կողմից բնակարան ձեռք բերելու որոշումների հետաձգմամբ²³:

²³ Աղբյուրը՝ 2020 թ. ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից անցկացված «Բանկերի և վարկային կազմակերպությունների կողմից տրամադրվող վարկերի պայմանների եռամսյակային հարցում»:

3. ՀՀ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ

3.1. ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐԸ ՆԵՐՔԻՆ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՇՈՒԿԱՅՈՒՄ

Համավարակի տարածման և առողջապահական կանխարգելիչ միջոցառումների մեկնարկի սկզբնական փուլում, պայմանավորված անորոշությունների բարձր մակարդակով, ֆինանսական շուկայում ի հայտ եկան ճնշումներ դրամի փոխարժեքի արժեզրկման և պետական պարտավորումների եկամտաբերության աճի ուղղությամբ, որոնք սակայն կարճ ժամանակում չեզոքացվեցին: Երկրորդ եռամսյակում ֆինանսական շուկայի տոկոսադրույքները շարունակել են ձևավորվել ԿԲ քաղաքականության տոկոսադրույքի շուրջ:

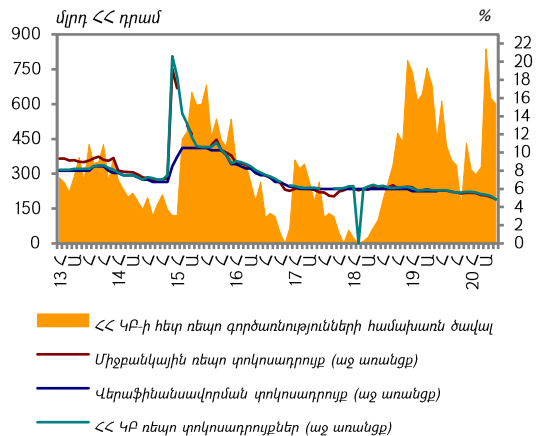
Կիսամյակի ընթացքում ՀՀ կենտրոնական բանկը, հաշվի առնելով գնաճի ցածր մակարդակը և համաշխարհային տնտեսության սպասվող գնանկումային ազդեցությունները, պահպանել է խթանող դրամավարկային քաղաքականության ուղղությունը: Մասնավորապես՝ ԿԲ-ն վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը 3 քայլով՝ գումարային 1 տոկոսային կետով նվազեցրել է, և հունիսին այն կազմել է 4.5%²⁴:

Վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքի նվազեցման հետևանքով նվազել են նաև միջբանկային ռեպո տոկոսադրույքները: 2020 թ. հունիսին, 2019 թ. դեկտեմբերի համեմատությամբ, միջբանկային ռեպո տոկոսադրույքը նվազել է 0.7 տոկոսային կետով և կազմել 4.9%:

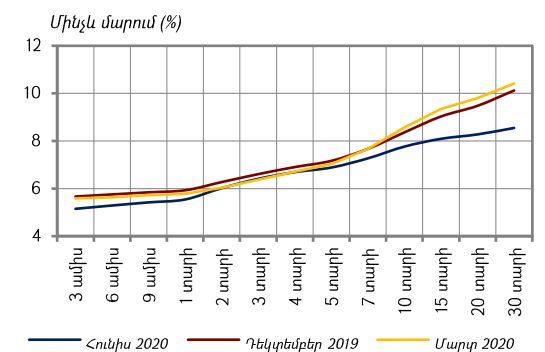
Համավարակի տարածման սկզբնական փուլում առողջապահական և տնտեսական սահմանափակումների կիրառման, հետագա զարգացումների անորոշության հետևանքով կտրուկ աճել է բանկերի կողմից իրացվելիության պահանջարկը, որն էլ, ըստ անհրաժեշտության, բավարարվել է ՀՀ ԿԲ-ի կողմից՝ պահպանելով միջբանկային տոկոսադրույքները թիրախային մակարդակին մոտ:

ՀՀ ԿԲ-ի հետ ռեպո գործառնությունների ծավալը աճել է և 2020 թ. հունիսի վերջին կազմել 600 մլրդ դրամ (2019 թ. վերջին՝ 432 մլրդ դրամ):

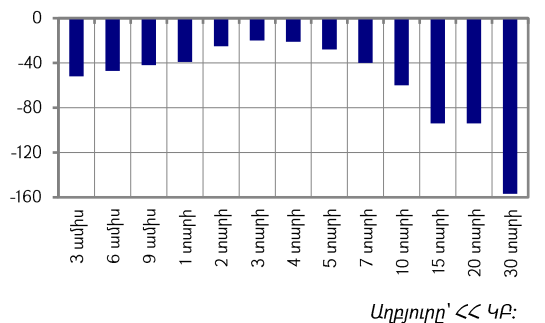
ՀՀ ԿԲ-ի հետ կնքված ռեպո համաձայնագրերը և տոկոսադրույքները

Եկամտաբերության կորը և կորի փոփոխությունները (բազիսային կետ)

Հունիսը դեկտեմբերի նկատմամբ

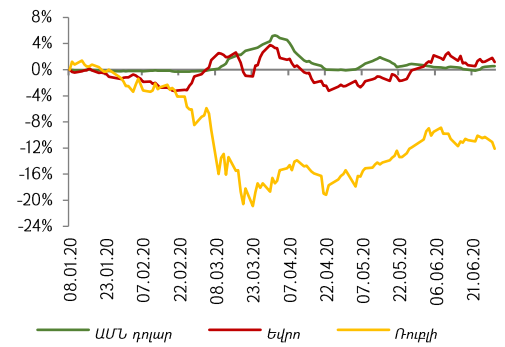
²⁴ 2020 թ. սեպտեմբերի 15-ին վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը նվազեցվել է ևս 0,25 տոկոսային կետով և կազմել է 4,25%:

Համավարակից բխող անորոշությունները արտացոլվել են նաև պետական պարտատոմսերի եկամտաբերության կորի փոփոխություններում: Մասնավորապես՝ առաջին եռամսյակի վերջում պետական պարտատոմսերի եկամտաբերության աճ է գրանցվել, ինչը հատկապես արտահայտվել է եկամտաբերության կորի միջնաժամկետ և երկարաժամկետ հատվածներում, իսկ կարճաժամկետ հատվածում առավել թույլ է: Արդյունքում՝ բարձրացել է եկամտաբերության կորի թե՛ մակարդակը, թե՛ թեքության գործակիցը: Երկրորդ եռամսյակում ԿԲ շարունակական ընդլայնող քաղաքականության և ֆինանսական շուկայում անորոշությունների նվազման պարագայում պետական պարտատոմսերի տոկոսադրույքների էական նվազում է դիտարկվել: Ի տարբերություն պետական պարտատոմսերի եկամտաբերության կորի միջնաժամկետ հատվածի՝ երկարաժամկետ հատվածում գրանցվել է ավելի մեծ չափով նվազում: Դիտարկված միտումը պայմանավորված է նաև Կառավարության կողմից երկարաժամկետ պարտատոմսերի թողարկման և դրանց նկատմամբ պահանջարկի աճով:

ՀՀ ԿԲ գործողություններով բավականին մեղմվել են դեռևս առաջին եռամսյակի վերջից արժույթային շուկայում իրացվելիության նկատմամբ կարճաժամկետ բարձր պահանջարկի ազդեցությունները, ինչն արտահայտվել էր նաև փոխարժեքի արժեզրկման ճնշումների ձևավորմամբ: Արտարժույթային իրացվելիության նկատմամբ որոշակի բարձր պահանջարկ դիտվել է հիմնականում ապրիլին, որը մեծ մասամբ բավարարվել է արտարժույթի սվոփ գործիքի կիրառման, ինչպես նաև եռամսյակի ընթացքում ԿԲ-ի կողմից ԱՄՆ դոլարի առքի և վաճառքի գործարքների (զուտ վաճառքի ծավալը կազմել է 23.9 մլն ԱՄՆ դոլար) միջոցով: Վերոնշյալ ուղիներով արտարժույթային իրացվելիության տրամադրումը հնարավորություն է տվել ապահովելու արժույթային շուկայի բնականոն գործունեությունը:

Ֆինանսական շուկայի կայունության պահպանմանը մեծ նպաստում են ունեցել նաև ԿԲ-ի կողմից ֆինանսական շուկայի մասնակիցներին համապատասխան ազդակների փոխանցումը, կարգավորող մարմնի և ֆինանսական շուկայի մասնակիցների միջև արդյունավետ երկխոսության դաշտի ձևավորումը: Մասնավորապես՝ Կենտրոնական բանկը հայտարարել է, որ իրավիճակի ցանկացած զարգացման և ռիսկերի դրսևորման պարագայում պատրաստ է համապատասխանորեն արձագանքելու իրավիճակին՝ հարթեցնելով ժամանակավոր բնույթ ունեցող իրադարձությունների ազդեցությունը:

ԱՄՆ դոլարի, եվրոյի և ռուբլու փոխարժեքների հարաբերական փոփոխությունը տարեսկզբից

Աղբյուրը՝ ՀՀ ԿԲ:

3.2. ՌԻՍԿԵՐԸ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՒՄ ԵՎ ԵՆԹԱԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔՆԵՐՈՒՄ

Ֆինանսական կազմակերպությունները 2020 թվական մուտք են գործել հիմնական հաշվեկշռային ցուցանիշների բարձր աճի տեմպերով և շահութաբերության բարելավված ցուցանիշներով, միևնույն ժամանակ, հիմնական տնտեսական նորմատիվները գտնվել են նվազագույն սահմանաչափին էլ պես գերազանցող մակարդակում: Համավարակով պայմանավորված՝ տնտեսության վերականգնման տեմպերը դեռևս անորոշ են, սակայն վերլուծությունների և սթրես-թեստերի արդյունքները ցույց են տալիս, որ ֆինանսական համակարգի մասնակիցներն ունեն շուկերին դիմակայելու բավարար կարողություն:

Ֆինանսական համակարգի ակտիվներ/ՀՆԱ և վարկեր/ՀՆԱ հարաբերակցությունները 2020 թվականի առաջին կիսամյակում աճել են համապատասխանաբար 6.3 և 4.2 տոկոսային կետով և կազմել 112.1% և 62.8%: Ֆինանսական հաստատությունների շարքում համեմատաբար բարձր աճի տեմպ են ապահովել կենսաթոշակային ֆոնդերը: Վարկային կազմակերպությունների և ապահովագրական ընկերությունների ակտիվները նվազել են:

ՀՀ ֆինանսական համակարգում շարունակում է գերակշռող մնալ բանկային համակարգը՝ ֆինանսական համակարգի ակտիվների 83.8% կշռով: Կիսամյակի ընթացքում բանկային համակարգի ակտիվներ/ՀՆԱ և վարկեր/ՀՆԱ ցուցանիշներն աճել են համապատասխանաբար 5.6 և 4.7 տոկոսային կետով և կազմել 94.6% և 56.8%, իսկ ավանդներ/ՀՆԱ հարաբերակցությունը նվազել է 0.3 տոկոսային կետով և կազմել 49.4%:

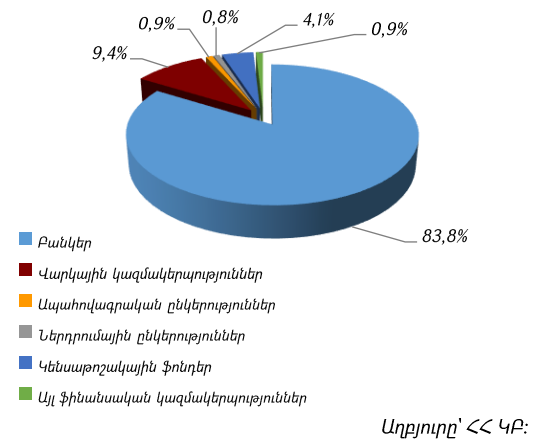
3.2.1. Առևտրային բանկեր

Ֆինանսական կազմակերպությունները և, առաջին հերթին, բանկային համակարգը, ինչպես նախկինում տեղի ունեցած ճգնաժամերի դեպքում, այս անգամ ևս իրենց վրա են կրում ստեղծված իրավիճակի համախմբված անբարենպաստ ազդեցությունը: Այդուհանդերձ, բանկերի կապիտալի համարժեքության և իրացվելիության ներկա մակարդակը բավարար նախադրյալներ է ստեղծում նաև այս ճգնաժամը դիմագրավելու համար:

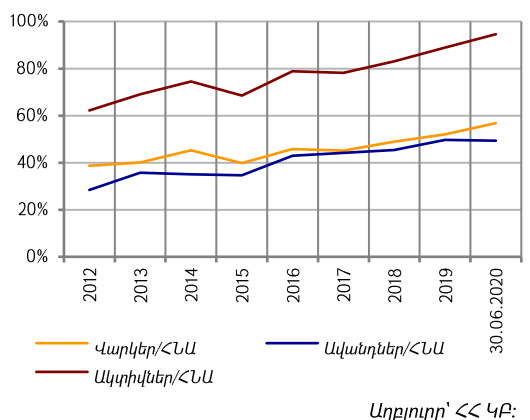
Կապիտալի համարժեքություն և եկամտաբերություն

Բանկային համակարգը մշտապես բնութագրվել է պահանջվող նվազագույն սահմանաչափից բավականին բարձր կապիտալի համարժեքությամբ, որը վկայում է ոչ միայն բանկերի

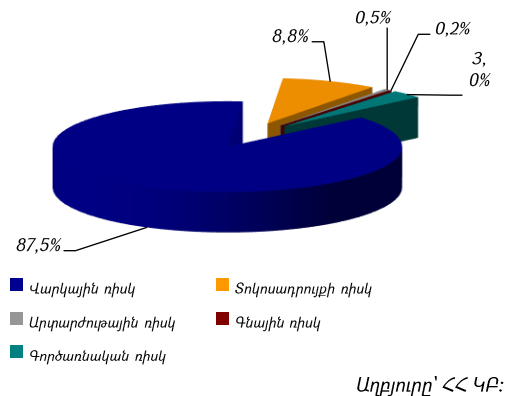
Ֆինանսական համակարգի ակտիվների կառուցվածքն ըստ ֆինանսական հաստատությունների - 2020 թ. 1-ին կիս.

Բանկային միջնորդության մակարդակը

Առևտրային բանկերի կապիտալի համարժեքության ցուցանիշում հաշվարկվող ռիսկով կշռված ակտիվների կառուցվածքը - 30.06.2020 թ.

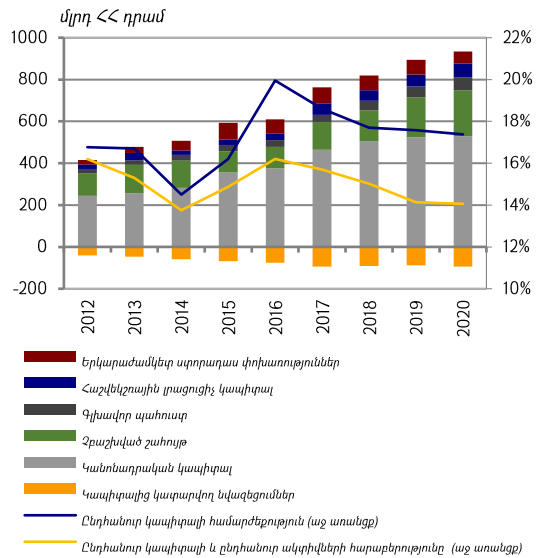

կողմից փոփոխության վարկավորման, այլ նաև կորուստների կլանման հնարավորությունների առկայության մասին: Հնարավոր կորուստների կլանման կարողությունը գնահատելու համար իրականացվել են սթրես-թեստեր, ինչպես նաև վերլուծվել է առավելագույն կորուստների պատմական սցենարի կրկնության ազդեցությունը (արդյունքները՝ կից գրաֆիկում): Այդ նպատակով բանկերը դիտարկվել են 3 խմբով, որտեղ յուրաքանչյուր խմբին բաժին է ընկնում համակարգի ընդհանուր նորմատիվային կապիտալի բացարձակ ծավալի 1/3-ը, իսկ խմբերում բանկերը ներառված են ըստ կապիտալի համարժեքության մակարդակի՝ աճողական կարգով, այսինքն՝ 1-ին խմբում ներառված են առավել ցածր համարժեքության մակարդակ ունեցող բանկերը: Որպես վնաս դիտարկվել է պատմական առավելագույն 12-ամսյա զուտ մասհանում/վարկեր ցուցանիշը, որը կիրառվել է վարկերի ներկա մակարդակի նկատմամբ: Որպես խոցելի վնաս ընդունվել է վարկերի գծով կորստի այն մեծությունը, որի դեպքում կապիտալի համարժեքության մակարդակը նվազում է մինչև 12%: Գրաֆիկում համադրելիության համար պատմական սցենարով հաշվարկված վնասը, խոցելի վնասը և գործառնական եկամուտը ներկայացված են ռիսկով կշռված ակտիվների նկատմամբ: Վերլուծության արդյունքում թե՛ համակարգը, թե՛ առանձին խմբերը ունակ են կլանելու պատմական սցենարով հաշվարկված վնասը: 1-ին խմբի բանկերի դեպքում կապիտալի համարժեքության ավելցուկը համեմատաբար փոքր է, սակայն այս խմբի բանկերն ի զորու են սթրեսային վնասը ծածկել՝ ի հաշիվ գործառնական եկամուտների. արդյունքում կապիտալի համարժեքության մակարդակի նվազում տեղի չի ունենում: 2-րդ խմբի բանկերի դեպքում գործառնական եկամուտը բավարար չէ սթրեսային վնասը ծածկելու համար, այնուամենայնիվ, կապիտալի համարժեքությունը մնացորդային ռիսկի ազդեցությունից հետո էլ շարունակում է բավական բարձր մնալ:

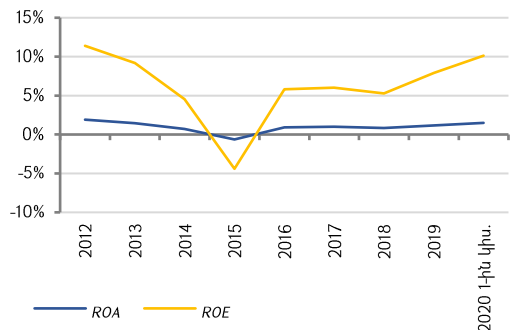
2020 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում բանկերի ընդհանուր կապիտալի համարժեքությունն էապես չի փոխվել և կիսամյակի ավարտին կազմել է 17.4%: Նորմատիվային կապիտալի բացարձակ մեծության աճը հիմնականում ապահովվել է՝ ի հաշիվ շահույթի: Լևերիջի ցուցանիշը (կապիտալ/ակտիվներ) ավելացել է 0.5 տոկոսային կետով և կազմել 14.6%:

Կապիտալի պահանջներն ամրապնդվել են նաև կապիտալի լրացուցիչ շեմերի (capital buffers) պահանջների ներդրման շնորհիվ: 2020 թվականի հունվարից գործում են կապիտալի պահպանման և համակարգային բուֆերները՝ յուրաքանչյուրը ռիսկով կշռված ակտիվների 0.5%-ի չափով: Կապիտալի հակացիկլիկ բուֆերը սահմանված է 0% մակարդակում: Ռիսկերը կլանելու ունակության տեսանկյունից՝ բանկային համակարգի ընդ-

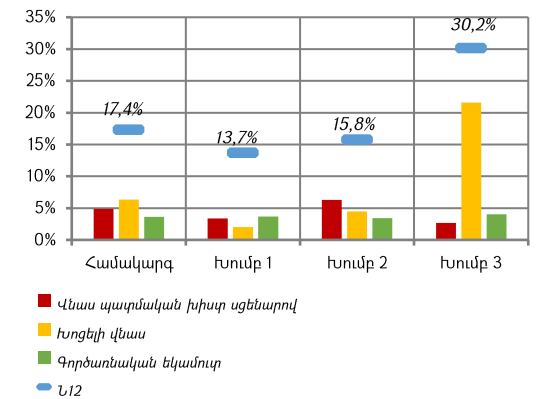
Նորմատիվային ընդհանուր կապիտալի կառուցվածքը 30.06.2020 թ.

Բանկային համակարգի շահութաբերությունն ըստ ակտիվների և կապիտալի

Ռիսկերի կլանման կարողություն

Աղբյուրը՝ ՀՀ ԿԲ:

հանուր կապիտալը բնութագրվում է բարձր որակական կառուցվածքով. հիմնական կապիտալի (Tier 1) տեսակարար կշիռը ընդհանուր կապիտալում կազմում է 86.7%:

Կենտրոնական բանկը համապատասխան ազդակներ է փոխանցել բանկերին՝ ձևավորված կապիտալի բուֆերներն օգտագործելու և վարկավորումը շարունակելու ուղղությամբ: 2020 թվականի մայիսին Կենտրոնական բանկի խորհուրդը որոշում է կայացրել մեղմել հիմնական կապիտալի համարժեքության նորմատիվը՝ 10%-ից դարձնելով 9%: Փոփոխության արդյունքում բանկերին հնարավորություն է տրվել կապիտալի կառուցվածքում ավելացնելու լրացուցիչ կապիտալի տեսակարար կշիռը և դրանով իսկ ընդհանուր կապիտալի համարժեքության մակարդակը՝ մեծացնելով տնտեսության լրացուցիչ վարկավորման և կորուստների կլանման հնարավորությունը:

Դեռևս նախորդ տարի արձանագրված վարկերի աճի արդյունքում բանկային համակարգը բարելավել է շահութաբերության ցուցանիշները, մյուս կողմից՝ համավարակով պայմանավորված հնարավոր կորուստները դեռևս չեն նյութականացել հավանական ամբողջ ծավալով:

Շահութաբերության աճին հիմնականում նպաստել է զուտ տոկոսային եկամուտների աճը: 2019 թվականին արձանագրված զարգացումներով պայմանավորված՝ վարկերի կառուցվածքում ավելացել էր ֆիզիկական անձանց տրված վարկերի կշիռը, ուստի նախորդ տարվա համեմատությամբ զուտ տոկոսային մարժան փոքր-ինչ ավելացել է:

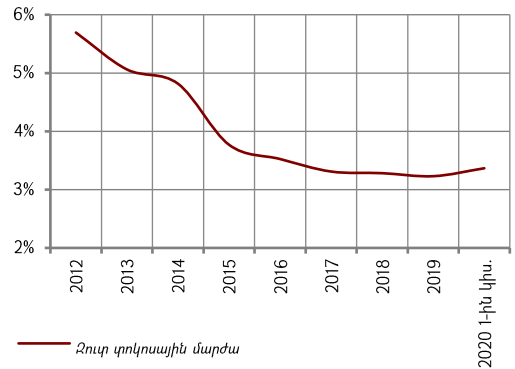
ՀՀ ԿԲ ներկայացվող վերահսկողական հաշվետվությունների համաձայն՝ 2020 թվականի 1-ին կիսամյակում բանկերն աշխատել են շահույթով, իսկ համակարգի շահույթը կազմել է 43.2 մլրդ դրամ: Բանկային համակարգի ակտիվների (RoA) և կապիտալի (RoE) շահութաբերության ցուցանիշները կազմել են համապատասխանաբար 1.5% և 10.1%:

Վարկային ռիսկ

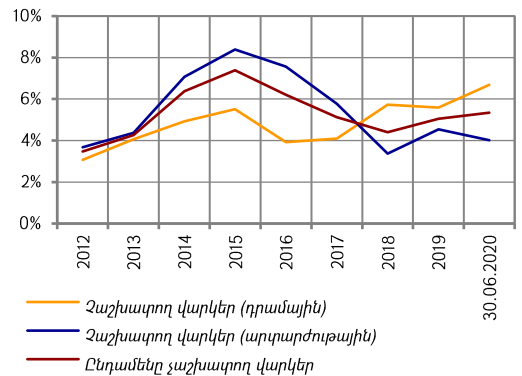
Վարկերի որակի ներկա պատկերը դեռևս ամբողջությամբ չի արտացոլում համավարակի անբարենպաստ հետևանքները, ինչը հիմնականում պայմանավորված է բանկերի կողմից վարկային արձակուրդների փրամադրմամբ: Այնուամենայնիվ, համավարակի փրամադման վաղ փուլում ձևավորված գնահատականների համեմատությամբ վարկերի որակի զարգացումներն առավել դրական են:

Բանկերը, արագ արձագանքելով ստեղծված իրավիճակին, իրենց նախաձեռնությամբ տրամադրել են վարկային արձակուրդներ: Հաշվի անելով համավարակի ընթացքում ակտիվների

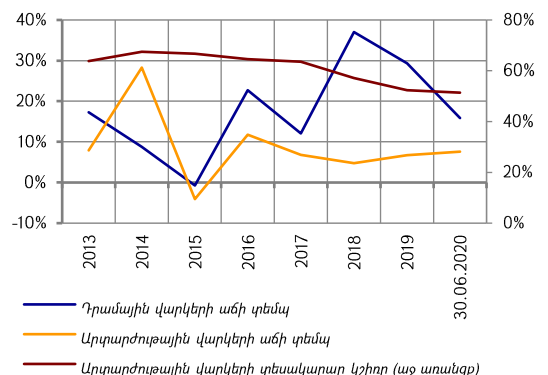
Բանկային համակարգի զուտ տոկոսային եկամտի և միջին ամսական ընդհանուր ակտիվների հարաբերակցությունը

Բանկային համակարգի չաշխատող վարկերի կշռի դինամիկա - 30.06.2020 թ.

Դրամային և արտարժույթային վարկերի աճի տեմպը

Աղբյուրը՝ ՀՀ ԿԲ:

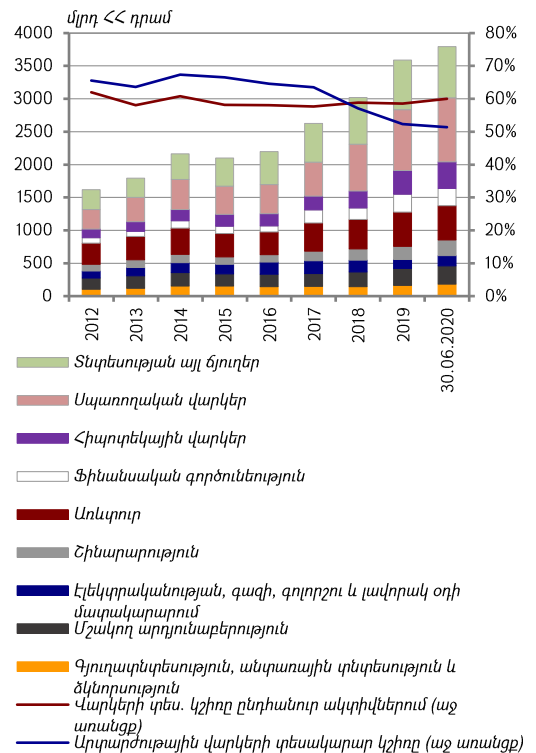
վերանայումների վերաբերյալ միջազգային մոտեցումները, նպատակ ունենալով ապահովելու ակտիվների վերանայումների պատշաճ գործընթացը՝ Կենտրոնական բանկը ֆինանսական կազմակերպություններին ներկայացրել է վարկերի պայմանների վերանայման գործընթացի վերաբերյալ մի շարք սկզբունքներ, որոնցով և բանկերն ու վարկային կազմակերպություններն առաջնորդվել են ճգնաժամի ընթացքում: Վարկերի վերանայման նպատակն է եղել չսահմանափակել բանկերի կողմից վարկավորման հնարավորությունները և, համավարակով պայմանավորված, հնարավորություն տալ վարկերի գծով կորուստների ճանաչումն իրականացնել առավել սահուն՝ ժամանակի ընթացքում: Ըստ վարկային պորտֆելի ռիսկայնության՝ չաշխատող վարկերի և դեբիտորական պարտքերի (հսկվող, ոչ ստանդարտ և կասկածելի ռիսկային դաս ունեցող) տեսակարար կշիռն ընդհանուր վարկերում և դեբիտորական պարտքերում աճել է 0.2 տոկոսային կետով և կազմել 5.3%: Չաշխատող վարկերի աճին հիմնականում նպաստել է սպառողական վարկերի գծով չաշխատող վարկերի աճը:

Թեև 2020 թվականի 1-ին կիսամյակի ընթացքում էականորեն նվազել են ավանդների աճի տեմպերը և, համավարակով պայմանավորված, տեղի է ունեցել վարկային ռիսկի նյութականացում, բանկերի կողմից վարկերի աճի տեմպերը պահպանվել են բավական բարձր մակարդակում: Այնուամենայնիվ, համավարակի հետ կապված զարգացումներն ու տնտեսական ակտիվության վերականգնման հեռանկարները դեռևս անորոշ են, և ապագայում հնարավոր է վարկերի աճի տեմպերի դանդաղում:

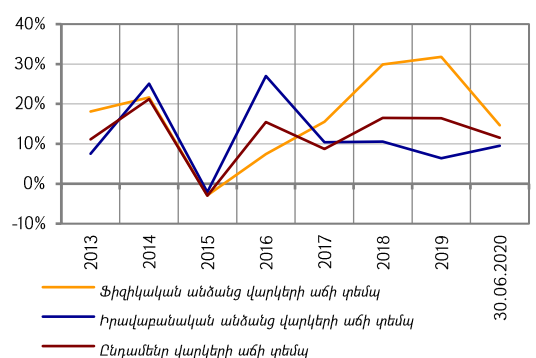
Կիսամյակի ընթացքում բանկային համակարգի կողմից տնտեսությանը տրամադրված վարկային պորտֆելն աճել է 5.8%-ով: Վարկային պորտֆելի աճին նպաստել են թե՛ ֆիզիկական, թե՛ իրավաբանական անձանց տրամադրված վարկերի աճը, որոնք կազմել են համապատասխանաբար՝ 109.4 մլրդ դրամ (6.9%) և 87.1 մլրդ դրամ (4.8%): Իրավաբանական անձանց տրամադրված վարկերի աճին իրենց նպաստումն են ունեցել ՀՀ Կառավարության կողմից կորոնավիրուսի տնտեսական հետևանքների չեզոքացման նպատակով իրականացվող վարկավորման ծրագրերը: Ֆիզիկական անձանց տրամադրված վարկերի կազմում առավել մեծ չափով աճել են հիպոտեկային վարկերը, որին իր նպաստումն է ունեցել վճարված տոկոսների չափով եկամտային հարկի վերադարձման ծրագիրը: Վարկային պորտֆելի կշիռը առևտրային բանկերի ակտիվներում վերջին տարիներին էական փոփոխության չի ենթարկվել և կազմում է շուրջ 60%:

Շարունակվել է ապադոլարայնացման գործընթացը՝ ի հաշիվ դրամային և արտարժույթային ավանդների փոկոսադրույքների սպրեդի մեծացման: Վերջինս երկարաժամկետում

Ռեզիդենտների տրամադրված վարկերի կառուցվածքն ըստ տնտեսության ճյուղերի

Ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց տրամադրված վարկերի աճի տեմպը

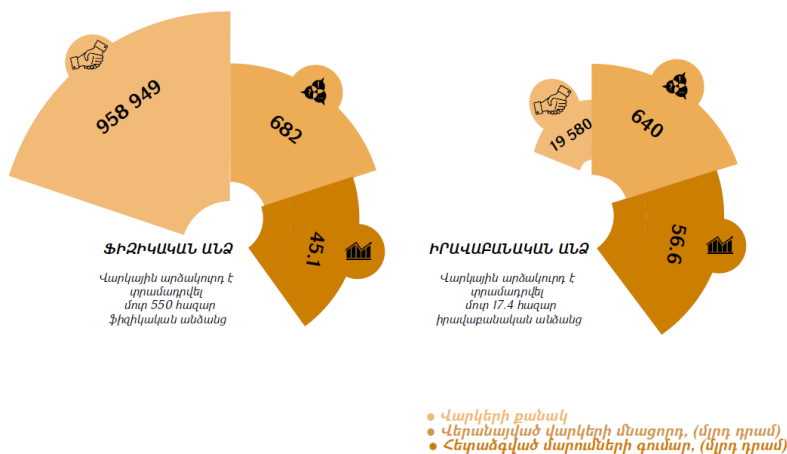
Աղբյուր՝ ՀՀ ԿԲ:

ուղղորդում է դեպի պարտավորությունների դրամայնացում, ինչը հանգեցնում է նաև ակտիվային մասում դրամայնացման աճին: Վերջին մեկ տարվա ընթացքում տեղաբաշխված միջոցների դրամայնացմանը նպաստել է սպառողական և ծրագրային հիպոտեկային վարկերի աճը, ինչպես նաև համավարակի հաղթահարմանն ուղղված Կառավարության միջոցառումների շրջանակում դրամային վարկերի տրամադրումը: Արտարժույթային վարկերի տեսակարար կշիռը 2020 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում նվազել է 1.0 տոկոսային կետով և կազմել 51.4%:

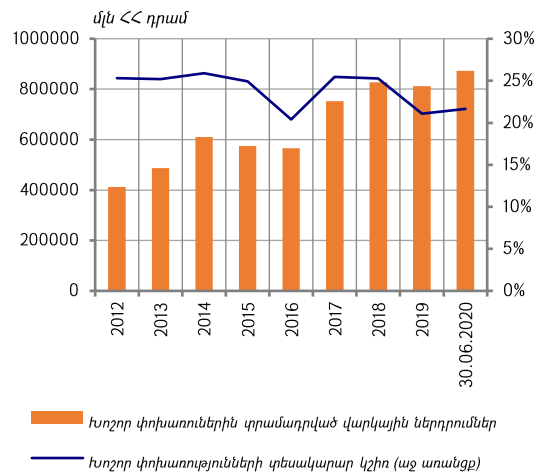
Վարկային պորտֆելի ճյուղային բաշխվածության առումով՝ վարկերի Հերֆինդալ-Հիրշմանի ինդեքսը²⁵ կազմել է 0.12՝ բնութագրելով բանկային համակարգի վարկային պորտֆելի ճյուղային բաշխվածության չափավոր կենտրոնացվածությունը:

Վարկային պորտֆելի կենտրոնացվածության տեսանկյունից՝ վարկային ներդրումներում խոշոր փոխառուներին²⁶ տրամադրված վարկերի տեսակարար կշիռը կազմել է 21.7%՝ նախորդ տարվա համեմատությամբ աճելով 0.6 տոկոսային կետով:

Ֆինանսական կազմակերպությունների կողմից վարկային արձակուրդ տրամադրած կամ այլ կերպ վերանայած վարկերն ըստ վարկառուների իրավական կարգավիճակի

Բանկային համակարգում խոշոր փոխառուների տրամադրված վարկային ներդրումները - 30.06.2020 թ.

²⁵ Հերֆինդալ-Հիրշմանի գործակիցն ընդունում է արժեքներ 0-1 միջակայքում և բնութագրում կենտրոնացվածությունը (0-ին մոտ արժեքները բնութագրում են կենտրոնացվածության ցածր աստիճանը):

²⁶ Խոշոր է համարվում այն փոխառուն, որի գծով բանկի ռիսկը (ներառյալ նաև նրա հետ փոխկապակցված անձանց գծով ռիսկը) գերազանցում է բանկի միջին ամսական նորմատիվային ընդհանուր կապիտալի 5%-ը:

Վարկային ռիսկի գնահատման սթրես-սցենարներ

30.06.2020 թ.	Դիտարկվող սթրես-սցենարներ		
	Միաժամանակ հսկվող, ոչ ստանդարտ և կասկածելի դասերի վարկերի 25%-ի դասակարգում անհուսալի դասի վարկերի	Կասկածելի դասի վարկերի 75%-ի դասակարգում անհուսալի դասի վարկերի	Ստանդարտ դասի վարկերի 30%-ի դասակարգում հսկվող դասի վարկերի
Բանկային համակարգի վնասի մեծությունը	39.2 մլրդ դրամ կամ համակարգի նորմատիվային կապիտալի 4.6%-ը	15.2 մլրդ դրամ կամ համակարգի նորմատիվային կապիտալի 1.8%-ը	107.4 մլրդ դրամ կամ համակարգի նորմատիվային կապիտալի 12.7%-ը
Բանկային համակարգի ընդհանուր կապիտալի համարժեքությունը սթրես-սցենարի դրսևորման դեպքում	16.6%	17.1%	15.2%

Աղբյուրը՝ ՀՀ ԿԲ:

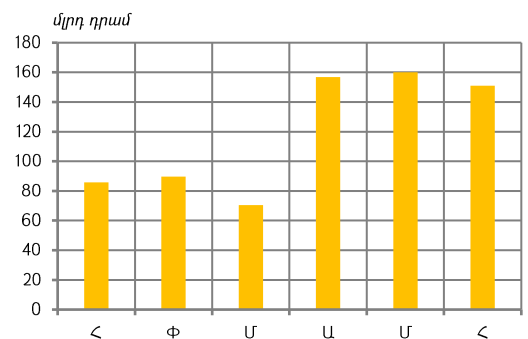
Տարեսկզբին իրականացված վարկային ռիսկի սթրես-թեստի համեմատությամբ 2020 թ. առաջին կիսամյակի տվյալներով իրականացված նույն սթրես-թեստի արդյունքները որոշակիորեն վատթարացել են՝ պայմանավորված բանկային համակարգում վարկային պորտֆելի վերադարձելիության նվազմամբ: Դիտարկվող վատթարագույն սթրես-սցենարներում որոշ բանկերում գրանցվում են կապիտալի համարժեքության նորմատիվային պահանջների խախտման դեպքեր, սակայն դրանք պահպանվում են նվազագույն սահմանաչափերին բավական մոտ միջակայքում, և ընդհանուր կապիտալը բավարար է նշված կորուստները կլանելու համար: Այս տեսանկյունից բանկային համակարգում անվճարունակության խնդիրների ի հայտ գալու հավանականությունը գնահատվում է ցածր:

Իրացվելիության ռիսկ

Բանկային համակարգն ունի իրացվելիության բարձր մակարդակ՝ ապահովելով կարճաժամկետ իրացվելիության շուկերի կլանման բավարար կարողություն: 2020 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում առևտրային բանկերի ընդհանուր իրացվելիությունը նվազել է 0.2 տոկոսային կետով և կազմել 26.9% (նվազագույն սահմանաչափը՝ 15%), իսկ ընթացիկ իրացվելիությունն ավելացել է 7.7 տոկոսային կետով և կազմել 119.4% (նվազագույն սահմանաչափը՝ 60%): Ըստ առանձին բանկերի ևս իրացվելիության նորմատիվային ցուցանիշները պահպանվել են բավարար մակարդակում:

Առաջին խմբում ներառվող արտարժույթների ընդհանուր և ընթացիկ իրացվելիության ցուցանիշներն աճել են համապատասխանաբար 1.3 և 10.1 տոկոսային կետով և կազմել 21.2% և 74.8% (նվազագույն նորմատիվային սահմանաչափերը համապատասխանաբար՝ 4% և 10%):

ԿԲ-ից ներգրավված ռեպուի միջին օրական ծավալները 2020 թ. 1-ին կիս.

Աղբյուրը՝ ՀՀ ԿԲ:

Համավարակի տարածման սկզբնական փուլում, մասնավորապես՝ մարտ-ապրիլ ամիսներին տեղի է ունեցել ներգրաված ավանդների ծավալի որոշակի նվազում, այնուհետև, մայիսից սկսած, ավանդների ծավալներն աստիճանաբար վերականգնվել են մինչհամավարակային մակարդակում: Այդ ժամանակահատվածում բանկային համակարգի իրացվելիության մակարդակն էապես չի փոխվել:

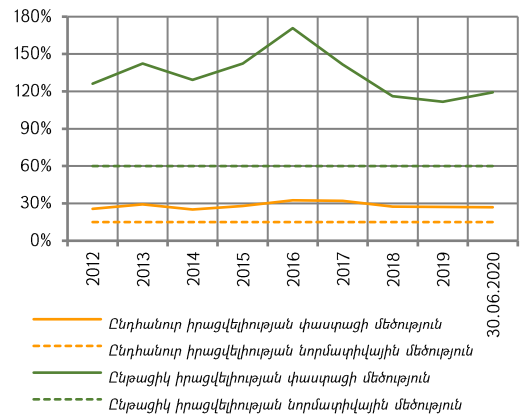
Նշված ամիսներին ավանդների կուտակային առավելագույն նվազումը կազմել է 3.8%: Մարտ-հունիս ամիսներին որոշակիորեն աճել են Կենտրոնական բանկից ռեպո համաձայնագրերով ներգրավված միջոցների ծավալները:

Վարկերի և ավանդների²⁷ հարաբերակցության ցուցանիշը տարեսկզբի համեմատությամբ աճել է 9.2 տոկոսային կետով և կիսամյակի վերջին կազմել 111.7%: Սա, թերևս, վկայում է այն մասին, որ վարկերի գերակշիռ մասը ֆինանսավորվում է կայուն ֆինանսավորման աղբյուրների հաշվին: Միևնույն ժամանակ, ցուցանիշի աճը, համավարակի հետևանքով եկամուտների և, հետևաբար, ավանդային խնայողությունների աճի տեմպերի դանդաղման պարագայում, արտացոլում է բանկերի կողմից սեփական միջոցների հաշվին վարկավորման փաստը:

Բանկային համակարգում և՛ դրամային, և՛ արտարժույթային իրացվելիության մասով բավարարված են իրացվելիության ծածկույթի նորմատիվի (LCR) և զուտ կայուն ֆինանսավորման նորմատիվի (NSFR) նախատեսվող սահմանաչափերը, այնուամենայնիվ, Կենտրոնական բանկի կողմից որոշում է կայացվել նշված նորմատիվների ներդրման ժամկետը հետաձգել մինչև 2021 թվականի հունվարի 1-ը: Նորմատիվների ներդրման ժամկետները հետաձգվել են ստեղծված իրավիճակում բանկերի իրացվելիության կառավարման լրացուցիչ դժվարություններ չառաջացնելու և իրացվելիության հնարավոր ժամանակավոր պահանջարկը սպասարկելու կարողությունները չսահմանափակելու նկատառումներից ելնելով: Ընդ որում, LCR և NSFR նորմատիվների տրամաբանությունը ևս ենթադրում է անհրաժեշտության դեպքում նորմատիվների մակարդակի հակացիկլիկ վերանայում:

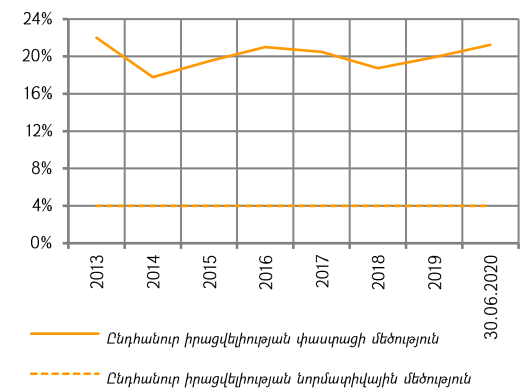
Արտարժույթային ընդհանուր իրացվելիության շարունակական բարելավմանը նպաստել է բանկերի կողմից արտարժույթով ներգրավված միջոցների դիմաց արտարժույթով պարտադիր պահուստավորման աստիճանական անցումը: Բանկերում արտարժույթով ներգրավված միջոցներին համարժեք բարձր իրացվելի արտարժույթային ակտիվների առկայությունն ապահովելու, ինչպես նաև բանկերի կողմից միջոցների իրացվելիության կառավարման արդյունավետության բարձրացման

ՀՀ բանկերի իրացվելիության ցուցանիշների փաստացի և նորմատիվային մեծությունների շարժը

Աղբյուր՝ ՀՀ ԿԲ:

ՀՀ բանկերի արտարժույթով ընդհանուր իրացվելիության փաստացի և նորմատիվային մեծությունների շարժը

²⁷ Ներառյալ ոչ բանկ ֆինանսական կազմակերպություններին տրամադրված վարկերը և վերջիններից ներգրավված ավանդները:

նպատակով՝ Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկը, բանկերում արտարժույթով ներգրավված միջոցներին համարժեք բարձր իրացվելի արտարժույթային ակտիվների ձևավորմանն ուղղված քաղաքականության ներքո, աստիճանական անցում է կատարում բանկերի կողմից արտարժույթով ներգրավված միջոցների դիմաց արտարժույթով պարտադիր պահուստավորմանը: Որպես նշված քաղաքականության իրականացման հերթական քայլ՝ Կենտրոնական բանկը որոշում է կայացրել, համաձայն որի՝ արտարժույթով ներգրավված միջոցների դիմաց սահմանված 18% պարտադիր պահուստավորումը պետք է կատարվի 10%-ը ՀՀ դրամով, իսկ 8%-ը՝ արտարժույթով:

Արտարժույթային իրացվելիության նորմատիվի աստիճանական ներդրման և արտարժույթային պարտադիր պահուստավորման փուլային փոխարկման քաղաքականությունները Կենտրոնական բանկի կողմից դիտարկվում են որպես իրար փոխլրացնող և նախատեսվում են իրականացնել զուգահեռաբար: Մասնավորապես՝ արտարժույթային իրացվելիության ծածկույթի և զուտ կայուն ֆինանսավորման նորմատիվների ներդրումը նախատեսվում է սկսել 60%-ից և հետագայում աստիճանական ավելացնել: Միաժամանակ, Կենտրոնական բանկը նախատեսում է աստիճանական ավելացնել նաև արտարժույթով ներգրավված միջոցների դիմաց արտարժույթով պարտադիր պահուստավորման մասնաբաժինը:

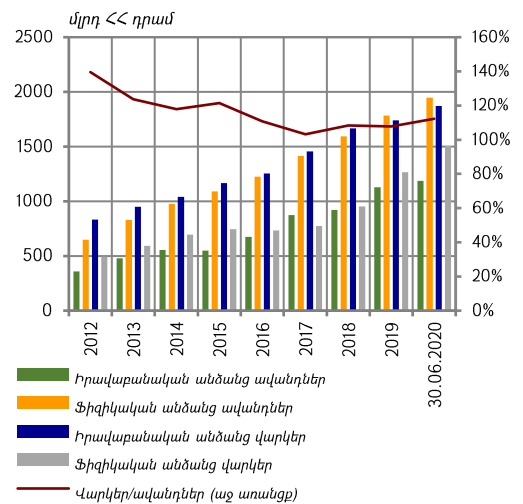
Իրացվելիության ռիսկի գնահատման սթրես-սցենարներ

30.06.2020 թ.	Դիտարկվող սթրես-սցենարներ		
	Ֆիզիկական անձանց ժամկետային ավանդների 25%-ի մարում	Ցպահանջ միջոցների 25%-ի մարում	Ցպահանջ միջոցների 25%-ի և ֆիզիկական անձանց ժամկետային ավանդների 25%-ի մարում
Բանկային համակարգի ընդհանուր իրացվելիություն	21.7%	22.9%	17.1%
Բանկային համակարգի ընթացիկ իրացվելիություն	89.8%	125.2%	86.8%

Աղբյուրը՝ ՀՀ ԿԲ:

2019 թվականի տարեվերջին իրականացված իրացվելիության սթրես-թեստի արդյունքների համեմատ 2020 թ. առաջին կիսամյակում իրականացված սթրես-թեստի արդյունքները ցույց են տվել, որ համակարգի թե՛ ընդհանուր, թե՛ ընթացիկ իրացվելիության մակարդակը բարձրացել է: Դիտարկվող վատագույն սթրեսային սցենարներում բանկերի բարձր իրացվելի ակտիվները բավարար են դրամական միջոցների սիմուլացվող արտահոսքը ծածկելու համար: Այս առումով՝ ֆինանսական կայունությունը խոցող իրացվելիության ռիսկի դրսևորման հավանականությունը գնահատվում է բավականին ցածր:

Բանկային համակարգի վարկերի և ֆինանսավորման ավանդային աղբյուրների կառուցվածքը

Աղբյուրը՝ ՀՀ ԿԲ:

Շուկայական ռիսկ

Շուկայական ռիսկերի, մասնավորապես՝ արտարժութային և փոկոսադրույքի ռիսկերի գնահատված ազդեցությունը բանկային համակարգի կապիտալի վրա էական չէ: Շուկայական ռիսկերի ցածր մակարդակը պայմանավորված է ինչպես ՀՀ բանկային համակարգի ակտիվների և պարտավորությունների կառուցվածքային առանձնահատկություններով, այնպես էլ ԿԲ կողմից սահմանված կարգավորման պրոլոնգացիալ պահանջների առկայությամբ:

Արտարժութային ռիսկ

Կիսամյակի վերջի դրությամբ բանկային համակարգի ածանցյալ գործիքներով արտարժութային դիրքը (ըստ բանկերի երկար և կարճ դիրքերի զուտ մեծությունը) կարճ է՝ կազմել է 2.7 մլրդ դրամ կամ ընդհանուր կապիտալի 0.3%-ը (31.12.2019 թ. դրությամբ՝ 2.1 մլրդ դրամ կամ ընդհանուր կապիտալի 0.3%-ը):

Կիսամյակի ընթացքում արտարժութի վերագնահատման արդյունքում բանկային համակարգը կրել է 119 մլն դրամի վնաս, իսկ արտարժութի առավանճառքի գործառնություններից և ածանցյալ գործիքներով գործարքներից ունեցել է 13.0 մլրդ դրամի զուտ եկամուտ:

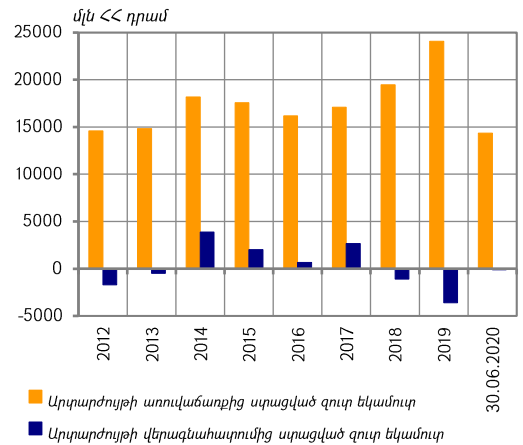
Փոխարժեքի սթրեսային փոփոխության հետևանքով բանկերի արտարժութային բաց դիրքերով պայմանավորված հնարավոր վնասի մեծությունը համակարգի կապիտալի նկատմամբ ոչ էական է: Փոխարժեքի փոփոխության հնարավոր բացասական ազդեցությունն առավել էական է վարկային ռիսկի տեսանկյունից և դիտարկվում է վերջինիս գնահատման շրջանակներում:

Արտարժութային ռիսկի գնահատման սթրես-սցենարներ

31.12.2019 թ.	Դիտարկվող սթրես-սցենարներ	
	ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ ՀՀ դրամի յուրաքանչյուր 5%-ով արժևորման (արժեզրկման) դեպքում օգուտ (վնաս)	Եվրոյի նկատմամբ ՀՀ դրամի յուրա-քանչյուր 5%-ով արժևորման (արժեզրկման) դեպքում օգուտ (վնաս)
Բանկային համակարգի վնասը արտարժութի վերագնահատման արդյունքում	120 մլն դրամ կամ նորմատիվային կապիտալի 0.01%-ը	70 մլն դրամ կամ նորմատիվային կապիտալի 0.01%-ը

Աղբյուրը՝ ՀՀ ԿԲ:

Բանկային համակարգի՝ արտարժութի առավանճառքից և վերագնահատումից ստացված զուտ եկամուտները

Աղբյուրը՝ ՀՀ ԿԲ:

Արտարժութային ռիսկի գնահատման սթրես-թեստերում դիտարկվող հնարավոր վատթարագույն սթրեսային սցենարների դրսևորման դեպքում, արտարժութային բաց դիրքի հետևանքով բանկային համակարգի հնարավոր կորուստները նշանակալի չեն, իսկ ֆինանսական կայունության խոցելիության վրա դրանց ազդեցությունը շարունակում է մնալ թույլ:

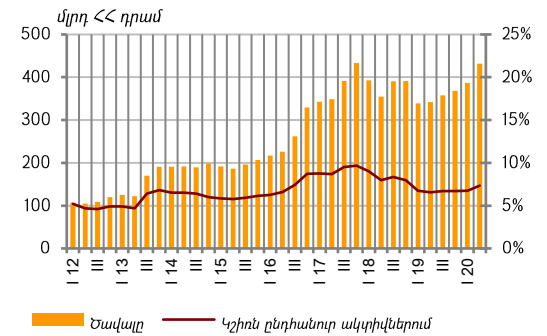
**Շուկայական տոկոսադրույքների ենթադրյալ տարանու-
ններից վնասը բանկային համակարգի կապիտալի նկատմամբ
էական չէ:**

Ակտիվների և պարտավորությունների դյուրացիայի ճեղք-
վածքը²⁸ տատանվում է 6-12 ամսվա շրջանակներում:

Բանկային համակարգի առևտրային պորտֆելում տոկոսա-
դրույքի ռիսկը գնահատվում է ցածր՝ պայմանավորված իրական
արժեքով հաշվառվող ֆինանսական ակտիվների համեմատա-
բար փոքր ծավալով: Տարեսկզբի համեմատ բանկային համա-
կարգի շահույթ/վնասով վերաչափվող իրական արժեքով հաշ-
վառվող ֆինանսական ակտիվների տեսակարար կշիռը ընդհա-
նուր ակտիվներում ավելացել է 0.6 տոկոսային կետով և կազմել
7.3%:

Իրական արժեքով հաշվառվող ֆինանսական ակտիվների
վերագնահատումից բանկային համակարգը 2020 թվականի
առաջին կիսամյակում ունեցել է 4.7 մլրդ դրամ զուտ եկամուտ:

Իրական արժեքով հաշվառվող ֆինանսական
ակտիվների ծավալը և կշիռը

Աղբյուրը՝ ՀՀ ԿԲ:

Տոկոսադրույքի ռիսկի գնահատման սթրես-սցենարներ

30.06.2020 թ.	Շուկայական տոկոսադրույքների 2 տոկոսային կետով աճի (նվազման) ազդեցությունը կապիտալի տնտեսական արժեքի վրա՝ գնահատված դյուրացիայի մեթոդով	Շուկայական տոկոսադրույքների 2 տոկոսային կետով աճի (նվազման) դեպքում առաջիկա երեք ամսվա ակտիվների և պարտավորությունների ազդեցությունը կապիտալի տնտեսական արժեքի վրա՝ գնահատված դյուրացիայի մեթոդով
Բանկային համակարգի օգուտ/վնաս	-42.2 մլրդ դրամ կամ բանկային համակարգի կապիտալի 4.8%-ը (42.2 մլրդ դրամ կամ բանկային համակարգի կապիտալի 4.8%-ը)	-926 մլն դրամ կամ բանկային համակարգի կապիտալի 0.1%-ը (926 մլն դրամ կամ բանկային համակարգի կապիտալի 0.1%-ը)

Աղբյուրը՝ ՀՀ ԿԲ:

Տոկոսադրույքի ռիսկի գնահատման սթրես-սցենարների արդ-
յունքների համաձայն՝ շուկայական տոկոսադրույքների փոփո-
խությունների դեպքում բանկերի հնարավոր կորուստները ընդ-
հանուր կապիտալի նկատմամբ կազմում են միջինում 4.8%: Այս
համատեքստում շուկայական տոկոսադրույքների տատանում-
ների արդյունքում բանկային համակարգի հնարավոր վնասները
նշանակալի չեն, և դրանց ազդեցությունը ֆինանսական կայու-
նության վրա գնահատվում է ոչ խոցելի:

²⁸ Բանկային համակարգի ակտիվների և պարտավորությունների պայմանագրա-
յին հոսքերի միջին կշռված (ըստ ներկա արժեքների) ժամկետայնության տարբե-
րությունը:

Սպառողների շահերի պաշտպանություն

Կենտրոնական բանկը սպառողների շահերի պաշտպանությունը իրականացրել է ֆինանսական կազմակերպությունների կողմից արդար վարվելակերպի, համապատասխան ինստիտուցիոնալ միջավայրի ապահովման և ֆինանսական կրթման միջոցով:

Գործարար վարվելակերպ

Իրականացվել են ֆինանսական կազմակերպությունների կողմից հեռարձակվող հեռուստագովազդների և ռադիոգովազդների ստուգումներ: Մշտադիտարկվել են ֆինանսական կազմակերպությունների և նրանց կողմից մատուցվող ծառայությունների վերաբերյալ ինտերնետային կայքերում հրապարակվող տեղեկատվությունը:

Թեժ գիծ

Կենտրոնական բանկում գործող թեժ գիծը աշխատել է արտակարգ ռեժիմով: 2020 թ. առաջին կիսամյակում, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ, թեժ գծին զանգերի քանակը եռապատկվել է և կազմել 10 509 զանգ: Օպերատորների կողմից քաղաքացիներին տրամադրվել է տեղեկատվություն/գիտելիք անհրաժեշտ գործողություններ իրականացնելու և հնարավոր խնդիրներից խուսափելու համար, իսկ խնդիրների (բողոքների) դեպքում իրականացվել են անհրաժեշտ միջոցառումներ:

Դիմումներ

Սպառողների գրավոր դիմումների քանակը նախորդ տարվա նույն կիսամյակի համեմատ աճել է 51.1%-ով և կազմել 665 դիմում: Դիմումների գերակշիռ մասը կազմել են խնդրանքները և վերաբերել են ֆինանսական կազմակերպությունների կողմից տրամադրվող «վարկային արձակուրդներին»: Դիմումատուներին ներկայացվել են ԿԲ լիազորությունների շրջանակները և նրանց իրավունքները, տրամադրվել է անհրաժեշտ տեղեկատվություն: Այն դեպքերում, երբ քաղաքացիները դիմած չեն եղել իրենց կազմակերպություններին, այդ գրությունները ուղարկվել են նաև ֆինանսական կազմակերպություններին: Հայտնաբերված խախտումների մասով իրականացվել են անհրաժեշտ միջոցառումներ:

Ֆինանսական կրթում

ԿԲ-ն իր կրթական www.abcfinance.am կայքի, համանուն սոցիալական ցանցերի միջոցով, ինչպես նաև տարբեր հեռավար միջոցառումներ իրականացնելով շարունակել է հանրության ֆինանսական կրթման գործընթացը: Ստեղծված իրավիճակով պայմանավորված՝ հրապարակվել են տեղեկատվական նյութեր COVID-19 համավարակի պայմաններում առցանց ֆինանսական ծառայությունների, վճարահաշվարկային հավելվածների և այլ օգտակար թեմաների վերաբերյալ (անհպում գործարքներ, վարկային պատմություն, փաստացի տոկոսադրույքի հաշվարկ, բյուջեի պլանավորում ու ծախսերի օպտիմալացում առկա իրավիճակում և այլն):

3.2.2. Ոչ բանկ ֆինանսական կազմակերպություններ

Ֆինանսական համակարգում ոչ բանկ ֆինանսական կազմակերպությունների տեսակարար կշիռը դեռևս փոքր է, և ֆինանսական համակարգի կայունության վրա դրանց գործունեության ազդեցությունը գնահատվում է ոչ նշանակալի: Ուստի, սույն հաշվետվության մեջ հակիրճ անդրադարձ է կատարվել համեմատաբար էական կշիռ ունեցող ոչ բանկ ֆինանսական կազմակերպությունների, մասնավորապես՝ վարկային կազմակերպությունների, ապահովագրական ընկերությունների և կենսաթոշակային ֆոնդերի գործունեությանը և հիմնական ռիսկերին:

Վարկային կազմակերպությունների գործունեության ռիսկեր

Վարկային կազմակերպությունների գործունեության ծավալները 2020 թվականի 1-ին կիսամյակում նվազել են:

2020 թվականի 1-ին կիսամյակի արդյունքներով վարկային կազմակերպությունների ակտիվները նվազել են 33.4 մլրդ դրամով կամ 4.7%-ով, այդ թվում՝ վարկային ներդրումները նվազել են 29.9 մլրդ դրամով կամ 9.5%-ով: Նախորդ տարվա վերջի դրությամբ «Վարկս-Էյ-Էմ ՈւՎԿ» ՍՊԸ պորտֆելը հաշվի չառնելու դեպքում վարկերի նվազումը կազմում է 3.5 մլրդ դրամ կամ 1.2%: Վարկային կազմակերպությունների կողմից տրամադրված սպառողական վարկերի ծավալը նվազել է 14.0 մլրդ դրամով կամ 13.9%-ով. «Վարկս-Էյ-Էմ» ՈւՎԿ-ի ցուցանիշները հաշվի չառնելու դեպքում սպառողական վարկերն ավելացել են 2.4 մլրդ դրամով կամ 2.8%-ով:

2020 թվականի 1-ին կիսամյակում վաղացել է ակտիվների որակը, ընդ որում՝ խնդրահարույց վարկերի կշիռը բանկերի համեմատությամբ ավելի բարձր է՝ պայմանավորված հաճախորդների թիրախային խմբերի տարբերություններով:

2020 թվականի 1-ին կիսամյակի ընթացքում չափսատող վարկերի և դեբիտորական պարտքերի (հսկվող, ոչ ստանդարտ և կասկածելի ռիսկային դաս ունեցող) տեսակարար կշիռն ընդհանուր վարկերում և դեբիտորական պարտքերում աճել է 0.5 տոկոսային կետով և կազմել 7.7%: Սպառողական վարկերի գծով նույն ցուցանիշն ավելացել է 2.5 տոկոսային կետով և կազմել 26.4%:

Ապահովագրական ընկերությունների ռիսկեր և սթրես-սցենարներ

Ապահովագրական շուկայի կշիռը ֆինանսական համակարգում շարունակում է մնալ փոքր: Ապահովագրական ընկերությունների ռիսկերը վերահսկելի շրջանակներում են և ֆինանսական կայունության տեսանկյունից վրանգ չեն ներկայացնում:

Համավարակով պայմանավորված՝ ապահովագրական ընկերությունների գործունեության ծավալները նվազել են:

ՀՀ ոչ կյանքի ապահովագրական շուկայում 2020 թվականի 1-ին կիսամյակի տվյալներով, 2019 թվականի նույն ժամանակաշրջանի համեմատ, ապահովագրավճարները նվազել են 8%-ով, հատուցումները՝ 4%-ով: Ըստ ԿԲ հարցումների՝ ապահովագրական ընկերությունները համավարակի հետևանքով համեմատաբար ավելի ռիսկային են համարում աջակցության, օդանավերի, փոխադրվող գույքի (բեռների), ֆինանսական վնասների և ընդհանուր պատասխանատվության ապահովագրության դասերը:

Համավարակի հետևանքով միջազգային ապահովագրավճարների տարեկան միջին աճը դանդաղել է շուրջ 3 տոկոսային կետով: Ազդեցությունն ավելի ուժգին է կյանքի ապահովագրության ոլորտում, որտեղ ապահովագրավճարների նվազումը կազմել է 6%, իսկ ոչ կյանքի ապահովագրության ոլորտում՝ 0.1%: Ոչ կյանքի ապահովագրության շուկայում համավարակից առավել խոցելի են օդանավերի, բիզնես վարկերի, առևտրի, ճանապարհորդության, միջոցառումների և ցամաքային տրանսպորտի ապահովագրության դասերը: Համավարակով պայմանավորված առողջապահական ծախսերը թե՛ միջազգային պրակտիկայում, թե՛ ՀՀ-ում չեն փոխհատուցվում ապահովագրական ընկերությունների կողմից, որի արդյունքում առողջության ապահովագրության պահանջարկը համեմատաբար զգայուն չէ ներկա իրավիճակից ածանցված ռիսկերի նկատմամբ²⁹:

Դիտարկվող հնարավոր սթրես-սցենարների (հատուցումների հաճախականության աճ՝ 10% և հատուցվող գումարների աճ՝ 5%) դրսևորման դեպքում գնահատվել է ապահովագրական ընկերությունների վճարունակության մակարդակի փոփոխությունը: Արդյունքները վկայում են, որ վճարունակության մակարդակն էական փոփոխությունների չի ենթարկվի, և ապահովագրական համակարգի՝ ֆինանսական կայունության տեսանկյունից ռիսկերի առաջացման հավանականությունը շատ փոքր է:

Վճարունակության ռիսկ

Սթրես-թեսթերի արդյունքներով՝ ապահովագրական ընկերությունների վճարունակության մակարդակը զգալի փոփոխությունների չի ենթարկվում և ապահովագրական համակարգի՝ ֆինանսական կայունության տեսանկյունից ռիսկերի առաջացման հավանականությունը շատ փոքր է:

Ստորև դիտարկվող հնարավոր սթրես-սցենարների (հատուցումների հաճախականության աճ ըստ դասերի ռիսկայնության՝ 40%, 30%, 20%, 10%, և հատուցվող գումարների աճ ըստ դասերի

²⁹ Աղբյուրը՝ Swiss Re, Sigma No 4/2020

ռիսկայնության՝ 20%, 15%, 10%, 5%) դրսևորման դեպքում գնահատվել է ապահովագրական ընկերությունների վճարունակության մակարդակի փոփոխությունը:

Վճարունակության գնահատման սթրես-սցենարներ

30.06.2020 թ.	Դիտարկվող սթրես-սցենար	
	Հատուցումների հաճախականության աճ՝ 40%, 30%, 20%, 10% և հատուցվող գումարների աճ՝ 20%, 15%, 10%, 5% ըստ դասերի ռիսկայնության	Ներկայացված չկարգավորված պահանջների պահուստի շոկային աճ 25%
Ապահովագրական համակարգի սպասվող վնասի ավելացում կամ եկամտի նվազում սթրես-սցենարի հանդես գալու դեպքում	2.7 մլրդ. դրամ կամ համակարգի նորմատիվային կապիտալի 12.2%-ը	0.6 մլրդ. դրամ կամ համակարգի նորմատիվային կապիտալի 2.6%-ը
Ապահովագրական համակարգի ընդհանուր կապիտալի համարժեքությունը սթրես-սցենարի հանդես գալու դեպքում	148.4%	164.6%

Աղբյուրը՝ ՀՀ ԿԲ:

Վարկային ռիսկ

Ապահովագրական համակարգի միջոցների տեղաբաշխումը ցածր ռիսկային ակտիվներում հնարավորություն է տալիս ներդրումային ռիսկը պահելու ցածր մակարդակի վրա: Տեխնիկական պահուստներին համարժեք ակտիվները հիմնականում տեղաբաշխված են բանկային ժամկետային և ցպահանջ ավանդներում, ՀՀ պետական և ոչ պետական պարտատոմսերում:

Վարկային ռիսկի գնահատման սթրես-սցենարներ

30.06.2020 թ.	Դիտարկվող սթրես-սցենարներ	
	Ստանդարտ դասի ակտիվների 30%-ի դասակարգում հսկվող դասի	Ստանդարտ դասի ակտիվների 5%-ի դասակարգում անհուսալի դասի
Ապահովագրական համակարգի վնասի մեծությունը	1.0 մլրդ. դրամ կամ համակարգի նորմատիվային կապիտալի 4.5%-ը	1.8 մլրդ. դրամ կամ համակարգի նորմատիվային կապիտալի 8.2%-ը
Ապահովագրական համակարգի ընդհանուր կապիտալի համարժեքությունը սթրես-սցենարի դրսևորման դեպքում	163.0%	157.8%

Աղբյուրը՝ ՀՀ ԿԲ:

Վարկային ռիսկի գնահատման սթրես-թեստերի արդյունքները ցույց են տալիս, որ ապահովագրական համակարգի հնարավոր կորստի մեծությունը ցածր է:

Իրացվելիության ռիսկ

Ապահովագրական համակարգի իրացվելիության ռիսկի մակարդակը ցածր է, ինչի մասին վկայում է նաև սթրես-սցենարի արձանագրած արդյունքը:

Իրացվելիության ռիսկի գնահատման սթրես-սցենար

30.06.2020 թ.	Դիտարկվող սթրես-սցենար
	Ներկայացված չկարգավորված պահանջների պահուստի շոկային աճ 25%
Ապահովագրական համակարգի ներկայացված չկարգավորված պահանջների պահուստի անհրաժեշտ աճ սթրես-սցենարի հանդես գալու դեպքում	0.6 մլրդ դրամ կամ համակարգի նորմատիվային կապիտալի 2.6%-ը
Ապահովագրական համակարգի իրացվելիությունը սթրես-սցենարի հանդես գալու դեպքում	164.6%

Աղբյուրը՝ ՀՀ ԿԲ:

Կենսաթոշակային ֆոնդերի գործունեության զարգացումներ

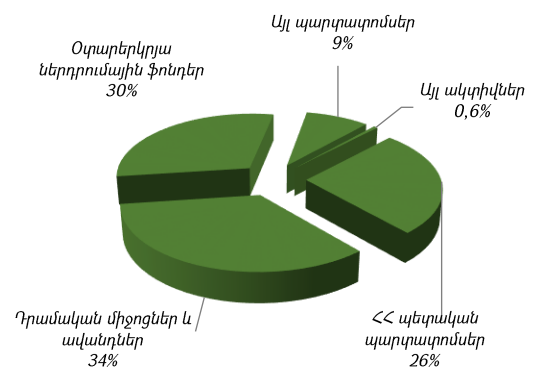
Համավարակով պայմանավորված՝ կենսաթոշակային ֆոնդերի փայերի արժեքի էական տատանում տեղի չի ունեցել:

2020 թվականի առաջին կիսամյակի ավարտին կենսաթոշակային ֆոնդերի զուտ ակտիվների արժեքը կազմել է 295.8 մլրդ դրամ, իսկ զուտ ակտիվներ/ՀՆԱ հարաբերակցությունը՝ 4.5%՝ 2019 տարեվերջի համեմատ աճելով 0.5 տոկոսային կետով:

Կենսաթոշակային ֆոնդերի ակտիվ մասնակիցների թիվը կազմել է շուրջ 374 հազ. մարդ:

Կենսաթոշակային ֆոնդերի ներդրումների կառուցվածքում դրամական միջոցներում ու ավանդներում ներդրումները 2020 թ. առաջին կիսամյակի ընթացքում չեն փոխվել և կազմել են ընդհանուր ակտիվների 34%-ը, օտարերկրյա ներդրումային ֆոնդերի արժեթղթերում ներդրումները նվազել են 3 տոկոսային կետով և կազմել ընդհանուր ակտիվների 27%-ը: Նույն ժամանակահատվածում պետական պարտատոմսերի տեսակարար կշիռը ավելացել է 3 տոկոսային կետով և կազմել 29%: Ոչ պետական պարտատոմսերում ներդրումների տեսակարար կշիռը չի փոխվել և կազմել է ընդհանուր ակտիվների 9%-ը:

Կենսաթոշակային ֆոնդերի ներդրումները 30.06.2020 թ. դրությամբ

Ֆոնդերի արտարժութային ակտիվների տեսակարար կշիռը կիսամյակի վերջում կազմել է 32.0% կամ 94.8 մլրդ դրամ, որի գերակշիռ մասը կամ 79.6 մլրդ դրամը օտարերկրյա ներդրումային ֆոնդերի արժեթղթերն են:

Ֆոնդերի տարեկանացված եկամտաբերությունը 2020 թ. առաջին կիսամյակին կազմել է 7.3%: 2014 թվականի սկզբից միջին տարեկան եկամտաբերությունը կազմել է 9.4% (կուտակային աճը՝ 74.1%):

Ներգիր 4

2020 թվականի I կիսամյակի ընթացքում կարգավորման դաշտում իրականացված փոփոխությունները

Համաձայն որդեգրած երկարաժամկետ քաղաքականության՝ Կենտրոնական բանկը մշտապես ապահովում է բանկային համակարգի կարգավորման սկզբունքների (այդ թվում՝ կապիտալի կառուցվածքի նկատմամբ պահանջների) համապատասխանությունը Բազելյան կոմիտեի կողմից սահմանված ստանդարտներին: Տնտեսական ակտիվության և դրա հեռանկարի վրա համավարակի տարածմամբ պայմանավորված անորոշությունների բացասական հետևանքները մեղմելու նպատակով **Կենտրոնական բանկի խորհուրդը որոշում է կայացրել հիմնական կապիտալի համարժեքության նորմատիվը 10%-ից իջեցնել 9%-ի**, որի արդյունքում բանկերը կարող են ընդհանուր կապիտալի կառուցվածքում մեծացնել լրացուցիչ կապիտալի տեսակարար կշիռը՝ հնարավորություն ունենալով ստորադաս փոխառություններ և կապիտալի այլ գործիքներ ներգրավելու միջոցով իրականացնելու տնտեսության լրացուցիչ վարկավորում: Որոշումը հանդիսանում է Կենտրոնական բանկի՝ ֆինանսական կայունության երկարաժամկետ քաղաքականության մաս և ապահովում է բանկերի հնարավոր ռիսկերն ու վնասները կլանող գործիքների բավարար մակարդակ:

Բանկերում արտարժույթով ներգրավված միջոցներին համարժեք բարձր իրացվելի արտարժույթային ակտիվների առկայությունն ապահովելու, ինչպես նաև բանկերի կողմից միջոցների իրացվելիության կառավարման արդյունավետության բարձրացման նպատակով՝ Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկը, բանկերում արտարժույթով ներգրավված միջոցներին համարժեք բարձր իրացվելի արտարժույթային ակտիվների ձևավորմանն ուղղված քաղաքականության ներքո, աստիճանական անցում է կատարում բանկերի կողմից արտարժույթով ներգրավված միջոցների դիմաց արտարժույթով պարտադիր պահուստավորմանը: Որպես նշված քաղաքականության իրականացման հերթական քայլ՝ **Կենտրոնական բանկը որոշում է կայացրել, համաձայն որի՝ արտարժույթով ներգրավված միջոցների դիմաց սահմանված 18% պարտադիր պահուստավորումը պետք է կապարվի 10%-ը ՀՀ դրամով, իսկ 8%-ը՝ արտարժույթով:**

Նույն քաղաքականության ներքո բանկերում իրացվելիության դիսկի կառավարման արդյունավետության բարձրացման նպատակով՝ **Կենտրոնական բանկի խորհրդի որոշմամբ ընդունվել են իրացվելիության ծածկույթի (LCR) և զուտ կայուն ֆինանսավորման (NSFR) նորմատիվները, որոնք ուժի մեջ կմտնեն 2021 թ. հունվարի 1-ից:**

Իրացվելիության ծածկույթի նորմատիվի (LCR) նպատակը սթրեսային (30-օրյա) իրավիճակներում բանկի **կարճաժամկետ իրացվելիությունն** ապահովելն է: Իսկ զուտ կայուն ֆինանսավորման նորմատիվի (NSFR) նպատակն է խթանել բանկերին **ֆինանսավորելու իրենց երկարաժամկետ գործառնությունները ֆինանսավորման առավել կայուն աղբյուրներին:**

Երկու նորմատիվների նվազագույն սահմանաչափերը սահմանվել են.

- Բոլոր արժույթներով՝ **100%՝ 2021 թվականի հունվարի 1-ից սկսած,**
- Յուրաքանչյուր նշանակալի արժույթի (կամ առաջին խմբում ներառվող նշանակալի արժույթների խմբի) գծով.
 - ✓ **60%՝ 2021 թվականի հունվարի 1-ից մինչև 2021 թվականի հունիսի 30-ը,**
 - ✓ **80%՝ 2021 թվականի հուլիսի 1-ից մինչև 2021 թվականի դեկտեմբերի 31-ը,**
 - ✓ **100%՝ 2022 թվականի հունվարի 1-ից:**

Հարկ է նշել, որ արտարժույթով ներգրավված միջոցների դիմաց **արտարժույթով պարտադիր պահուստավորված միջոցները իրացվելիության ծածկույթի նորմատիվի հաշվարկում ընդգրկվում են որպես բարձր իրացվելի ակտիվներ,** որոնց ծավալի աճն էականորեն կնպաստի իրացվելիության նոր նորմատիվների ներդրման գործընթացի սահունության ապահովմանը և **իրացվելիության բուֆերների ստեղծմանը:** Ընդ որում՝ վերջինս դիտարկվում է որպես բանկային համակարգի կողմից իրացվելիության համակարգային ճգնաժամի պայմաններում բանկերի համար **անհրաժեշտ իրացվելիության հասանելիության ապահովման գործիք:**

Համավարակի տնտեսական հետևանքների չեզոքացմանն ուղղված միջոցառումների շրջանակում պետական աջակցության ծրագրերով ներգրավված միջոցների գծով բանկերի այլընտրանքային ծախսերը նվազեցնելու համար **Կենտրոնական բանկի խորհուրդը որոշում է կայացրել, համաձայն որի՝** համավարակի տնտեսական հետևանքների չեզոքացմանն ուղղված միջոցառումների շրջանակում պետական աջակցության ծրագրերով ներգրավված միջոցները **ենթակա չեն պարտադիր պահուստավորման:**

4. ՄԱԿՐՈՊՐՈՒԴԵՆՑԻԱԼ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

2020 թ. առաջին կիսամյակում կորոնավիրուսի համավարակի տարածումը, վերջինիս կանխարգելմանն ուղղված միջոցառումները, ինչպես նաև համավարակի տևականության վերաբերյալ անորոշությունները չէին կարող բացասաբար չանդրադառնալ տնտեսական աճի հեռանկարի վրա: Ստեղծված իրավիճակում ԿԲ կողմից վարվող մակրոպրոդենցիալ քաղաքականության ուղղվածությունը մեծապես կանխորոշված էր այդ հանգամանքով: Մասնավորապես. տնտեսության մեջ եկամուտների նվազման, հետևաբար նաև՝ վարկային ռիսկերի ակնկալվող աճի պարագայում, մակրոպրոդենցիալ քաղաքականության միջոցառումները առավելապես ուղղված են եղել ֆինանսական համակարգի կողմից կորուստների կլանման ունակության բարձրացմանը և տնտեսության վարկավորման գործընթացների շարունակականության ապահովմանը:

Այդ համատեքստում, չնայած վերջին տարիներին վարկավորման որոշ ոլորտներում գրանցված արագատեմպ աճին, 2020 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում Կենտրոնական բանկը կապիտալի հակացիկլիկ բուֆերի դրույքաչափը պահպանել է 0% մակարդակում: ԿԲ-ն հնարավոր է համարել նաև կապիտալի համախմբված բուֆերի (կապիտալի պահպանման բուֆեր, համակարգային ռիսկի բուֆեր) չպահպանման դեպքում առևտրային բանկերի կողմից դրանց վերականգնման համար պահանջվող ժամանակահատվածի երկարաձգումը, որը տնտեսական ակտիվության նվազման ներկայիս իրավիճակում կընդլայնի բանկերի վարկային աճող կորուստների կլանման հնարավորությունները՝ միաժամանակ նպաստելով վերջիններիս կողմից տնտեսության սահուն վարկավորմանը:

2020 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում Կենտրոնական բանկի խորհուրդը որոշում է կայացրել նվազեցնելու հիմնական կապիտալի համարժեքության պահանջը 1 տոկոսային կետով՝ 10%-ից այն իջեցնելով 9%-ի: Այս փոփոխությամբ ևս խթաններ են ստեղծվել առևտրային բանկերի կողմից լրացուցիչ կապիտալի ներգրավման միջոցով տնտեսության վարկավորման համար, որը կարևորվում է ներկայիս ձևավորված մակրոմիջավայրի պայմաններում: Հարկ է նշել նաև, որ այս փոփոխությունը համահունչ էր Բազելյան կոմիտեի կողմից կապիտալի համարժեքության սահմանաչափերի առաջարկվող համընդհանուր մոտեցումներին և, դեռևս նախքան համավարակի տարածումը, ԿԲ օրակարգային քննարկումների առարկա էր:

Հաշվի առնելով համավարակի տարածման և տևականության հետ կապված անորոշությունները և դրանցից ածանցվող վարկային ռիսկի հետագա հնարավոր դրսևորումները, Կենտրոնական

բանկը կարևորում է բանկային համակարգի կողմից կապիտալի կառավարման զգուշավոր մոտեցումների կիրառումը: Մասնավորապես՝ կապիտալի բուֆերների և համարժեքության մասով վերոնշյալ պրոդենցիալ կարգավորումների և մեղմացումների պայմաններում, Կենտրոնական բանկը միաժամանակ հորդորել է բանկերին ձեռնպահ մնալ շահաբաժիններ վճարելուց կամ հետաձգել դրանց վճարման գործընթացը:

Իրացվելիության ռիսկի կարգավորման մակրոպրոդենցիալ գործիքների մասով Կենտրոնական բանկի որոշումները նույնպես եղել են համավարակով պայմանավորված անորոշությունների մեղմման տրամաբանության համատեքստում: Կենտրոնական բանկի կողմից որոշում է կայացվել իրացվելիության ծածկույթի գործակցի (LCR) և զուտ կայուն ֆինանսավորման գործակցի (NSFR) ներդրման ժամկետը հետաձգել մինչև 2021 թվականի հունվարի 1-ը: Նորմատիվների ներդրման ժամկետները հետաձգվել են ստեղծված իրավիճակում բանկերի իրացվելիության կառավարման գործընթացում լրացուցիչ դժվարություններ չառաջացնելու և իրացվելիության հնարավոր պահանջարկը սպասարկելու կարողությունները չսահմանափակելու նկատառումներից ելնելով: Ընդ որում, LCR և NSFR նորմատիվների տրամաբանությունը ևս ենթադրում է անհրաժեշտության դեպքում նորմատիվների մակարդակի հակացիկլիկ վերանայում:

Ամփոփելով նշենք, որ ստեղծված իրավիճակում Կենտրոնական բանկը ամենօրյա մշտադիտարկումների միջոցով ուշադրության կենտրոնում է պահում ֆինանսական համակարգի զարգացումները և պատրաստ է համակարգային և այլ ռիսկերի դրսևորման պարագայում հասցեագրել դրանք՝ ապահովելով ֆինանսական համակարգի կայունությունը:

5. ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ

ԵՆԹԱԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔՆԵՐԻ

ԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆ

Կարևորելով վճարային համակարգերի նշանակությունն ու ազդեցությունը դրամավարկային քաղաքականության և երկրի ֆինանսական կայունության վրա՝ Կենտրոնական բանկը շարունակում է առանձնահատուկ ուշադրություն դարձնել համակարգային նշանակություն ունեցող վճարային և արժեթղթերի հաշվարկային համակարգերին և դրանց գործունեությունն ապահովող հեռահաղորդակցման ցանցերին:

5.1. ՄԻՋՔԱՆԿԱՅԻՆ ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐ ՀՀ ԿՔ

ԷԼԵԿՏՐՈՆԱՅԻՆ ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐԻ

ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՎ

Կենտրոնական բանկի Էլեկտրոնային վճարումների համակարգով (ԷՎՀ) հաշվետու ժամանակաշրջանում կատարվել է 9567.6 մլրդ ՀՀ դրամի ավելի քան 1.6 մլն վճարում (վճարային հաղորդագրություն)՝ ապահովելով համապատասխանաբար 6.5% աճ և 2.5% նվազում նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանի համեմատ (2019 թ. II կիսամյակի համեմատ գրանցվել է նվազում համապատասխանաբար՝ 13% և 20%): Միջբանկային վճարումների ծավալի աճը նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանի համեմատ կազմել է 8.3% (19% նվազում՝ 2019 թ. II կիս. համեմատ), բյուջետային վճարումների աճը՝ 19.8% (10% նվազում՝ 2019 թ. II կիս. համեմատ): Նվազման պատճառը կարող է լինել համավարակով պայմանավորված անկումը:

Համակարգում ռիսկայնությունը դիտարկվում է ստորև ներկայացվող ուղղություններով:

Վարկային ռիսկ

Համակարգում հաշվարկային բանկի (Կենտրոնական բանկի) վարկային ռիսկը բացակայում է, քանի որ Կենտրոնական բանկը միջօրյա վարկեր է տրամադրում համակարգի մասնակիցներին միջօրյա ռեպո գործիքով, որն ապահովված է բարձր իրացվելի ակտիվներով, իսկ ներգրավված միջոցի չափը հաշվարկվում է պարտատոմսի շուկայական արժեքով՝ նվազեցրած սկզբնական մարժայով (haircut): Միաժամանակ, բացակայում է նաև ստացող կողմի վարկային ռիսկը, քանի որ վերջինս իրեն հասցեագրված վճարման մասին տեղեկանում է միայն վճարման վերջնական և անվերադարձելի դառնալուց հետո:

ԷՎՀ գործունեության մշտադիտարկման (մոնիթորինգի) շրջանակներում արձանագրված ցուցանիշները վկայում են, որ համակարգն անվտանգ է, և կայունության տեսակետից հիմնախնդիրներ չեն ստեղծում:

ԷՎՀ-ում վարկային ռիսկը բացակայում է:

Իրացվելիության ռիսկ

Իրացվելիության ռիսկի գնահատման համար կիրառվող սեփական միջոցների հաշվին վճարումների ապահովման միջին օրական ցուցանիշը³⁰ հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել է 3.4 (2019 թ. նույն ժամանակաշրջանում՝ 5.0), առավելագույնը՝ փետրվարին 3.8 (2019 թ. առավելագույն ցուցանիշը՝ մարտին 5.7): 2019 թ. հունիսից բանկերը կարողանում են պահուստավորել նաև արտարժույթով, ինչի արդյունքում դրամային հաշիվների մնացորդները նվազել են, հետևաբար նաև՝ վերոնշյալ ցուցանիշները (2019 թ. II կիսամյակի միջին օրական ցուցանիշը կազմել է 3.7): Միջին օրական վճարումները և օրվա սկզբի իրացվելիությունը կիսամյակի ամիսների ընթացքում գրեթե նույն մակարդակի վրա են եղել:

Չնայած վերոնշյալին՝ օրվա սկզբին միջին իրացվելիությունը 3 և ավելի անգամ գերազանցում է միջին օրական վճարումները, ինչը շատ բարձր ցուցանիշ է: Պետք է նաև հաշվի առնել, որ ցուցանիշի հաշվարկում ընդգրկված չեն բանկերի հանդիպակաց ստացումները (հաշվին կատարվող կրեդիտները) և/կամ այլ աղբյուրներից իրացվելիության համալրմանն ուղղված միջոցները, ինչն էլ ավելի է չեզոքացնում իրացվելիության ռիսկը: Բացի այդ, աննշան է նաև իրացվելիության անբավարարության պատճառով գրանցված մերժումների տեսակարար կշիռը ընդհանուր ԷՎՀ վճարումների ծավալում (0.003%) և քանակում (0.001%):

Իրականացվել է նաև նույն ցուցանիշի մշտադիտարկում ըստ առանձին բանկերի, որի արդյունքների հիման վրա իրացվելիության ռիսկի հավանականությունը գնահատվում է նվազագույն:

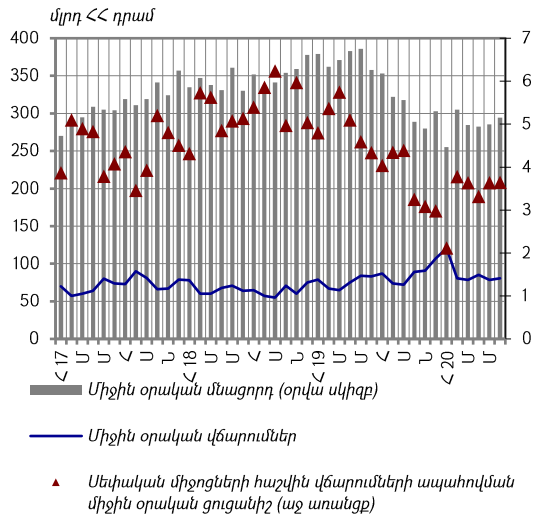
Վճարումների ժամային բաշխվածությունը

Հաշվետու ժամանակաշրջանում վճարումների քանակի պիկ է հանդիսանում 10:00-11:00 ժամային միջակայքը, որի ընթացքում կատարվել են վճարումների քանակի միջինում 20%-ը: Չնայած դրան, վճարումների քանակային բաշխումն օրվա ընթացքում հիմնականում համաչափ բնույթ ունի:

³⁰ Սեփական միջոցների հաշվին վճարումների ապահովման միջին օրական ցուցանիշի հաշվարկման հիմքում բանկերի՝ ՀՀ դրամով թղթակցային հաշիվներում օրվա սկզբում առկա իրացվելիության և հաշվով կատարված դեբետների (վճարումների) հարաբերակցությունն է: Ցուցանիշը չի ներառում բանկերի ստացումները (հանդիպակաց վճարումները), որի նպատակն է իրականացնել սթրես-փրակիզմի վերլուծություն՝ գնահատելու համար օրվա ընթացքում լրացուցիչ իրացվելիություն չստանալու պայմաններում բանկերի վճարումների մերժման հավանականությունը. այն է՝ որքանով կարող են բանկերն ապահովել իրենց վճարումները միայն օրվա սկզբում առկա սեփական միջոցների հաշվին: Բանկերի կողմից իրենց հաշիվների՝ կանխիկով ամրագրումները ներառված չեն հաշվարկում: Ցուցանիշը հաշվարկվում է ըստ համակարգի (թուր բանկերին՝ համախառն) և ըստ առանձին բանկերի. ցուցանիշները կարող են տարբերվել:

ԷՎՀ-ում իրացվելիության ռիսկի և համակարգային խնդիրների առաջացման հավանականությունը չնչին է:

Միջին օրական վճարումների, օրվա սկզբում միջին օրական իրացվելիության և սեփական միջոցների հաշվին վճարումների ապահովման միջին օրական ցուցանիշի համեմատական վերլուծություն (ըստ համակարգի)

Աղբյուր՝ ՀՀ ԿԲ:

Օրվա որոշակի ժամին առկա կուտակումները խնդիրներ չեն առաջացրել:

Վճարումների ծավալային պիկը նույնպես գրանցվել է 10:00-11:00 ժամային միջակայքում՝ կազմելով օրվա ընթացքում վճարումների ընդհանուր ծավալի 24.8%-ը: Որոշակի հարթեցում է նկատվում նաև այլ ժամային միջակայքերում: Բացի այդ, պիկային միջակայքը բաժին է ընկնում օրվա առաջին կեսին, ինչը մեղմում է կենտրոնացման հետ կապված ռիսկերը, քանի որ խնդիրների դեպքում մասնակիցները վճարումները տվյալ օրով կատարելու համար անհրաժեշտ միջոցներ ձեռնարկելու ժամանակ են ունենում:

Հաշվի առնելով համակարգի թողունակության բավարար մակարդակը, իրացվելիության և հասանելիության ցուցանիշների դրական արդյունքները, ինչպես նաև մերժումների աննշան կշիռն ընդհանուր վճարումներում՝ օրվա որոշակի ժամերին կուտակումները խնդիրներ չեն ստեղծել, և ռիսկի առաջացման հավանականությունը, ընդհանուր առմամբ, գնահատվում է ցածր:

Համակարգի թողունակությունը

Համակարգում մեկ ժամվա ընթացքում կատարված վճարումների քանակի առավելագույն ցուցանիշները (ըստ յուրաքանչյուր ամսվա) 2019 թ. Համեմատ, ընդհանուր առմամբ, պահպանել են նույն մակարդակը:

Առավելագույն ժամային ցուցանիշը 2020 թ. առաջին կիսամյակի ընթացքում կազմել է 4985 վճարում/ժամում (2019 թ.՝ 4996): Պիկ ժամը գրանցվել է 11:00-12:00-ի միջակայքում՝ կազմելով այդ օրվա վճարումների քանակի 23.7%-ը, ծավալի 5.0%-ը): Տվյալ առավելագույն ցուցանիշը պայմանավորված է այդ օրը ընդհանուր վճարումների քանակի աճով (տվյալ ամսվա առավելագույն օրական ցուցանիշը):

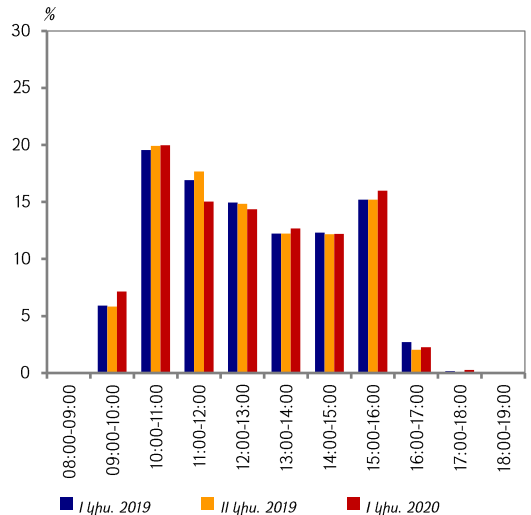
Հաշվետու ժամանակաշրջանում **ժամում վճարումների քանակը բնութագրող որոշակի խոշոր սահմանաչափերի (ժամում վճարումների հոսքի մեծությունը բնութագրող ցուցանիշների) գծով նույնպես նվազում է նկատվում: Միևնույն ժամանակ, նշված ցուցանիշների կշիռը շարունակում է չնչին մնալ. մասնավորապես՝ ժամում 4300 և ավելի վճարումների ցուցանիշը՝ 0.8%, 3500-4300 վճարում/ժամ՝ 2.8%, 2500-3500՝ 12.8% ընդհանուր գործառնական ժամերում:**

Վճարումների օրական առավելագույն ցուցանիշը մնացել է գրեթե նույն մակարդակի վրա՝ կազմելով 23423 վճարում/օր (2019 թ. պիկը՝ 23187):

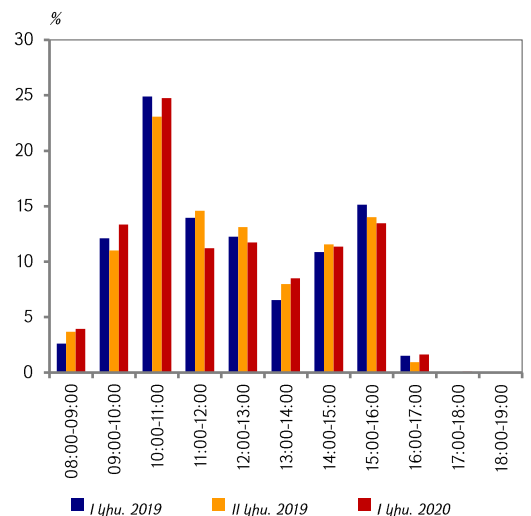
Հաշվի առնելով, որ վերոնշյալ սահմանային ցուցանիշների մասնաբաժինը ընդհանուր վճարային հոսքում դեռևս փոքր է³¹ թողունակության հետ կապված ռիսկերի առաջացման հավանականությունը, ընդհանուր առմամբ, գնահատվում է ցածր:

³¹ Օրինակ՝ ժամում 3500 և ավելի վճարումների մասնաբաժինը կազմում է տարեկան 7.4%:

Միջին կիսամյակային վճարումների քանակի ժամային բաշխումն օրվա ընթացքում

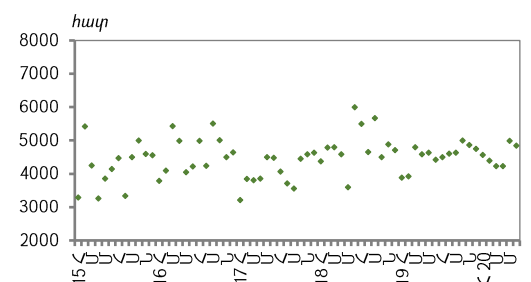

Միջին կիսամյակային վճարումների ծավալի ժամային բաշխումն օրվա ընթացքում

Աղբյուրը՝ ՀՀ ԿԲ:

Վճարում/ժամ առավելագույն քանակն ըստ ամիսների

Աղբյուրը՝ ՀՀ ԿԲ:

Համակարգի գործառնական հասանելիությունը

Հաշվետու ժամանակաշրջանում էլեկտրոնային վճարումների համակարգի հասանելիության վրա ազդեցություն ունեցող էական (1 ժամ և ավելի տևողությամբ) միջադեպ չի գրանցվել, որի արդյունքում ԷՎՀ գործառնական հասանելիությունը տարվա համար կազմել է 100%³²:

Ներգիր 5

Վճարային քարտերով իրականացված գործարքների առանձնահատկությունները

Հայաստանի Հանրապետությունում վճարային քարտերը հանդիսանում են մանրածախ ոլորտում կիրառվող ամենատարածված վճարային գործիքը, այդ պատճառով էլ դրանց կիրառմամբ կատարված գործարքների վերաբերյալ ցուցանիշները հստակ կարող են արտացոլել անկանխիկ գործարքների ծավալային և քանակային փոփոխությունները ՀՀ-ում՝ հատկապես համավարակի իրավիճակով պայմանավորված: Կորոնավիրուսային համավարակի տարածումը կանխելու նպատակով՝ ՀՀ կենտրոնական բանկը առևտրային բանկերի հետ համատեղ իրազեկման միջոցառումներ է իրականացրել՝ հորդորելով հանրությանը օգտվել առցանց բանկային ծառայություններից, այդ թվում՝ ապրանքների և ծառայությունների դիմաց վճարումները կատարել անկանխիկ՝ առաջնայնությունը տալով հեռավար եղանակով վճարումներին կամ ֆիզիկական միջավայրում հատկապես անհայտ վճարային քարտերի միջոցով վճարումներին: Ավելին, կարևորելով անհայտ վճարային միջոցների դերը ստեղծված իրավիճակում, ՀՀ առևտրային բանկերի կողմից բարձրացվել է առանց PIN կոդի մուտքագրման գործարքների կատարման համար նախատեսված գումարային շեմը 10,000 ՀՀ դրամից՝ մինչև 20,000 ՀՀ դրամ:

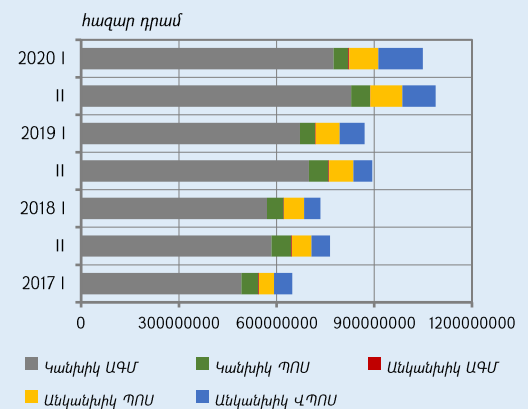
Դիտարկենք կորոնավիրուսային համավարակի ազդեցությունը քարտային գործարքների վրա:

ՀՀ քարտերով ՀՀ-ում գործարքներ

ՀՀ քարտերով ՀՀ-ում գործարքների ծավալային ցուցանիշները 2020 թ. առաջին կիսամյակում նախորդ կիսամյակի համեմատությամբ նվազել են 3.6%-ով, սակայն քանակային մասով, շնորհիվ անկանխիկ գործարքների քանակի կտրուկ աճի, ավելացել են 14%-ով: Կանխիկով գործարքների ծավալային և քանակային ցուցանիշները 2020 թվականի առաջին կիսամյակում նախորդ կիսամյակի համեմատությամբ նվազել են՝ համապատասխանաբար 7.5%-ով և 2.4%-ով (տե՛ս գծապատկեր 1, 2):

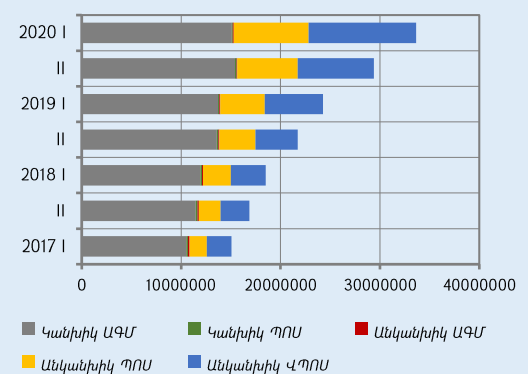
Գծապատկեր 1

ՀՀ քարտերով ՀՀ-ում գործարքների ծավալը

Գծապատկեր 2

ՀՀ քարտերով ՀՀ-ում գործարքների քանակը

³² ԷՎՀ մասնակցության պայմանագրով համակարգի գործառնական հասանելիության մակարդակը սահմանված է տարեկան առնվազն 98.0%:

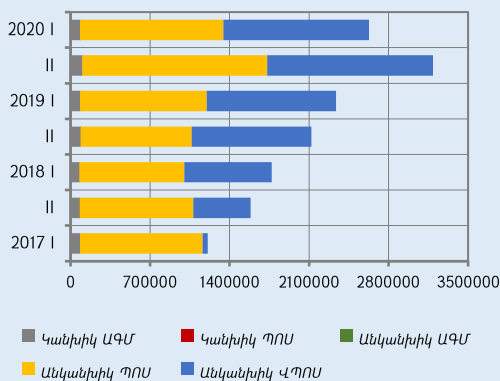
2020 թվականի առաջին կիսամյակում աճել է անկանխիկ գործարքների և՛ ծավալը, և՛ քանակը՝ համապատասխանաբար 13%-ով և 33%-ով: 2017 թվականից ի վեր առաջին անգամ, անկանխիկ գործարքների քանակային ցուցանիշը գերազանցել է կանխիկով գործարքների քանակային ցուցանիշին 21%-ով, ինչը վկայում է անկանխիկ գործարքներ կատարելու մշակույթի ամրապնդման մասին, որի համար որոշ չափով կատալիզատոր է հանդիսացել համավարակը: 2020 թվականի առաջին կիսամյակում, համավարակի հետ կապված, նաև մոտ 2 անգամ արագացել է անկանխիկ գործարքների ծավալային և քանակային ցուցանիշների աճի տեմպը՝ տեսակարար կշիռը կազմելով ծավալի 22 %-ը և քանակի 55%-ը (տե՛ս գծապատկեր 3):

Չնայած տարեցտարի նկատվում է ինտերնետ միջավայրում իրականացված գործարքների ծավալային և քանակային աճ, սակայն 2020 թվականի առաջին կիսամյակում, համավարակով պայմանավորված, վերջինիս աճի տեմպը նույնպես արագացել է:

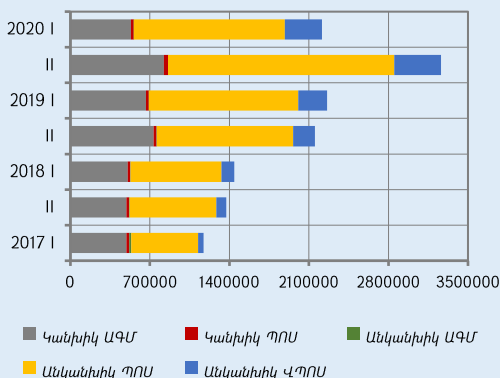
Միջազգային գործարքներ

Ինչպես ակնկալվում էր, նվազել են և՛ ՀՀ քարտերով արտասահմանում, և՛ արտասահմանյան քարտերով ՀՀ-ում կատարված գործարքների ծավալային և քանակային ցուցանիշները (տե՛ս գծապատկեր 4, 5, 6, 7):

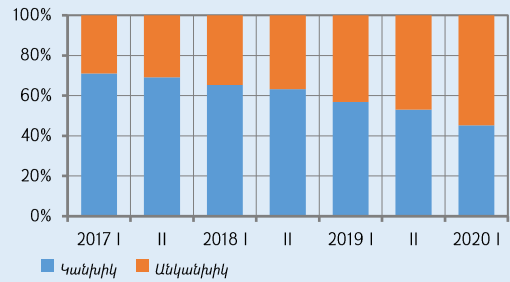
Գծապատկեր 5
ՀՀ քարտերով գործարքների քանակը արտասահմանում

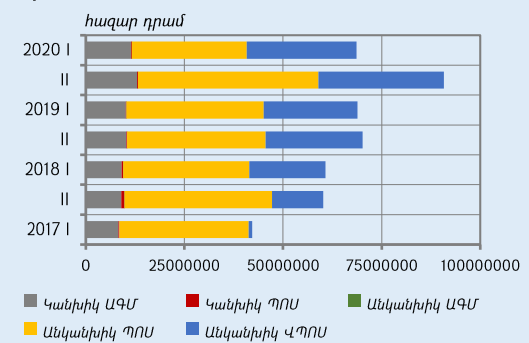
Գծապատկեր 7
Արտասահմանյան քարտերով գործարքների քանակը ՀՀ-ում

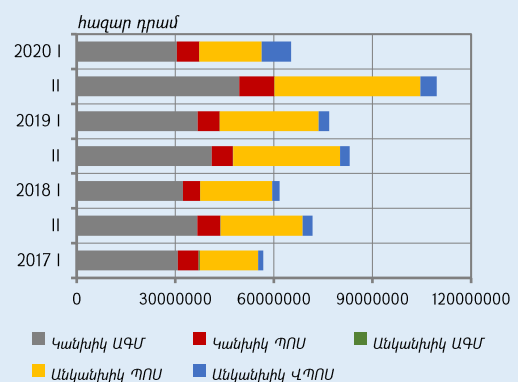
Գծապատկեր 3
Կանխիկ և անկանխիկ գործարքների տեսակարար կշիռների կիսամյակային փոփոխությունները քանակային մասով

Գծապատկեր 4
ՀՀ քարտերով գործարքների ծավալը արտասահմանում

Գծապատկեր 6
Արտասահմանյան քարտերով գործարքների ծավալը ՀՀ-ում

ԳԾԱՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Համաշխարհային տնտեսական աճը	15
Տնտեսական աճը գործընկեր երկրներում	16
Հայաստանի արտաքին առևտրի բաշխվածությունն ըստ գործընկեր երկրների - 2020 թ. 1-ին կիսամյակ	18
Տնային տնտեսությունների պարտավորությունների կառուցվածքը	21
Տնային տնտեսություններին տրամադրված վարկերի տոկոսադրույքները	22
Տնային տնտեսությունների վարկերի միտումները	22
Բանկերի և վարկային կազմակերպությունների հիպոթեկային և սպառողական վարկային պորտֆելը	22
Անձնական տրանսֆերտների, արտագնա աշխատողների վարձատրության, աշխատավարձերի և գործազրկության փոփոխություն	23
Հիպոթեկային վարկերի արժույթային կառուցվածքը	24
Տնային տնտեսություններին տրամադրված վարկերի արժույթային կառուցվածքը	25
Տնային տնտեսությունների ավանդները	25
Բանկերի և վարկային կազմակերպությունների կողմից շինարարության ոլորտին տրամադրված վարկերի ծավալները	28
Բնակարանների միջին գների և առուվաճառքի քանակի փոփոխությունը Երևանում և մարզերի քաղաքներում	28
Երևանում շինարարության ծավալները	29
ՀՀ ԿԲ-ի հետ կնքված ռեպո համաձայնագրերը և տոկոսադրույքները	32
Եկամտաբերության կորը և կորի փոփոխությունները (բազիսային կետ)	32
Հունիսը դեկտեմբերի նկատմամբ	32
ԱՄՆ դոլարի, եվրոյի և ռուբլու փոխարժեքների հարաբերական փոփոխությունը տարեկան	33
Ֆինանսական համակարգի ակտիվների կառուցվածքն ըստ ֆինանսական հաստատությունների - 2020 թ. 1-ին կիս.	34
Բանկային միջնորդության մակարդակը	34
Առևտրային բանկերի կապիտալի համարժեքության ցուցանիշում հաշվարկվող ռիսկով կշռված ակտիվների կառուցվածքը - 30.06.2020 թ.	34
Նորմատիվային ընդհանուր կապիտալի կառուցվածքը 30.06.2020 թ.	35
Բանկային համակարգի շահութաբերությունն ըստ ակտիվների և կապիտալի	35
Ռիսկերի կլանման կարողություն	35
Բանկային համակարգի զուտ տոկոսային եկամտի և միջին ամսական ընդհանուր ակտիվների հարաբերակցությունը	36
Բանկային համակարգի չաշխատող վարկերի կշռի դինամիկա - 30.06.2020 թ.	36
Դրամային և արտարժույթային վարկերի աճի տեմպը	36
Ռեզիդենտներին տրամադրված վարկերի կառուցվածքն ըստ տնտեսության ճյուղերի	37
Ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց տրամադրված վարկերի աճի տեմպը	37
Բանկային համակարգում խոշոր փոխառուներին տրամադրված վարկային ներդրումները - 30.06.2020 թ.	38
ԿԲ-ից ներգրավված ռեպոյի միջին օրական ծավալները 2020 թ. 1-ին կիս.	39
ՀՀ բանկերի իրացվելիության ցուցանիշների փաստացի և նորմատիվային մեծությունների շարժը	40
ՀՀ բանկերի արտարժույթով ընդհանուր իրացվելիության փաստացի և նորմատիվային մեծությունների շարժը	40
Բանկային համակարգի վարկերի և ֆինանսավորման ավանդային աղբյուրների կառուցվածքը	41
Բանկային համակարգի՝ արտարժույթի առուվաճառքից և վերագնահատումից ստացված զուտ եկամուրները	42
Իրական արժեքով հաշվառվող ֆինանսական ակտիվների ծավալը և կշիռը	43
Կենսաթոշակային ֆոնդերի ներդրումները 30.06.2020 թ. դրությամբ	48
Միջին օրական վճարումների, օրվա սկզբում միջին օրական իրացվելիության և սեփական միջոցների հաշվին վճարումների ապահովման միջին օրական ցուցանիշի համեմատական վերլուծություն (ըստ համակարգի)	54
Միջին կիսամյակային վճարումների քանակի ժամային բաշխումն օրվա ընթացքում	55
Միջին կիսամյակային վճարումների ծավալի ժամային բաշխումն օրվա ընթացքում	55
Վճարում/ժամ առավելագույն քանակն ըստ ամիսների	55

ԱՂՅՈՒՍԱԿՆԵՐ

Վարկային ռիսկի գնահատման սթրես-սցենարներ	39
Իրացվելիության ռիսկի գնահատման սթրես-սցենարներ	41
Արտարժույթային ռիսկի գնահատման սթրես-սցենարներ	42
Տոկոսադրույքի ռիսկի գնահատման սթրես-սցենարներ	43
Վճարունակության գնահատման սթրես-սցենարներ	47
Վարկային ռիսկի գնահատման սթրես-սցենարներ	47
Իրացվելիության ռիսկի գնահատման սթրես-սցենար	48

ՏԵՐՄԻՆՆԵՐԻ ԲԱՌԱՐԱՆ

<i>Տնտեսական աճ</i>	Տնտեսության կողմից որոշակի ժամանակահատվածում արտադրվող ապրանքների և ծառայությունների ծավալի աճ:
<i>Գնաճ</i>	Ապրանքների և ծառայությունների գների ընդհանուր մակարդակի աճ:
<i>Սպառողական գների ինդեքս</i>	Անփոփոխ քանակությամբ և որակական հատկանիշներով հաստատուն սպառողական զամբյուղի՝ շուկայական գներով զուտ արժեքի (գնի) փոփոխության ցուցանիշ, որը հաշվարկվում է ամբողջ բնակչության համար:
<i>Վճարային հաշվեկշիռ</i>	Վիճակագրական հաշվետվություն, որում համակարգված արտացոլվում են ամփոփ տվյալներ հաշվետու ժամանակահատվածում (եռամսյակ, տարի) այլ երկրների ու միջազգային կազմակերպությունների հետ ՀՀ (ռեզիդենտների և ոչ ռեզիդենտների միջև) արտաքին տնտեսական գործառնությունների վերաբերյալ:
<i>Արտաքին առևտուր</i>	Արտահանում. Հայաստանի տնտեսական տարածքից ապրանքների դուրսբերում այլ երկրներ՝ ազատ շրջանառության համար, ներմուծում. այլ երկրներից ապրանքների ներկրում Հայաստանի տնտեսական տարածք՝ ազատ շրջանառության համար:
<i>Համախառն արտաքին պարտք</i>	Ժամանակի ցանկացած պահին ընթացիկ, ոչնչով չպայմանավորված և փաստացի չվճարված պարտավորություններ, որոնք պահանջում են հիմնական պարտքի և (կամ) տոկոսների վճարումներ հետագայում՝ ժամանակի որևէ պահի, և ներկայացնում են ռեզիդենտների պարտավորությունները ոչ ռեզիդենտների նկատմամբ:
<i>Վարկային ռիսկ</i>	Ռիսկ, որ բանկի վարկառուն կամ այլ պարտապան կխախտի բանկի հետ կնքած պայմանագրի պայմանները կամ չի գործի այդ պայմանագրի պայմաններին համապատասխան, ինչը բացասաբար կազդի բանկի շահույթի և (կամ) կապիտալի վրա:
<i>Իրացվելիության ռիսկ</i>	Ռիսկ, որ բանկը ի վիճակի չի լինի ճիշտ ժամանակին բավարարելու իր պարտատերերի պահանջները՝ առանց լրացուցիչ կորուստներ կրելու, ինչը բացասաբար կազդի բանկի շահույթի և (կամ) կապիտալի վրա:
<i>Արտարժույթային ռիսկ</i>	Ռիսկ, որ շուկայում արտարժույթի փոխարժեքի փոփոխությունը բացասաբար կազդի բանկի շահույթի և (կամ) կապիտալի վրա:
<i>Տոկոսադրույքի ռիսկ</i>	Ռիսկ, որ շուկայում տոկոսադրույքի տատանումները բացասաբար կազդեն բանկի շահույթի և (կամ) կապիտալի վրա:
<i>Գնային ռիսկ</i>	Ռիսկ, որ շուկայում արժեթղթերի և բանկի հաշվեկշռում առկա նման այլ ֆինանսական գործիքների գների փոփոխությունը բացասաբար կազդի բանկի շահույթի և (կամ) կապիտալի վրա:
<i>Սրանդարյալ ակտիվ</i>	Ակտիվ, որը սպասարկվում է պայմանագրի համաձայն և խնդրահարույց չէ:
<i>Հսկվող ակտիվ</i>	Ակտիվ, որը սպասարկվում է սկզբնական պայմանագրի համաձայն, սակայն ի հայտ են գալիս այնպիսի պայմաններ, որոնց պարագայում կարող է վտանգվել փոխառուի՝ ակտիվը սպասարկելու բավարար ունակությունը:
<i>Ոչ սրանդարյալ ակտիվ</i>	Ակտիվ, որի գծով պայմանագրային պարտավորությունները չեն կատարվում՝ կապված փոխառուի ֆինանսական վատ դրության կամ պարտքը մարելու նրա անկարողության հետ:
<i>Կասկածելի ակտիվ</i>	Ակտիվ, որի գծով պայմանագրային պարտավորությունները չեն կատարվում, այն առավել խնդրահարույց է, ինչի պատճառով վերջինիս հավաքագրումը տվյալ պահին դառնում է չափազանց դժվար կամ անհնար:
<i>Անհուսալի ակտիվ</i>	Անհավաքագրելի և ամբողջությամբ արժեզրկված ակտիվ, որի՝ հաշվեկշռում որպես ակտիվ հաշվառումը այլևս նպատակահարմար չէ:

Չաշխատող ակտիվ	Ակտիվ, որը բանկի կողմից դասակարգվել է որպես հսկվող կամ ոչ ստանդարտ, կամ կասկածելի, կամ անհուսալի:
Խոշոր փոխառու	Անձ, որի գծով ռիսկը գերազանցում է բանկի ընդհանուր կապիտալի 5 տոկոսը:
Խոշոր պարտավորություն	Պարտավորություն, որը, առանձին վերցրած, կազմում է բանկի ընդհանուր պարտավորությունների 5 և ավելի տոկոսը՝ առանց հաշվի առնելու փոխկապվածությունը:
Ըստ ակտիվների շահութաբերություն (ROA)	Տարեկան զուտ շահույթի և տարեսկզբից միջին տարեկան ընդհանուր ակտիվների հարաբերակցության ցուցանիշ:
Ըստ կապիտալի շահութաբերություն (ROE)	Տարեկան զուտ շահույթի և տարեսկզբից միջին տարեկան ընդհանուր կապիտալի հարաբերակցության ցուցանիշ:
Ընդհանուր իրացվելիություն	Բարձր իրացվելի ակտիվների և ընդհանուր ակտիվների հարաբերակցության ցուցանիշ:
Ընթացիկ իրացվելիություն	Բարձր իրացվելի ակտիվների և ցպահանջ պարտավորությունների հարաբերակցության ցուցանիշ:
Նորմատիվային ընդհանուր կապիտալ	«Ֆինանսական վիճակի մասին» հաշվետվությունում արտացոլվող ընդհանուր կապիտալի և բանկային գործունեությունը կարգավորող Կանոնակարգ 2-ով նախատեսված նվազեցումների տարբերություն:
Կապիտալի համարժեքություն	Ընդհանուր նորմատիվային կապիտալի և ռիսկով կշռված ակտիվների հարաբերակցության ցուցանիշ:
Լներիջ	Ընդհանուր ակտիվների և ընդհանուր կապիտալի հարաբերակցության ցուցանիշ:
Հետհաշվեկշռային պայմանական ակտիվ	Ակտիվ, որը հաշվառվում է բանկի հետհաշվեկշռում: Հետհաշվեկշռային պայմանական ակտիվների մեջ են ներառվում վարկային գծերի, վարկային քարտերի և օվերդրաֆտների չօգտագործված մասը, ակրեդիտիվները, տրամադրված երաշխիքները և երաշխավորությունները:
Զույր մասհանումներ	Ակտիվների հնարավոր կորուստների պահուստին կատարված հատկացումների և վերադարձների տարբերություն:
Արտարժույթային զույր դիրք	Արտարժույթային, ինչպես նաև արտարժույթային ռիսկ պարունակող դրամային ակտիվների և պարտավորությունների տարբերություն:
Համախառն արտարժույթային դիրք	Հաշվարկվում է որպես տարբեր արտարժույթների դիրքերի բացարձակ մեծությունների հանրագումար:
Հերֆինդալ-Հիրշմանի ինդեքս	Շուկայական մասնաբաժինների քառակուսիների հանրագումարը: Ցուցանիշը ընդունում է արժեքներ 0 – 1 միջակայքում և բնութագրում շուկայի կենտրոնացվածությունը. 0-ին մոտ արժեքները բնութագրում են կենտրոնացվածության ցածր աստիճանը:
Կապիտալի տնտեսական արժեք	Ընդհանուր ակտիվների ներկա արժեքի և ընդհանուր պարտավորությունների ներկա արժեքի տարբերություն:
Սպրեդ	Վարկերի և ավանդների տոկոսադրույքների տարբերություն:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐ

ՀՀ ԿԲ	Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
ՀՆԱ	Համախառն ներքին արդյունք
ՀԱՏԵ	Համախառն ազգային տնօրինվող եկամուտ
ՀՀ ՎԿ	Հայաստանի Հանրապետության վիճակագրական կոմիտե
ԱՄՀ	Արժույթի միջազգային հիմնադրամ
ՄԱԿ	Միավորված ազգերի կազմակերպություն
ԱՊՀ	Անկախ պետությունների համագործակցություն
ԵԿԲ	Եվրոպական կենտրոնական բանկ
ԱՄՆ	Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներ
ԴՊՀ	Դաշնային պահուստային համակարգ
ՕՈՒՆ	Օտարերկրյա ուղղակի ներդրումներ
ՌԴ	Ռուսաստանի Դաշնություն
ՖՀՄՍ	Ֆինանսական հաշվետվությունների միջազգային ստանդարտներ
ԱՊՊԱ	Ավտոտրանսպորտային պատասխանատվության պարտադիր ապահովագրություն
ՀԿԴ	Հայաստանի կենտրոնական դեպոզիտարիա
ՊՊ	Պետական պարտատոմսեր
ՊԿՊ	Պետական կարճաժամկետ պարտատոմսեր
ԷՎՀ	Էլեկտրոնային վճարումների համակարգ
ՊԱՀՀ	Պետական արժեթղթերի հաշվառման և հաշվարկների իրականացման համակարգ
ԱՀԸ	Ազգային հիպոտեկային ընկերություն
ՀՖԲ	Հայաստանի ֆոնդային բորսա